ARTUR GOROVEI

DATINILE NOASTRE LA NAŞTERE ŞI LA NUNTĂ

PAIDEIA Colecția Științe sociale

ARTUR GOROVEI

DATINILE NOASTRE LA NAȘTERE ȘI LA NUNTĂ

Colecția Științe sociale

Redactor: Antoaneta Olteanu

Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2
701341 București, România
tel.: (00401) 211.58.04; 212.03.47
fax : (00401) 212.03.48
e-mail: paideia@fx.ro
www.paideia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
GOROVEI, ARTUR
Datinile nostre la naștere și la nuntă / Artur Gorovei. - București : Paideia, 2002
152 p. ; 20 cm.
ISBN 973-596-101-6

392(498)

ARTUR GOROVEI

DATINILE NOASTRE
LA NAȘTERE ȘI LA NUNTĂ

PAIDEIA

CUVÂNT ÎNAINTE

Ideea republicării acestor două studii ale lui Artur Gorovei – *Datinile noastre la naștere, Datinile noastre la nuntă* – a fost mai veche, deoarece am considerat că, fie și în această formă mult simplificată în care sunt descrise două dintre cele trei mai importante obiceiuri românești (Gorovei intenționa să consacre un volum asemănător și înmormântării, dar studiul nu a mai văzut lumina tiparului), materialul reprezintă un fel de compendiu, un rezumat – util uneori – al acestor tradiții.

Marcată puternic, așa cum recunoaște, de monumentala trilogie a lui Simion Florea Marian (primul dintre studiile lui Gorovei a apărut în 1909, iar al doilea în 1910), întreprinderea autorului nu este lipsită, totuși, de accente de originalitate, așa cum se întâmplă adesea în studiile pionierilor etnologiei românești. Cea mai reprezentativă trăsătură în acest sens o constituie racordarea la fenomenul contemporan, la care autorul face adesea trimiteri, scoțând în evidență bogăția și originalitatea vechilor tradiții.

Editarea acestor volume s-a făcut cu ajutorul unor studenți inimoși de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, secția de etnologie, cu care, la seminarul consacrat editării textelor folclorice, am încercat să exemplificăm în ce fel trebuie „prelucrate“ materialele propuse spre reeditare și care este contribuția editorului la această întreprindere. Dintre numeroșii voluntari s-au conturat patru „editori“ consecvenți: Oana Stanciu, Mirela Vasile, Marilena Ginguety-Andrei și Adrian Stoicescu, fiecare ducând la bun sfârșit, cu obstinație, partea aleasă spre redactare. *Nota asupra ediției* – varianta finală – îi aparține lui Adrian Stoicescu.

Astfel putem spune că ediția de față este de două ori deosebită: pentru că, deschizând calea studiilor de popularizare, se bucură de o deschidere mai amplă a cercului de cititori (încă o dată repetăm, fără însă a pierde din importanța pe care studiul o are pentru specialiști) și, în al doilea rând, pentru că promovează contribuția unor etnologi în devenire, cu reale aptitudini pentru această profesie frumoasă.

Antoaneta Olteanu

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Dat fiind că de la scrierea și editarea lucrării de față s-a scurs un interval de timp considerabil, a fost necesară operarea unor modificări la textul de bază în vederea alinierii acestuia la normele ortografice, ortoepice și de punctuație în vigoare. Modificările făcute asupra textului în prezenta ediție țin atât de nivelul fonetic, cât și de cel morfologic și sintactic, îndreptările greșelilor de punctuație derivând din ultimele două.

Astfel, vom reda în continuare modificările realizate, cu exemplele de rigoare, forma preferată fiind cea redată între paranteze rotunde.

La nivel **ortografic**:

- vocala finală *u* dispare: *pițigoiu* (pițigoi), *mălaiu* (mălai), *obiceiu* (obicei), *mănunchiu* (mănunchi), *usturoiu* (usturoi), *traiu* (trai), *ceriu* (cer), *voiu* (voi) etc.;
- consoana *s* se transformă în *z*, pe de o parte în cazul prefixului *des-* (dez-), ca în: *desnoda* (deznoda), *deslega* (dezlega), *deslipește* (dezlipește), *desbracă* (dezbracă), pe de alta, în cazul cuvintelor nederivate, ca: *sdrențe* (zdrențe), *ovăs* (ovăz), *asvârl* (azvârl), *posnașe* (poznașe), *răsboi* (război), *cismă* (cizmă), *smeu* (zmeu), *Sburător* (Zburător) etc.;
- se adaugă *i* final în cazul lui *iarăș*, devenit *iarăși*;
- *e* este înlocuit prin *i* în *dumenică* (duminică);
- grupul consonantic *pt* trece în *bt* în cazul adverbului de loc *dedesubt*;
- în cazul cuvântului *folklorul* s-a redat *k* din grafia etimologică prin *c*, forma preferată de normă fiind *folclorul*;
- forma *învitările* a fost înlocuită cu *învitările*;
- *e* se diftonghează *ie* în situațiile: *muerea* (muierea), *femee* (femeie), *eși* (ieși), *aevea* (aievea), *eri* (ieri), *eșit* (ieșit), *burueni* (buruieni), *epure* (iepure), *trebue* (trebuie), *boer* (boier), *tămâe* (tămâie) etc.;

- diftongul *ea* se reduce la *e*: *șeapte* (șapte) etc.;
- diftongul *ia* se transformă în *ea*: *cumpăniau* (cumpăneau), *ceia* (ceea), *de aceia* (de aceea), *dumniata* (dumneata), *peardă* (piardă), *atuncia* (atuncea), *dumniavoastră* (dumneavoastră), *femeea* (femeia), *ghiață* (gheață) etc.
- în cazul unor adverbe, prepoziții, pronume nehotărâte și conjuncții compuse, norma impune grafia contopită. Textul conserva aceste forme în grafia vremii; transformările noastre sunt după cum urmează: compuse scrise despărțit *de vreme* (devreme), *de cât* (decât), *vre o* (vreo), *nici odată* (niciodată), *din prejur* (dimprejur), *în spre* (înspre), *în deosebi* (îndeosebi), *de asupra* (deasupra), *bine înțeles* (bineînțeles), *din potrivă* (dimpotrivă), *ori ce* (orice), *în cât* (incât), *de oarece* (deoarece), *numai decât* (numaidecât), *de sigur* (desigur), *ori și unde* (oriunde), compuse scrise ca ortograme *de-asupra* (deasupra), *une-ori* (uneori), *oare-care* (oarecare), *câte-odată* (câteodată), *ast-fel* (astfel) și, nu în ultimul rând, compuse scrise cu apostrof: *par'că* (parcă), *vr'un* (vreun) etc.;
- se regăsește și situația inversă, cuvinte scrise contopit, pentru care norma precizează ortografii necontopite: *dela* (de la), *însfârșit* (în sfârșit), *pentrucă* (pentru că), *ceeace* (ceea ce), *odată cu* (o dată cu), *după-ce* (după ce) etc.;
- în cazul ortogramelor s-a preferat grafia cu cratimă celei cu apostrof: *mă'nsor* (mă-nsor), *c'au* (c-au), *s'ar cuveni* (s-ar cuveni) etc.;
- s-a recurs la ortografierea cu minuscule în interiorul enunțului în cazul substantivelor comune care desemnau zilele săptămânii și numele de popoare, precum și a pronumelor de politețe: *Duminică* (duminică), *Romanii* (romanii), *Vlahii* (vlahii), *Dumneavoastră* (dumneavoastră) etc.;
- s-a ortografiat cu majuscule numele *Ștefan cel mare și sfânt* (Ștefan cel Mare și Sfânt);
- în cazul numeralului ordinal *al doilea* din contextul *Bogdan* s-a ortografiat conform normei, Bogdan al II-lea;

La nivel **morfologic**:

- în cazul substantivelor comune s-au transcris formele actuale de plural, după cum urmează: *vacele* (vacile), *lature* (laturi),

iar, în cazul pluralului substantivului *ortodox*, forma *ortodocși* și nu *ortodoxi*;

- în cazul formelor de genitiv-dativ a substantivelor feminine s-a transcris forma cu afix de genitiv-dativ atașat formei de plural *nopței* (nopții), *femeei* (femeii) etc.;
- au fost acordate corect formele articolului genitival (posesiv) după cum urmează: *numele...a tânărului* (nume ...al tânărului);
- în cazul pronumelor și adjectivelor pronominale demonstrative de identitate s-a transcris forma care prezintă *i* final: *acelaș* (același), *aceeaș* (aceeași), făcându-se totodată, acolo unde era cazul, acordul cu substantivul determinat: *aceiași latură* (aceeași latură);
- în cazul verbului s-au corectat formele de prezent ale verbelor de conjugarea a III-a (*-e*): *spue* (spună), *pue* (pună), *rămâe* (rămână) etc.;
- s-au transformat de asemenea acele forme de prezent ale verbelor de conjugarea I care făceau prezentul cu sufixul *-ez*: *însemnează* (înseamnă) etc.

La nivelul **sintaxei**, cele mai multe modificări au fost legate de acordul subiectului cu predicatul, după cum urmează:

- subiectul la numărul singular era acordat cu un predicat exprimat printr-un verb la plural: *ceea ce se numesc* (ceea ce se numește), sau un subiect la plural era acordat printr-un predicat cu verbul la singular: *voinicii iese din slujbă* (voinicii ies din slujbă), *apoi intră cu toții când iese în curte* (apoi intră cu toții când ies în curte), *ajunge mirele și mireasa* (ajung mirele și mireasa), *i se aduce desagii* (i se aduc desagii) etc.;
- s-a eliminat virgula dintre subiect și predicat, precum și în cazul coordonărilor copulative.

Alte greșeli de punctuație au fost corectate tacit.

Adrian Stoicescu

DATINILE NOASTRE LA NAȘTERE

Mulți spun că neamul nostru românesc este împărțit în două clase, dacă nu dușmane, dar măcar cu totul străine una de cealaltă, așa de străine, ca și cum ar fi două popoare deosebite: lumea de la țară și cea de la orașe.

Mulți spun aceste vorbe numai pentru că le-au auzit de la alții; dar prea puțini sunt convinși că ceea ce spun este așa. Lumea e făcută mai mult din oameni cărora le vine la îndemână să primească de-a gata orice opinii, oricât de îndrăznețe, și să se facă propovăduitorii unor teorii pe care le-au bătut ieri, cu toată înverșunarea, și pe care le susțin astăzi, pentru că sunt la modă.

Realitatea este aceasta: între lumea din sate și cea din orașe nu-i nimic comun. Aceste două popoare gândesc deosebit, trăiesc fiecare alt fel de viață și are fiecare alt fel de aspirații.

Pentru cei cari cunosc viața poporului nostru, aceasta este o axiomă, iar studiul datinilor noastre este singurul izvor din care se poate căpăta această convingere.

După o zicere banală, trei evenimente mari se întâmplă în viața fiecărui om: nașterea, nunta și moartea.

De nașterea lui, omul nu-i vinovat întru nimic, și nici nu știe când se naște; despre moarte nu știm dacă știe, așa că nașterea și moartea sunt evenimente care privesc, drept vorbind, pe alții, nu pe acel cu pricina, pentru care, într-adevăr, acestea sunt niște „taine". Mulți sunt iarăși care nu cunosc evenimentul mijlociu, adică nunta, încât vorba cu „evenimentele mari" este o „vorbă mare", pe care oricine o cunoaște, toți o spunem foarte grav, în ocazii solemne, dar puțini ne dăm seama că-i o vorbă de clacă.

Cu toate acestea, de naștere, de nuntă și de moarte sunt legate atâtea obiceiuri în viața satelor, obiceiuri necunoscute celor de la târguri, încât, cunoscându-le, ne putem da seama cam de unde purcede deosebirea de care pomenim cu toții.

Cunoscând obiceiurile acestea, vom pătrunde taina: vom vedea ce gândește, ce crede și cum trăiește poporul noastru și atunci, amintindu-ne ce legi i-am făurit, ce viață artificială și protivnică i-am croit și l-am silit s-o ducă, vom rămâne pe gânduri, cuprinși de mirare că în sate și orașe este numai deosebire, iar nu și dușmănie de moarte.

În trei cărticele deosebite vom descrie datinele noastre la naștere, la nuntă și la înmormântare.

Materialul acesta este foarte bogat și cadrul restrâns al volumelor din această colecțiune nu ne va îngădui să vorbim pe larg precum, s-ar cuveni, despre niște lucruri așa de însemnate. Cu toate acestea, vom căuta să alegem, din mulțimea faptelor, pe acele mai caracteristice, rămânând ca acei cari ar prinde dragoste de folclorul nostru să se adâncească în studiul lucrărilor speciale, dintre care cele mai de seamă sunt acele ale regretatului Sim. Fl. Marian, de care ne-am călăuzit în această lucrare, reproducând, de multe ori, bucăți întregi, cari ar fi pierdut din valoare dacă le-am fi trunchiat.

Bineînțeles că nu în toate satele noastre obiceiurile sunt la fel. Ba vor fi și locuri de acele în care, din pricina sărăciei, nu se mai practică nici unul [sic !] din datinile de care vom vorbi. Este însă în afară de orice îndoială că în vremurile vechi aceste datine, reconstituite din rămășițele aflate astăzi în toate părțile locuite de români, erau generale. Și avem dreptul să credem că ele erau urmate cu sfințenie nu numai de țărănime, ci și de clasa boierească, pentru că, într-o vreme, nu era mai nici o deosebire, în privința datinelor, între aceste două clase, între care, cu cât se scurge vremea, cu atât se adâncește și prăpastia care le desparte.

Prăpastia aceasta ne este dat nouă, celor de astăzi, cari simțim și cugetăm românește, să o facem să dispară.

Dar, pentru a nu cădea în greșala tuturor reformatorilor noștri, cari au lucrat pe nimeritele și din pricina cărora am ajuns în halul de astăzi, se impune să cunoaștem vechile noastre credinți, pentru a ști ce fel de instituții se cuvin poporului nostru, dacă voim să ajungem, vreodată, idealul pe care mulți îl urmăresc: un neam mare și fericit.

*

* *

În orașul X – și prin X se înțelege oricare oraș din România, fără deosebire – la biserica sfântului cutare, se celebrează, cu mult alai, căsătoria domnișoarei A. cu domnul B. Tinerii sunt felicitați, cu căldură, de rude și de prieteni, care petrec apoi cu lăutari, cu mâncare și cu băutură. Lumea se împrăștie veselă, iar pentru tineri, care au fost și ei veseli până atuncea, începe un trai de griji și de chin: frica de a avea copii.

Dintr-o mie de fete care se mărită, cu greu s-ar găsi una care să dorească a avea un copil. Ivirea ființelor acestora pe lume este un prilej de supărări, de nopți nedormite, de blăstămuri și adeseori de încărcarea sufletului cu crime, din care unele rămân pe veci necunoscute.

Din această pricină s-a născut, în orașe, o meserie specială, foarte rentabilă, adică nimicitorii vieții pruncilor. Moașe foarte iscusite și mai cu seamă doctori foarte mult căutați trimet în fiecare zi în lumea îngerilor sumedenie de ființi nevinovate, ale căror ochi nici n-au apucat a vedea lumina zilei.

Altfel se petrec lucrurile în lumea satelor.

Aici însurățeilor nu li-i groază de copii, ci, dimpotrivă, este o rușine, este o nenorocire pentru casa în care femeia-i *stearpă*. Bărbatul își mustră nevasta care-i *stârpitură*, pentru că el se ține de zicătoarea bătrânească: „*mulțimea copiilor, bucuria românului.*“ Iar nevasta, care știe să cânte „Dorul Româncei“:

> De-ar vrea bunul Dumnezeu
> Să-mi asculte dorul meu !
> De-aș avea un copilaș,
> Dragul mamei îngeraș !

nu știe ce-ar mai face când simte că dorul nu i se poate îndeplini.

Și, ca să aibă un copil, se sfătuiește cu toată lumea și fiecare o învață fel de fel de leacuri. Mă-sa, ori soacră-sa, o îndeamnă să aibă credință în Dumnezeu, de la care toate purced în lume, și o învață cum să-l roage. Plătește sărindare, acatiste și leturghii, ține posturile, face lumânări lungi câtu-i și ea de naltă și le aprinde la icoana Maicei Domnului, ba colindă pân’ și mânăstirile și bisericele unde sunt icoane făcătoare de minuni.

Dacă posturile și rugăciunile nu-i ajută, atunci urmează sfaturile femeilor mai în vârstă, care-i spun cum să fiarbă trandafir ori liliac alb în vin și să bea zama amestecată cu miere curată de la albine; ori să fiarbă în rachiu nouă fire de usturoi, să le lese nouă zile la căldură și a zecea zi să înceapă a bea cu socoteală, ca să-i ajungă băutura nouă zile. Babele mai iscusite îi șoptesc în taină cum să beie sămânța de iepure, ori să se scalde în apă fiartă cu feluri de buruieni și flori mirositoare, precum crăpusnicul, hemeiul și romănița.

Dacă nici cu acestea nu iese la vreun capăt, atunci încep vrăjile. Femeia începe să devie vicleană. Cumpără pe pălimarul bisericei, care pune sub sfânta masă din altar o cordică pe care i-o da ea și o lasă să steie acolo până când slujește preotul douăsprezece leturghii, în care o pomenește și pe dânsa, și apoi se încinge cu acea cordică și o poartă până ce purcede grea.

La urmă, când și-a perdut orice nădejde, aleargă la descântătoare, ca să-i decânte.

Și ce este un descântec ?

Poporul crede în existența unei puteri supranaturale, pricinuitoare a tot răul de pe pământ, după cum Dumnezeu este izvorul binelui. Această putere își închipuiește el că o posedă *Diavolul,* care, pentru a nelinişti pe oameni, pentru a li amărî traiul, se amestecă în toate actele vieții și-i contrazice.

Din pricina Diavolului cred unele femei că nu pot naște copii, pentru ca li-ar fi dând anumite boale.

Boala cea mai cunoscută, din pricina căreia se crede că unele femei sunt sterpe, este *mătriciul*, cunoscută la românii din Ardeal și sub numele de *zgârc* sau *cârcel.*

Dar dacă Diavolul are atâta putere, Dumnezeu nu l-a lăsat să-și facă de cap, căci a dat oamenilor leacuri, prin care să nimicească puterea Diavolului, și babele descântătoare știu descântece cu care alungă pe Necuratul din trupul femeii și, astfel dispărând originea răului, în curând i se împlinește dorul.

Din curiozitate vom arăta cum se descântă *de mătrice*, pentru a se vedea cât de primitivă și de simplă este credința în descântece.

Într-o luni dimineața, până a nu răsări soarele, femeia presupusă bolnavă de mătrice se duce la babă, care, suflând asupra unui pahar cu rachiu sau cu vin, sau chiar cu borș proaspăt, zice următoarele cuvinte:

Stăi mătriciu !
Nu hui,
Nu pocni,
Prin oase nu te porni !
Mătriciu prin sete,
Mătriciu prin foame,
Mătriciu prin deochi,
Mătriciu prin osteneală,
Mătriciu prin spaimă,
Mătriciu prin neodihnă,
Mătriciu de 99 de feluri,
Mătriciu de 99 de soiuri,
Ieși de unde ești:
Din piept,
De sub piept,
Din inimă,
De sub inimă,
Din șele,
De sub șele,
Din brațe,
Din toate încheieturile
Și din toate ciolanele !
Că tu de nu-i ieși,
Cu 99 de coase te-oi cosi,
Din trup și din toate oasele
Te-oi porni.
Cu 99 de seceri te-oi secera,
Din trup și din toate încheieturile
Te-oi lua
Și-n Marea Neagră te-oi mâna,
Și acolo te-oi așeza,
Acolo-i sta,
Acolo-i bea,
Acolo-i mânca
Și pe X. În pace îi lăsa.
X. să rămâie curată

Și luminată
Ca Dumnezeu când a făcut-o,
Ca maică-sa când a născut-o,
Ca argintul strecurat,
Cum e Dumnezeu lăsat,
Ca soarele pe senin,
În vecii vecilor, amin !

Rachiul acesta, astfel descântat, se dă femeii să-l guste, de trei ori, pe nemâncate.

Lucrul e foarte simplu și poporul e așa de naiv să creadă că puternicul Diavol se teme de amenințările unei babe și își părăsește victima, care numai prin aceasta se însănătoșește.

Dar, dacă nu ar fi naivitate, nu ar putea fi nici credință în descântece !

*

* *

În sfârșit, a dat Dumnezeu bucurie în casa creștinului, a binecuvântat pântecele nevestei, care în curând va naște un copil.

Oare ce va fi: băiat ori fată ?

Cine poate să-i spuie ? Babele, care știu și toaca în cer, asta nu pot s-o spuie. Femeia însărcinată ar putea să ghicească. Dacă poartă mai greu, va fi băiat, și va fi fată dacă poartă mai ușor. În Ardeal au un semn: când isprăvește de țesut pânza, femeia trimete pe un copil cu ochii închiși, călare pe fușteii războiului, să iasă în ulița satului și acolo să deschidă ochii. Dacă va vedea întâi bărbat, femeia va naște băiat, de va vedea femeie, va naște fată.

Orice ar fi să nască, pe dânsa o îngrijește un singur lucru: să nu piardă și să nască copilul viu. Frica aceasta și necunoștința regulelor de higienă, preum și neputința de a urma aceste regule, când ar putea să le cunoască oricât de bine, au îmbogățit mintea sătencelor noastre cu o mulțime de superstiții, de credinți zădarnice, de care se țin cu sfințenie, și astfel fiecare manifestare a vieții este legată de o regulă, de o lege care trebuie urmată fără șovăire.

Unele dintre aceste superstiții au oarecare legătură cu multe precepte de higienă, ceea ce înlesnește explicarea lor firească; altele însă nu au

nici o explicare logică şi origina lor se pierde în nişte timpuri şi în nişte practice astăzi încă necunoscute.

Dacă unei femei însărcinate nu-i este îngăduit să desculțe pe cineva, căci nu va putea naşte până ce acela pe care l-a descultat nu-i va da apă din opincă sau din cizmă, explicația acestei superstiții are un fond de higienă: femeia însărcinată nu trebuie să facă sforțări şi a trage cizmele unui bărbat de multe ori poate fi o cauză de avort. Cum s-ar putea explica însă altă superstiție: să nu dea nimănui apă, căci nu va putea naşte până ce acela nu-i va da să bea din pumni !

Oricum s-ar explica superstițiile, şi rămâie chiar în veci neexplicate, ele fac parte din viața intimă a neamului nostru şi este bine să le cunoaştem, căci numai prin cunoaşterea lor ne putem explica unele acte care ar părea că nu au nici o noimă.

Cum am spus, fiecare clipă din viața unei femei însărcinate este în legătură cu o superstiție, de care nu trebuie să se îndepărteze, pentru a nu i se întâmpla ceva rău copilului care trebuie să se nască.

Când se găteşte, dimineața, femeia însărcinată: să nu-şi înnoade cozile, că face copilul cu limba împiedicată; să nu-şi puie floare la brâu, că face copilul cu semn; de va culege surcele-n poală, copilul va avea pete pe trup; să nu dea cu piciorul în câne, ca să nu-i fie copilului cânos la inimă, ori păros ca dulăii.

Mâncarea este lucru gingaş, care dă mult de lucru femeilor îngreunate. Să nu mănânce poame îngemănate, căci va face copii gemeni. Din măr început să nu mănânce, că va face copilul cu semn, ca şi când ar fi muşcat de câne, iar poame crude dacă ar mânca, poate naşte fără timp. Să nu mănânce duminica păstăi, că-i va fi copilul tâmp şi va face fapte rele; va avea copilul limba prinsă, de va mânca femeia grea carne netăiată din frigare; va avea copilul bube numite *focuri* şi va zăcea de boala numită *aripi*, de va mânca ea borş umplut în zi de sec, ori aripi de paseri.

Cu toate acestea, femeia însărcinată *trebuie* să mănânce orice, când i-a veni poftă şi mai cu osebire când ar vede pe alții mâncând, pentru că altfel ar putea să peardă. De aceea nu-i bine să intre în casa unde mănâncă cineva, iar de intră, gazdele o îndeamnă să guste din tot ce-i pe masă, pentru că-i mare păcat să nu dai de mâncare şi de băutură unei femei care pofteşte. Şi românii din Bucovina cred că păcatu-i cu atât mai mare, cu cât femeia-i mai pofticioasă.

Se povestește despre multe nenorociri întâmplate femeilor care au poftit ceva și n-au putut să capete îndată. Pentru a înlătura asemenea nenorociri, de multe ori bărbații sunt nevoiți să fure unele lucruri pe care nu le-ar putea dobândi altfel. De pildă, o țărancă zărește în livada proprietarului niște fructe frumoase și poftește. Bărbatu-său se dă în vânt ca să-i poată împlini pofta. Să intre el în curtea boierului și să-i ceară un măr pentru nevastă !... Atunci îl fură. Judecătorul sever, care știe pe de rost articolele din lege, dar nu cunoaște viata poporului, îl va considera pe acest făptaș ca un pungaș de rând și-l va condamna pentru o faptă socotită infamantă în lumea orașelor, pe când cei din sate îl vor aplauda și-l vor da ca pildă omului brav, iubitor de nevastă și de copii.

Două popoare deosebite, cu două mentalități deosebite !

Viitoarea mamă doreșt ca [sic !] copilul ei să fie ca Făt-Frumos din basme. De aceea de multe trebuie să se ferească. De va vedea un foc, să nu se mire și să nu puie mâna pe obraz, căci copilul va avea pe față pete roșii; la mort să nu se uite, ca să nu-i fie copilul galben ca mortul, și nici să nu privească un om șchiop sau orb, sau cu altă meteahnă, ca să nu-i fie copilul ca acela. Iar dacă, fără voia ei, ar vedea oameni de aceștia urâcioși, să zică: „nu văd unu, ci văd doi“ și nu se va întâmpla nimic.

Dar frica cea mai mare o au femeile însărcinate de duhurile necurate, din care cel mai groaznic este *Samca*, numit în Muntenia *Avestița, aripa Satanei*, iar în Bucovina *Spurcata*.

Pe când Fecioara Maria era însărcinată cu Domnul nostru Iisus Hristos, Samca a încercat s-o smintească și pe dânsa, adică s-o înspăimânte și s-o chinuiască, precum face și astăzi. Dar Arhanghelul Mihail a întâlnit-o în cale și a luat-o la bătaie cu un bici de foc, până ce duhul cel necurat i-a făgăduit că nu se va mai apropia niciodată de casa ori de persoana la care se vor afla scrise numirile ei. Și Samca are nouăsprezece și chiar douăzeci și patru de numiri și se arată femeilor îngreunate și pruncilor sub forma tuturor animalelor; numai sub formă de oaie, vițel și porumbel nu se arată, pentru că acestea închipuiesc nevinovăția și curățenia.

Pentru că Samca nu se apropie de casa și de persoana la care se găsesc numirile ei, în multe case sunt scrise pe părete aceste numiri și multe femei însărcinate și copii poartă asupra lor o cărticică manuscrisă, numită *Rugăciunea Sf. Arhanghel Mihail*, pe care trebuie s-o scrie numai un om bătrân, căruia Samca n-are ce-i face.

Prin unele părți ale Transilvaniei, românii cred cred că ar fi un duh necurat, numit *Baba Coaja*, care omoară copiii cei nebotezați și ascunde sufletele lor într-un soc, unde petrec până ce le putrezește trupul, din care pricină românii nu prea strică socul.

În Muntenia, poporul crede în alt duh necurat, *Zburătorul*, un fel de zmeu, care intră noaptea pe coș în casele oamenilor, sub formă de șerpe cu pară de foc, și chinuiește pe femei, care din pricina asta zac de boala numită *lipitură*, de care se poate scăpa prin anumiț descântec.

*

* *

Se apropie vremea ca femeia să se ușureze și ea trebuie să fie pregătită cu de toate, și cu cele trupești, și cu cele sufletești. Mai cu samă nu trebuie să uite de a merge la biserică să se spovedească și să se împărtășască.

Când simte ceasul mântuirei și începe femeia a se văicăra, bărbatul dă fuga până la moașă, care se înfățișează cu toate socotelile ei.

Prin Transilvania, se pune lângă patul femeii o furcă de tors, un topor și o măciucă, pentru că, dacă va naște fată, să tragă la furcă, iar de va naște băiat, să tragă la topor sau la măciucă.

Dacă o femeie nu poate naște cu înlesnire, dacă „se chinuiește“, se întrebuințează fel de fel de mijloace ca să se ușureze. Pe lângă lucruri doftoricești, care pot fi de folos, se fac și practice superstițioase. Așa, în unele părți din Transilvania, moașa dă de trei ori cu piciorul în ușă, iar bărbatul sloboade pușca peste casă; alți bărbați împlântă două topoare cruciș în stâlpul acoperământului de la casă. În Bucovina îi pun sub așternut un topor, ori un cuțit. În Macedonia se crede că dacă o femeie știe că alta are să nască, aceasta se trudește până ce vine aceea s-o stropească cu apă din gură și s-o afume cu o bucățică din haina cu care e îmbrăcată, iar în Vlaho-Clisura e destul ca acea femeie să-și scoată veriga din deget și s-o puie la bolnavă. În Banat, se afumă în casă cu tămâie și cu smirnă din care a ars la Crăciun ori la Paști. În Moldova și Bucovina, când femeia se trudește prea mult, se crede că i-a făcut cineva pe ursită și se aduce o vrăjitoare care să-i desfacă.

În sfârșit, a dat Dumnezeu și femeia s-a ușurat; *a hălăduit*, cum se zice prin Bucovina. Cea întâi grijă a moașei este să ureze pruncului trai

bun și viață senină. În alte părți însă sunt obiceiuri foarte frumoase. Așa, în Poiana Stampii, din Bucovina, cum s-a născut copilul, moașa îl rădică în sus și, de-i băiat, zice:

Acest băiat
Ce l-am rădicat
Să fie norocos
Și mintos,
Și voios,
Și drăgostos,
Și sănătos,
Și-nvățat,
Și bogat,
Om de treabă
Și luat în seamă !

Iar dacă-i fată, zice:

Această copilă
Să fie frumoasă
Și mintoasă,
Și voioasă,
Drăgostoasă,
Sănătoasă,
Și-nvățată,
Și bogată,
Și femeie de treabă,
Și luată-n seamă !

În Căndreni, moașa, ridicând copilul, zice:

– Cine-i acesta ? Ori vornicul ?
– Vornicul ! (răspunde tot moașa)
– Cine-i acesta ? Ori dascălul ?
– Dascălul ! (răspunde iarăși moașa).
– Ori îi om de omenie,
Ori nu-i om de omenie ?
– Ba îi om de omenie !
Om cuminte și de treabă

Și de toți luat în seamă;
Om frumos, voinic bogat,
Cu cei săraci îndurat;
Nu-i bețiv, dar îndrăzneț,
Ca oamenii cei isteți,
Ca toți oamenii cei mari
Care au fost mai de demult
Din moși,
Din strămoși
Și răstrămoși.

Atâtea calități dorește țăranul nstru să aibă copiii lui, pentru c ă atâtea calități știe el că se cuvin unui om și de atâtea calități ar da și el dovezi, dacă împrejurările vieții nu l-ar îndreptăți să și le înădușe, sau – mai drept vorbind – dacă nu i le-ar înăduși acei cari tocmai îl învinuiesc că nu le-ar fi având.

După ce moașa rostește aceste cuvinte, apropie copilul de masă și zice: „– Acesta să fie la cap de masă și cuvântul lui să fie luat în seamă de toți câți îl vor auzi." După aceea îi face semnul crucii, îl spală cu apă, de obicei rece, ca să fie deștept, și apoi îl învălește într-o cămașă de-a tată-său.

Obiceiul de a spăla copilul cu apă rece este la românii de pretutindeni.

În Moldova și Bucovina mai este obiceiul că după ce copilul a fost învălit bine, să-l puie sub masă, ca să steie măcar o clipă, întocmai după cum era obiceiul și la vechii romani.

De acuma trebuie să se îngrijească moașa și de *nepoată*, adică de lehuză, și cea dintâi grijă este s-o păzească de *deochi*.

Pentru asta o descântă și-i leagă la gât un fir roșu, pe care trebuie să-l poarte până ce iese din biserică.

În Bucovina se bate un canaf de lână roșie deasupra ușii, iar în Istria se împlântă un cuțit în pragul ușii, ca să nu se apropie duhurile rele.

În Macedonia se pune deasupra ușii un fir de ață albă și altul roșu răsucit. În Vlaho-Clisura aceste fire se pun cruciș deasupra patului lehuzei.

*
* *

Precum în toate părțile lumii, așa și la noi, părinții se bucură mai mult când capătă un băiat, decât o fată. Ba se zice chiar că râd și chetorile de la casă când se naște băiat și plâng când se naște o fată.

Pentru poporul nostru pricina este numai că băiatul în curând devine ajutor la casă și gospodarul cu dânsul nu are atâtea griji și supărări cum poate să aibă cu o fată.

Credința în *destin* este înrădăcinată în mintea românilor de pretutindeni. Toți cred că de la naștere încă îi este omului *scris* tot ce i se va întâmpla în viață.

În cer se ține o carte, *cartea sorții*, în care se scrie soarta fiecăruia. Orice ar face omul ca să-și schimbe soarta, ar fi lucru zadarnic. *„Așa mi-a fost scris“* este cuvântul care încheie totul, este filosofia adâncă prin care se explică faptul că poporul a răbdat de veacuri, fără a murmura, toate nedreptățile și asupririle.

Tot atuncea când se naște, omului îi răsare o stea pe cer, care-l călăuzește în cursul vieții. Când i se întâmplă omului o mare supărare, steaua i se întunecă și de aceea, când îl jelește cineva, îi zice: *„Vai de steaua lui!“*. Cât îi lucește steaua pe cer, atâta vreme trăiește și omul și, când omul moare, cade și steaua lui. De aici credința că meteorii sunt stelele oamenilor morți.

Soarta omului nu atârnă numai de la voința *ursitoarelor*, despre care vom vorbi mai la vale, ci și de la o mulțime de împrejurări din timpul nașterii. Așa, în Bucovina și în Moldova este credința că dacă un copil se naște învălit într-un fel de peliță, în *cămașă*, va fi foarte norocos. În Muntenia se crede că norocul este partea copilului care se naște cu *căiță* pe cap.

În Macedonia, când se naște copilul în cămașă, este un mare eveniment. Cămașa aceasta este un talisman care are puterea de a apăra viața celor primejduiți și a împlini orice dorință. Pentru aceasta însă cămașa trebuie să stea patruzeci de zile în altarul bisericii, sub sfânta masă, și să fie purtată prin trei orașe mari, din trei țări deosebite, apoi să fie pusă sub un pod, ca să treacă peste dânsa un om mare, un împărat, un mitropolit, ori măcar un pașă, în trei rânduri deosebite. După acestea talismanul capătă puterea strașnică pe care o are.

Imediat după naștere și după urarea care i-o face moașa, copilul trebuie scăldat.

Scăldătoarea aceasta se face cu o adevărată ceremonie și lucrurile trebuitoare sunt pregătite de mai înainte.

Cea mai mare grijă se pune în alegerea apei pentru scăldătoare. Nu orișice apă, și nu orișicum, și nu orișicând adusă trebuie să se

întrebuințeze, pentru că de la apa asta atârnă, în mare parte, fericirea și liniștea omului în tot cursul vieții lui.

Apa trebuie adusă după răsăritul și înainte de apusul soarelui și toate scăldătorile să fie făcute cu apă din același loc, din fântână, care este cea mai prielnică.

Ferească Dumnezeu să fie cineva scăldat în apă din iaz:

Decât, maică, mă făceai,
Mai bine mă prăpădeai,
Fecioraș nu mai aveai:
M-ai scăldat cu-apă de iaz
Să știu numaid e necaz.

Nici în apă de pârău nu-i bine să scalzi copilul:

Vai rău m-ai scăldat
Cu-apă din pârău
Să fiu cu toții rău.

Chiar apa din râuri mari nu-i bună:

Taci, că te-am scăldat
Cu apă din Prut,
Să fii tot urât;
Cu apă din luncă,
Să fii tot de ducă.

Apa stătătoare, lină, alungă norocul de la copilul care-i scăldat în ea:

Frunzișoara măr mărunt,
Mămuța când m-o făcut
Tare bine i-a părut;
Dimineața m-a scăldat:
M-a scăldat cu *apă lină*
Ca să fiu, mamă, străină;
L-amiazi cu-*apă din lăptoc,*
Ca să nu mai am noroc;
Seara cu apă din iaz,
Ca să fiu tot de necaz.

Cine-i scăldat cu apă din fântână, acela-i om:

Spune-mi, maică-adevărat,
Cu ce apă m-ai scăldat:
Ori cu apă de fântână
Să port sabia-ntr-o mână ?
Ori cu apă de sub punte
Să fiu vitezul de munte ?

În sfârșit, apa să nu fie clocotită, ca să nu ajungă copilul un desfrânat.

Oala în care se fierbe scăldătoarea trebuie să fie nouă, ca să răsune glasul copilului precum sună oala cea nouă.

În scăldătoarea copilului se mai pune *busuioc*, pentru ca să fie iubit ca busuiocul; *bujor*, ca să fie rumăn și frumos; *miere, pâne, zahar, lapte dulce*, ca să fie dulce la vorbă ca mierea, sa-i fie viața îndestulată ca pânea de toate zilele și dulce ca zaharul și trupul alb ca laptele; se mai pune un *ou*, ca să fie întreg ca oul; *bani de argint*, ca să fie neprețuit ca argintul, și *aghiazmă*, ca să nu se apropie de dânsul duhurile necurate.

Lucrurile cari se pun în scăldătoarea copilului variază, în diferitele locuri unde locuiesc românii. Așa, în județul Sucevei, se mai pun în scăldătoare și alte buruieni, precum *lemnie*, ca [sic !] copilul să umble curând în picioare; *zdreveț, popchișor, cânepă, cătușnică*, pentru ca fiecare din ele să-i comunice darurile lor speciale. În Muntenia se mai pune *orz, porumb*, pentru ca să aibă parte de cereale – oamenii din Muntenia sunt mai practici. În Banat și Ungaria se pune o *pietricică*, pentru ca să fie *răbduriu* ca piatra – pe acolo românului îi trebuie și mai multă răbdare. În Macedonia scăldătoarea se face într-un lighean mare de aramă și cu multă băgare de seamă, ca să nu-l ajungă apa pe cap, deoarece pe acolo este datina să nu se spele capul copilului până ce nu va împlini un an. În Vlaho-Clisura, moașa presură copilul cu sare peste tot trupul și-l lasă așa o zi întreagă, după care îl spală peste tot, chiar și pe cap, cu apă amestecată cu vin.

În multe locuri este obiceiul ca [sic !] copilul să se cântărească, ca să fie ferit de duhuri necurate și să nu se deoache.

După scăldătoare, copilul se înfașă.

Toate lucrurile trebuitoare la înfășare sunt pregătite de mamă sau aduse de nașă și toate trebuiesc făcute cu socoteală.

Fașa, în unele locuri, are legate într-un colț trei fire de usturoi, trei de piper, trei de grâu de primăvară și trei de toamnă, trei de tămâie, trei de sare, trei sfărămituri de pâne și trei bucățele din casa copilului, ca să nu se deoache. *Brânețele, pelincelele, scutecele, tulpănașul*, toate trebuiesc lucrate cu drag și cu voie bună.

Astfel înfășat, copilul este dat în brațele mamei, care arde de dor să-și sărute pruncul.

Cum îl ia în brațe, îl sărută pe frunte și-i zice: „– Dragul mamei, cum te iubesc eu, așa să te iubească toată lumea". Și-l iubește, pentru că mult a mai dorit și mult s-a mai rugat:

De-ar fi cerul cu priință
Să-mplinească a mea dorință:
De mi-ar da un băiețel,
Dragul mamei voinicel !

Și cum ar vrea să-l culce cu dânsa, să-i simtă balsămul răsuflărei lui călduțe, să-și împlinească dorul:

Și l-aș pune să se culce
Pe-al meu sân, leagăn dulce,
Și i-aș zice-ncetișor:
Nani, nani, puișor !

Dar trei zile delaolaltă trebuie să-și stâmpere dorul, pentru că nu e bine să-l culce în pat, alăturea de dânsa, căci altfel ar căpăta *rofii*; iar de s-ar întâmpla să adoarmă cu spatele spre el, ar veni *zmeoaicele* și l-ar schimba.

Frica cea mare a mamelor este ca nu cumva copilul lor să se deoache; de aceea în unele părți se pune lângă el o căciulie de usturoi și pretutindeni i se face *benghi* în frunte. Benghiul se face așa, ca să fie de folos: se ridică piciorul drept cu călcâiul întors înapoi în sus, se ia tină de pe călcâi, se frământă cu scuipat și cu degetul arătător se face un semn în frunte.

Benghiul este în legătură cu o ființă mitologică, cunoscută tuturor românilor, și care se cheamă *Benga*, adică *necuratul*. Pe mulți îi auzi zicând: *Du-te la Benga, lua-te-ar Benga, parcă a intrat Benga-n el*.

Apa în care a fost scăldat copilul nu poate fi aruncată în orice loc, nu numai pentru că în ea a fost pusă aghiazamă, ci pentru că, dacă s-ar arunca în loc necurat, ar fi rău pentru copil. De asemenea, nu se aruncă spre sfântul Soare, care ne dă nouă lumină și ne încălzește, ci spre miazănoapte. Nici pe foc nu se aruncă, pentru că:

Măicuță, al meu noroc
L-ai țipat cu ciupa-n foc;
Măicuță, a mea ticneală
O-ai țipat cu ciupa-n pară,

cum se zice într-un cântec din Transilvania.

Pe gard iarăși nu-i bine să arunci apa din scăldătoare:

Spune-mi, maică-adevărat,
Scalda unde mi-ai țipat ?
Doar în vârful gardului,
Să fiu sluga satului,
Catana-mpăratului ?

În multe părți din Transilvania, scăldătoarea se aruncă în loc curat, la tulpina unui nuc, pentru ca [sic !] copilul să fie frumos și atrăgător.

Iată cum se tânguie un flăcău și ce-i răspunde aceea care-l chinuiește:

– Eu, lele, de dorul tău,
Nu pot sluji domnu-meu,
Nici s-ascult pe tată-tău.
– Bade, nu te supăra,
Că, zău, nu e vina mea,
Ci-i vina măicuță-mea.
Ea frumoasă m-a făcut
Și eu ție ți-am plăcut
Ca piperul grecilor,
Ca tămâia popilor.
Când măicuța m-a scăldat
Ea ciupa că mi-a țipat
Tot în umbra nucilor,
Spre chinul voinicilor.

*
* *

După ce s-a aruncat scăldătoarea afară, intră în casă și tata, ca să-și vadă odorul.

Cum intră, se așeză pe un scaun și moașa îl cinstește cu rachiu îndulcit cu miere, și dacă [sic !] copilul îi băiat, moașa ia căciula din capul bărbatului și-o pune într-un cui, deasupra lehuzei, de unde nu o poate lua, până ce nu și-o răscumpără de la moașă. De nu se face gluma asta, tata înțelege că are o fată.

După asta, bărbatul se scoală de pe scaun, se duce până la masa pe care e așezat copilul, îl sărută și apoi îl încredințează mâni-sa, datină moștenită de la romani.

La aceștia, în ziua de naștere, pruncul se așeza pe pământ și numai tata avea drept să-l ridice. Dacă-l ridica, recunoștea că-i al lui, că are viață și trebuie să-l crească. De nu-l recunoștea, tata nu-l ridica, iar dacă era un monstru, avea drept să-l omoare.

*
* *

Poporul nostru are credința că femeia care a născut un copil și moașa care a îngrijit-o sunt spurcate. În Moldova nu-i este îngăduit lehuzei să se uite la soare și pe unde ar umbla ea cu piciorul, arde și pământul; iar de-ar întâlni o altă femeie care are copil mic, ar muri pruncii amândurora.

Pentru a înlătura astfel de nenorociri, preotul face anumite rugăciuni.

În unele părți, chiar în ziua în care s-a născut pruncul, iar în alte părți mai târziu, se aduce preotul ca să facă *slobozirea casei*. Citește anumite rugăciuni și face aghiazmă din care bea lehuza de trei ori și se stropește casa în cruciș, iar o parte se păstrează, ca să fie depusă în scăldătoarea copilului.

După aceasta, numai moașa poate să iasă din casa în care a moșit, iar lehuza până ce i se va citi molitva de patruzeci de zile, nu trebuie să însereze afară de gospodăria ei, căci altfel duhurile rele pot s-o pocească ori s-o nebunească.

În Macedonia femeile sunt și mai fricoase; până la patruzeci de zile nici nu ies din casă după asfințitul soarelui; iar la valahii din Moravia, timp de șase săptămâni lehuza nu trece pragul casei.

Ori de câte ori, în acest timp, lehuza este nevoită să iasă din casă, trebuie să puie peste prunc un lucru de fier: un cuțit, un cleşte etc., ca să-l ferească de duhurile necurate.

Romanii tot aşa făceau ca să-şi apere copiii, ba chiar şi pe cei în vârstă, contra vrăjitoriilor. Ei nu numai că descriau cu fierul un cerc în jurul pruncilor, dar chiar băteau în pragul uşei cuie cuie scoase de pe mausolee.

*

* *

Îndată după *slobozirea casei*, rudeniile şi prietenile lehuzei vin s-o vadă. Nici una însă şi nicăieri pe unde sunt români nu intră cu mâna goală în casa lehuzei. Fiecare trebuie să aducă *rodine, poclon* – precum se zice în Transilvania – *cinstă* şi *crăvai* în Banat. Darurile acestea, *rodinele*, constau din diferite lucruri de mâncare, precum şi din lucruri trebuitoare copilului, ca pânză, scutice şi altele. Se mai aduce şi rachiu îndulcit cu miere, cu care se cinstesc toți cei din casă, iar vin nu se aduce, crezându-se că vinul tulbură liniştea dinlăuntru a omului, ceea ce ar putea aduce vătămare lehuzei. În Macedonia însă aduc vin roşu, ca să aibă mama lapte.

Rodinele se duc numai până când se botează copilul.

Când intră în casă, femeia care merge în rodine pune darul lângă lehuză şi, atingând-o cu mâna, îi zice: „– Dumnezeu să te ridice !... Dumnezeu să te-ntoarcă !... Dumnezeu să-ți deie brațe pline !"

Prin unele locuri, femeile, care ştiu mai multe lucruri bătrâneşti, în loc de vorbele acestea de rând, zic aşa, mai subțire:

Bine v-am găsit !
Într-un ceas bun cu noroc !
Şi tot bine să vă fie
De-acum şi până-n vecie.
Dar cu ce vă lăudați:
Cu fete ori cu feciori ?
Să vă trăiască odrasla
Întru mulți ani fericiți.
S-ajungeți s-o botezați
Şi s-o cununați.

După ce rosteşte aceste vorbe, se întoarce către copil, scuipă asupra lui şi zice: „Să nu-i fie de deochi".

Toate femeile câte vin în rodine se cinstesc, se veselesc împreună cu nepoata şi într-un târziu se împrăştie pe la casele lor, dar lehuza nu li dă mâna şi nici nu li spune vreun cuvânt, ca să nu i se ducă laptele cu cei ce au venit s-o vadă.

*

* *

Românii de pretutindeni cred că soarta fiecărui om este în mâna *ursitoarelor*, care urzesc traiul tuturora. Numai într-o privinţă nu se înţeleg toţi românii: când vin ursitoarele ?

Unii cred că vin în săptămâna în care s-a născut copilul, şi anume în nopţile fără de soţ: a treia, a cincea şi a şaptea; alţii cred că vin în cele întâi trei nopţi după naştere, iar alţii că vin în a opta noapte.

Ursitoarele sunt trei zâne care croiesc ursita pruncilor, şi în Macedonia se numesc *mire, albe, nărăsite* şi *caşmete*.

Tocmai pentru că nu se ştie anumit ziua când vin ursitoarele, fiecine trebuie să fie pregătit să li facă primire bună, ca să nu le supere.

Ursitoarelor nu li place întunericul; de aceea, în odaia copilului trebuie să fie totdeauna lumină. Nu li plac oamenii supăraţi, posomorâţi şi gâlcevitori; de aceea părinţii şi oricine ar fi în casa unui nou născut trebuie să fie veseli şi voioşi, măcar până ce trece timpul în care vin ursitoarele.

Ştiind că au toane, oamenii au totdeauna în grijă ca ursitoarele să găsească în casă tot ce li-ar face plăcere, tot ce au nevoie. Deşi sunt zâne, dar petrec ca şi oamenii. De aceea li se întinde masă mare. În Transilvania, moaşa aşterne pe masă un cot de pânză nouă, pe care pune un blid cu făină de grâu, sare, pâne şi le lasă trei zile şi trei nopţi. După trei zile, se văd pe făină urmele ursitoarelor. În alte părţi, tot din Ardeal, se pun pe masă trei talgere cu grâu fiert, trei pahare cu apă, trei cu untdelemn şi, într-o scăfiţă, câţiva bani. În Banat se pune la capul copilului o pogace şi trei cruceri – câte unu de fiecare zână – o oglindă, un pieptene şi o lingură de untură, pentru ca ursitoarele să poată să mănânce şi să se gătească. Tot în Banat, prin alte părţi, înspre sara a treia după naştere, moaşa pregăteşte *cina* sau *cinişoara ursitoarelor*.

Aceasta se face așa: când soarele-i la chindie, ia o *sânie*, adică o masă rotundă de lemn, și o acoperă cu o pânză nouă. Împrejurul sâniei pune niște *brăciri noi*, iar la mijloc un *blidușel* curat în care toarnă de trei ori câte trei pumni de făină de grâu; deasupra pânzei pune o lingură nouă de sare și una de unt și un pahar nou cu apă neîncepută. Apoi de torțile blidușelului prinde trei lumini de ceară și împrejurul lui pune tot felul de cereale, precum grâu, porumb etc. Ia apoi măsura pruncului, cu trei fire de mătase roșie, pe care le înfășură împrejurul paharului cu apă. Masa astfel pregătită o pune la capul nepoatei, aprinde cele trei lumini de ceară, face de trei ori cruce și se roagă cătră Dumnezeu ca să trimeată ursitoarele, zicând:

Doamne, Dumnezeule !
Trimete ursitoarele,
Să vină toate voioase
Voioase și bucuroase,
La sânie să gustească,
Lui X bine să-mpărțească,
X puținel să muncească
Și mult bine să trăiască.

După ce s-a închinat, moașa lasă sânia să steie peste noapte unde a pus-o, având grijă fiecare să ție minte ce vor visa. A doua zi vine moașa cu trei fetițe până la șase ani, cărora le împarte lucrurile de pe sânie.

În Macedonia, se obișnuiește ca a treia zi după naștere să se puie un copil, băiat sau fată, ca de doisprezece ani, ai căror părinți trăiesc, să frământe o turtiță din aluat nedospit, care se coace în cenușa din vatră și care apoi să pune să steie patruzeci de zile sub perna pruncului. În noaptea următoare se culcă toți mai devreme și se închid ușile, care nu se deschid pentru nimica în acea noapte, când au să vie cele trei mire să scrie norocul și soarta pruncului.

Asfel pregătiți, părinții așteaptă ursitoarele.

Ele vin, intră încet pe fereastră sau pe ușă, se așează la căpătâiul pruncului și încep să-i țeasă viitorul.

Cea mai bătrână dintre ele, *Ursitoarea*, ținând furca în brâu, învârte fusul; cea mijlocie, *Soarta*, toarce firul din caier, iar cea mai mică, *Moartea*, taie firul cu foarfecele.

După ce i-au tors firul vieții, dacă [sic !] copilul s-a născut într-un *ceas bun*, prind a cânta un vers foarte frumos și a-i sorți de bine; iar dacă s-a născut într-un *ceas rău*, încep a cânta un vers duios și trist și sorțesc numai de rău. Apoi încep a-i da pe rând: minte și noroc, frumusețe sau urâciune, bogăție sau sărăcie, într-un cuvânt, îi hotărăsc viața ce are s-o ducă zi cu zi.

Românul are multă credință în *ceasul bun* și în *ceasul rău*:

Din bătrâni se spune
Cum că ceasuri bune
Și că rele sunt:
Vai de-acei și-acele
Care-n ceasuri rele
Zic vreun cuvânt !

Credința aceasta în ursitoare, ca multe alte credinți ale noastre, o am moștenit – după cum am mai văzut – de la romani, unde se numeau *Parce*, și cari credeau, ca și noi, că ele torc firul vieții.

*
* *

De acuma vine rândul, în viața pruncului, la un act de cea mai mare însemnătate: *botezul*.

Nu-i puțin lucru să botezi pe cineva.

Între *fin* și *naș* se nasc legături puternice, și mai cu seamă legături de înrudire, de care se ține mai multă socoteală decât de cele firești. Dacă un frate botează unui alt frate, înrudirea de sânge dintre ei dispare și ei nu-și mai zic *frate*, ci *cumetre*.

Între fini și nași, înrudirea întru Hristos e așa de strânsă, încât poporul crede că mai puțin păcătuiește acel care ar lua în căsătorie pe soră-sa, decât pe cumătra. Și această străşnicie se explică prin credința că nașul e mai mult decât părintele, care ți-a dat numai viața, pe când celălalt te-a creștinat.

Și acest păcat este așa de mare, încât numai atunci ți s-ar putea ierta când, după ce ți-ai uns trupul cu ceară și i-ai dat foc, ai putea scăpa teafăr.

Într-o baladă din Ardeal, finul pe care nașă-sa voia s-o ieie de nevastă, îi răspunde:

Să mă ierți, nașă, pe mine,
Nu mă pot iubi cu tine,
Nici să fiu bărbatul tău,
C-asta nu vrea Dumnezeu;
Un fin și-o naș-a se iubi
N-a fost și nici n-a mai fi.

Românul botează cu multă plăcere, pentru că Dumnezeu iartă păcatele celora care creștinează pe alții. Până și vestitul *Român Gruie Grozavul* își ispășește păcatele botezând:

Apoi Gruie se pornește
Și-n Moldova se ivește
Ca un soare ce-ncălzește,
Încălzește
Și rodește.
Că mult bine-n lume face
Sufletul să și-l împace:
Creștinează
Și botează;
Dă de fin
Câte-un tretin,
Și de fină
O tretină.

Cel ce nu primește să fie naș face un mare păcat.

De obicei, acel care a cununat pe tineri trebuie să le și boteze. Dacă vreo împrejurare îl împiedică de la aceasta, atunci părinții se sfătuiesc pe cine să-și ieie cumătru și, după ce s-au înțeles, se duc să-l invite să li facă această cinste.

Cumătrii se pregătesc de cele trebuitoare pentru botez.

Lucrul cel mai de căpetenie este *lumânarea*.

Mai înainte vreme, pe când gospodăria noastră era în floare, pe când la casa fiecărui gospodar se găseau câțiva stupi, lumânările acestea se făceau de fiecare om, în casa lui, din ceară curată, scoasă din stupii lui.

Când gospodăriile noastre au început a se destrăbăla, când nevestele au început a purta fuste cumpărate din târg și a-și îmbrăca bărbații cu

suman cumpărat de la dugheană, au început să cumpere până și lumânarea de Paști de la negustori.

Lumânarea de botez se împodobește cu flori, mai ales cu busuioc, cu strămătură, cu bumbăcel și chiar cu cordele de mătasă, când nașul e mai cu dare de mână.

Pe lângă lumânare, trebuie numaidecât o bucată de pânză, care se numește *crijmă*, în care se învălește copilul, după ce-l scoate din apa în care a fost cufundat.

În sfârșit, în zestrea aceasta a copilului mai intră și alte lucruri trebuitoare, precum scutece, fașă etc.

În ziua hotărâtă pentru botez, cumătrii și moașa se adună în casa nepoatei și de acolo pleacă spre biserică, unde se face botezul, în orice timp, vara ca și iarna. În Bucovina, unii preoți îndătinează a boteza și la casa lor, pe când în Macedonia creștinarea se face numai la biserică.

În Banat, prin părțile Oraviței, când iese din casă, moașa atinge copilul cu creștetul de pragul de jos al ușei, ca să nu se prindă deochiul de el, și zice: „– Cum se așează pragul sub lemn, așa să se așeze și deochiul la cel nou-născut“. La ieșirea din casă, îl dă pe fereastră, zicând: „– Cum se ține fereastra de casă, așa să se ție și pruncul de mamă-sa“.

În Muntenia, nașul trebuie să lese în casă ceva argint, spre norocul copilului; darul acesta este partea moașei.

Românii din Istria au obiceiul să ducă la biserică, o dată cu copilul, un paner cu de-ale mâncării, ca viața pruncului să fie îmbelșugată.

Prin Bucovina se duce și preotului *cinste*: o găină, un șip de rachiu, dacă botezul se face în casa lui; iar dacă se face la biserică, i le duce moașa, când îl înștiințează să vie la biserică. Preotul, când primește darul, *însemnează* pruncul, adică-i pune numele.

Când toate sunt puse la cale, preotul săvârșește botezul, după regulele bisericești.

Copilul începe să plângă când îl cufundă în apă; acest plânset poporul îl explică zicând că diavolul, care acuma este nevoit să iasă din copil, îl chinuiește. Dacă nu plânge copilul, pentru românii din Ardeal acesta-i semn rău.

Poporul crede că, după creștinare, copilul capătă un *înger păzitor*, care-l apără în tot cursul vieții.

Copiii învață mai multe rugăciuni, ca să știe a se ruga îngerului păzitor. Unele din aceste rugăciuni sunt foarte frumoase.

În comuna Mălini, județul Suceava, se știe această rugăciune:

Înger, îngerașul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu,
Și din zi și din noapte,
Pân-la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce, apără-mă,
Înger bun, deșteaptă-mă,
Doamne miluiește-ma,
Cu crucea pazește-ma.

În Bucovina au o rugăciune mai lungă:

Înger, îngerașul meu,
Roaga-te lui Dumnezeu
Pentru sufletelul meu.
Roaga-te din zi de noapte
Pân-la ceasul cel de moarte.
Iar când moarte nemiloasa
A veni cu crunta-i coasa
Sufletelul să mi-l ieie,
Atuncea să mi se deie
Luminița mândră-n mână
Și pricestanie-n gură,
Tamâiță învălită
Cu ceară acoperită,
La sfânta biserică dusă
Și pe sfânta cruce pusă.
Mama mea când m-a născut,
Pe cruce că m-a făcut,
Pe cruce m-a botezat,
Sfânta cruce m-a apărat
De duhul cel necurat.
Dumnezeu e tot cu mine
În toate sfintele zile.

Trei surori a lui Lazăr,
Una Mălina,
Alta Mădălina,
Una dalba Rusalina,
Dimineța s-au sculat
Și pe câmp că s-au luat,
Pe câmpul Salimului
Și-a Ierusalimului,
Și după ce s-au luat,
Acolo c-au căutat
Nouă floricele.
Dară ele
Floricele
N-au găsit,
Ci-au găsit,
O mică albiniță,
Și din albiniță
S-a făcut ceruță,
Și din ceruță
S-a făcut o luminiță,
Luminița s-a aprins,
Raiul s-a deschis,
Dumnezeu a-nvins,
Pe noi ne-a cuprins
Și din gură-a zis:
„Cine-a ști și-a spune
Astă rugăciune
Tot la lună,
La săptămână,
Sufletelul și l-a scoate
Din câte rele din toate:
Din negură,
Din păcură,
Din broaște cât vacile,
Painjeni cât casele,
Din năpârci cât fagii
Și din șerpi cât brazii.“

În alte părți, rugăciunea e mai scurtă și parcă mai impunătoare:

Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n patru cornuri de casă.
Dumnezeu cu noi la masă,
Maica sfântă la fereastră.
Îngerașul mă păzește.
Sfânta cruce mă-ntărește;
Îngerașul mi-i lumină,
Sfânta cruce mi-i hodină.

Prin unele părți din Ardeal se crede că fiecare capătă, la naștere, pe lângă *îngerul păzitor*, și un duh necurat, un *diavol*, care de-a pururea stă în luptă cu îngerul și, după cum biruiește unul sau altul, omul face fapte bune sau fapte rele.

Lumânarea de la botez are o mare putere vindecătoare, după credința poporului. După cum lumânarea de la Paști are puterea de a alunga vântoasele și grindina, tot așa lumânarea de la botez alungă boala din copii. De aceea o bucată din această lumânare se ia și se păstrează în casă, pentru vreme de nevoie, iar restul rămâne la biserică.

În Bucovina, prin districtul Siretului, este obiceiul ca, după ce se întorc de la botez, moașa se pune pe laiță, în capul mesei, pe o pernă, iar pe copil îl așează pe o pâne și o bucată de sare ce se află pe masă. Pe urmă tatăl cinstește pe moașă cu băutură. Atunci moașa zice:

– Să te văd sănătoasă, nepoată. Dumnezeu să te ridice cu sănătate și cu brațe pline. Cum am ajuns la botez, așa să ajungem și la cununie.

Nepoata mulțămește cumătrului și-l cinstește, apoi moașa încredințează copilul tatălui.

În județul Rădăuțului, tot din Bucovina, este datina ca [sic !] cumătrul, luând copilul și lumânarea de botez aprinsă, le închină nepoatei, zicând aceste cuvinte:

Poftim, cumătră, pruncul acesta
Pe care l-am botezat
Și creștinat
Și-n lege l-am băgat.

Ţi-l dăruim dumitale
Cu pâine şi cu sare,
Cu darul Sfinţiei-Sale;
Creşte-l uşor
Şi sănătos.

În alte părţi din Bucovina, intrarea în casă cu noul botezat se face mai ceremonios. Moaşa închină mamei copilul, zicând aceste cuvinte:

Să-ţi fie braţele pline,
Casa cu noroc şi bine !
Acesta bine să nu crească,
Dumnezeu altul să vă dăruiască !
Precum aţi ajuns pe acesta
De l-aţi botezat
Şi încreştinat,
Aşa să ajungeţi
Ca să-l şi creşteţi,
Şi să vă învredniciţi
Ca să-l şi căsătoriţi !

Se vede că în Bucovina s-au păstrat mai multe din datinele noastre vechi, deoarece mai în fiecare comună sunt obiceiuri uitate în alte părţi ale românilor. Aşa, în comuna Vama, districtul Câmpulung, sosind naşul cu pruncul acasă, îl închină mai întâi pe la icoane, cu aceste vorbe:

Să fii, fiule, cinstit,
De toţi oamenii iubit,
Ca şi sfintele icoane.
Toţi să se uite la tine
Şi aşa să ţi se-nchine
Cum se-nchină la icoane.

După aceea felicitează pe părinţi:

Să trăiţi, cumetrilor,
S-ajungeţi
Să vedeţi
Pe acest fiu căsătorit

Și deplin gospodărit,
Și s-ajungeți să vedeți
Și fiii fiilor săi,
Adică pe nepoței.

Apoi nașul dezbracă cojocul, îl pune pe masă cu mițele în sus, așează pe fiul său deasupra și zice:

Fiule, să trăiești
Și să crești,
Și să te-nmulțești,
Să ai atâtea oi cu miei
Și vaci cu viței
Și noroc
Câți peri în acest cojoc.

Mulțimea și varietatea datinelor de la botez arată cât este de însemnat acest eveniment în viața poporului nostru.

*
* *

Însemnătatea pe care o dă românul creștinării copiilor și solemnitatea cu care săvârșește acest act își are originea în *Diavol* și în frica de acest duh necurat, de la care vin toate nenorocirile.

El, *Necuratul*, omoară copiii cari se nasc morți. Aceștia, pentru că nu au fost botezați – și nu puteau să fie, pentru că un mort nu se botează – nu se înmormântează la un loc cu toți morții, ci într-un ungher al cimitirului, pentru că se prefac în spirite necurate, numiți *moroi*, *pricolici*, *vârcolaci,* care ies noaptea din mormânt și pricinuiesc oamenilor multe necazuri.

În Moldova se crede ca moroii, la șapte ani după ce au fost îngropați, ies din mormânt, noaptea, mai cu seamă când îi lună, intră pe ferești în casele oamenilor și sug rărunchii copiilor celor mici. Această supărare o fac moroii numai când sunt îngropați lângă casă, cum se face uneori cu copiii pierduți înainte de vreme; dacă însă copilul născut mort e îngropat în țințerim, deși se preface în moroi, nu se arată la nici o casă.

În Muntenia, prin unele locuri, copiii morți nebotezați se îngroapă în grădină, în pătul sau după casă, fără popă, fără dascăl, fără coșciug, fără pomeni și fără rugăciuni.

Prin Banat cred că [sic !] copiii pierduți, fiind nebotezați, se prefac pe *ceea lume* în *tâlhari*, cari trăiesc numai din pomana ce se dă pentru ceilalți copii; lucrurile furate le pun într-o traistă pe care o dau mamele lor de pomană. Pe lângă traistă, asemenea copiii au câte o oală și câte un băț; în oală pun apă, iar cu bățuľ se apără de ceilalți tâlhari.

De la o vreme i se face și lui Dumnezeu milă de chinurile pe care le îndură în *iad* copiii cei nebotezați, și atunci îi scoate din iad, îi preface în vârcolaci și apoi rătăcesc prin văzduh, până ce ajung la lună, pe care o mănâncă, și atunci avem întunecimile de lună.

Au și părinții puterea de a împiedica pe acești copii să ajungă moroi. Prin unele părți din Bucovina, se spală copiii aceștia cu aghiazmă, li se face semnul crucei, iar în mormânt li se pune piper, tămâie și usturoi. Apoi mormântul trebuie stropit multă vreme cu aghiazmă.

În unele locuri, precum în ținutul Câmpulungului din Bucovina, patruzeci de zile se toarnă aghiazmă în mormânt, prin o bortă anume lăsată până în fundul mormântului.

În ținutul Dornei, această aghiazmă trebuie adusă de la șapte biserici, iar în Boian se crede că timp de șapte ani trebuie turnată mereu aghiazmă pe mormânt. Moroiul se poate mântui și mai degrabă, dacă la Iordan i se toarnă aghiazmă de la șapte biserici.

Uneori moroii se arată înaintea oamenilor și strigă întruna: „Botez, botez !“. Atunci, dacă ai o băsmăluță albă, o arunci asupra lui, iar dacă n-ai băsmăluță, rupi o bucată din haină, i-o arunci și zici: „Botează-se robul lui Dumnezeu X, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, amin“. Prin acesta moroiul s-a botezat și nu mai iese din mormânt.

*

* *

Oare ce nume să punem copilului nostru ?

Și această grijă o au tinerii căsătoriți, și de cum simte că a devenit mamă, tânăra își dezmiardă rodul cu numele pe care îl crede ea mai gingaș.

Dar nu totdeauna se îndeplinește ceea ce plănuiește. De multe sau de cele mai multe ori, copilul capătă un nume la care părinții nu s-au gândit niciodată.

Dacă se naște într-o zi mare sau în ajunul ei, capătă numele sfântului care se prăznuiește în acea zi. Unii părinți țin să dea copilului lor numele

bunicului copilului; alții, cărora nu le trăiesc copiii, le pun numele pe care-l au copiii celor care au parte de dânșii. În sfârșit, și nașul își are rostul lui, ba până și preotul.

Într-o vreme, mai cu seamă în Bucovina, unde actele stării civile se țineau de către preoți, aceștia dădeau numele copiilor, la botez, numele alese de dânșii, și nimeni nu știa cum îl cheamă pe copil, până în clipa când preotul rostea cuvintele: „Botează-se robul lui Dumnezeu…“

Unii preoți de multe ori se răzbunau pe părinții cu cari aveau ceva de împărțit, ori pe fetele care păcătuiau, punându-le copiilor lor nume întortocheate, pe care cu greu le puteau rosti cei din sat.

La poporul nostru chiar numele de botez au variat în cursul vremurilor.

Mai pe la început, numele acestea erau de obârșie romană. Așa, din *Longinus* se trage românescul *Login* sau *Loghin*; din *Solinus* aveam pe *Sorin*; din *Sabinus* – *Saghin*; din *Casius* – *Casian.*

Unele din acestea au rămas și până astăzi, dar ca nume de familie.

Din *Constantinus* avem o serie întreagă de nume : *Constantin*, *Dinu*, cu diminutivele și prescurtările lor. Din *Constans* se trage *Costan*, *Stan*, *Stănilă* și altele. *Andreas* a dat româneștile *Andrea*, *Andrei*, *Udrea*; *Florianus* pe *Florea, Florin, Florica*; *Georgius* pe *Giurgea, Giurgiu, George*.

Mai sunt încă și alte nume de origină romană, pe care nu-i nevoie să le înșirăm pe toate; putem pomeni însă pe *Tatin* din *Tatius*, *Domnița* din *Domitia,* ca mai caracteristice.

Mai târziu, sub influența slavonă, au început a fi la modă nume ca *Gavril, Pavel, Mihail, Neculai, Vasile, Iacob* – nume de sfinți.

În epoca fanariotă, care a fost o stare pe loc a poporului nostru, din toate punctele de vedere, au început a ni se poci și numele, și multe din ele au rămas pocite și până azi. Din timpul grecilor ne-am împodobit cu *Mihalache, Dumitrache, Iordache* și altele uricioase ca acestea. Și tot de la fanarioți ne-au rămas numiri ca: *Frăsina, Smaranda, Nechita, Spiridon, Zamfira, Pintilei* ș.a.

Pe la mijlocul veacului trecut, a început influența franceză. De atunci ne-am împodobit în lumea târgurilor cu *Alfred, Gaston, Edgar* și altele de acestea, din care unele au început a străbate și pe la țară.

De câtva timp însă am început a ne dezmetici și noi și a ne întoarce din rătăcirile acestea, dăunătoare neamului nostru; au început și ai noștri a-și

mai pune copiilor nume românești, iar prin Bucovina și Ardeal parcă se cam exagerează, dând copiilor numai nume curat romane: *Sabin, Liviu* și altele.

În România liberă curentul pare a fi mai sănătos; pe lângă numele sfinților, care trebuie să rămâie, se întrebuințează multe numiri în contra cărora nu este nimic de zis. E foarte frumos și sună curat românește să se numească cineva *Mircea, Sorin, Vintilă*, *Șerban, Vlad* etc.

În privința acesta, ca în multe alte privinți, am face mai bine să imităm și noi pe unguri, cărora nu li-i rușine, ba încă țin ca mare mândrie să-și păstreze numirile vechi, măcar că toată lumea ridiculizează unele dintre ele.

*

* *

De multe ori întâlnim oameni cari au două nume de botez, unul care stă scris în actul de naștere făcut la primărie și pe care mai nimeni nu i-l știe, și alt nume cu care-l strigă toată lumea. Așa ai să vezi că [sic !] cutare om, în toate actele lui, în registrele școalei, în controalele armatei, e trecut cu numele de Dimitrie, pe când neamurile și prietenii îi zic Mihai.

Lucrul acesta s-a întâmplat și în vremurile vechi la noi, și chiar între domnii țării. Așa, bunăoară, Bogdan al II-lea, fiul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Domnul Moldovei, se numea și Vlad.

Nu-i de crezut să i se fi pus lui Bogdan al II-lea și numele de Vlad, numai pentru a se deosebi de Bogdan I ; mai degrabă trebuie să credem ca adaosul acesta se datorează obiceiului care este și astăzi în tot poporul românesc, de a schimba uneori numele unui copil.

Când unui părinte nu-i trăiesc copiii, ori îs tot bolnavi, ceea ce înseamnează că îi chinuiește Necuratul, atunci este datina să i se schimbe numele de botez, crezându-se că sub acest nou nume nu-l va mai recunoaște *Ducă-se-pe-pustii* și-l va lăsa în pace.

Schimbarea aceasta se face cu o anumită formă: prin vânzare.

De pildă, o femeie n-are noroc la băieți. Ea caută pe o altă femeie, ai cărei copii sunt voinici și sănătoși, și se înțelege cu dânsa cum să facă.

Într-o zi anumită, femeia aceasta vine la casa prietenei, se apropie de fereastră, o strigă pe gazdă, care nu iese din casă, și amândouă vorbesc pe fereastră:

– N-aveți cumva vreun băiat ?, întreabă vecina.

– Ba avem, răspunde cea din casă; dar ce folos dacă n-avem noroc să ne trăiască.

– Vindeți-mi-l mie, că eu, slavă Domnului, am noroc destul.

– Ți-l vând.

– Da' ce cereți pe dânsul ?

– De, ce să spun !... așa bujor de flăcău prețuiește mult.

– Eu pot să-ți dau atâta.

– Adă banii încoace.

Vecina întinde banii pe fereastră.

Gospodina ia banii și tot pe fereastră îi dă copilul, care se cheamă că-i vândut.

Toată scena acesta se petrece cu toată seriozitatea cuvenită unui act real, precum și este în mintea poporului.

Poporul în orice superstiție nu vede numai o formalitate vagă; tot ceea ce face el pornește din intima convingere că fiecare gest, fiecare cuvânt dintr-un descântec, de pildă, își are un rol, o însemnătate care trebuie să producă numaidecât efectul căutat.

Pontifii romani râdeau de credulitatea celor cari puneau temei pe spusele lor; preoții catolici vor fi râzând și astăzi, în altar, și vor fi zicând, ca și odinioară, când taie sfânta împărtășanie: „Pâne ești, pâne vei rămânea“, pentru că la dânșii nu-i decât fățărnicie, pe când poporul nostru, când crede în ceva, crede cu toată puterea convingerii, ori nu crede deloc, – el nu-i fățarnic.

După ce străina a luat copilul pe fereastră, înconjoară cu dânsul casa, apoi intră pe ușă zicând aceste vorbe:

– Nu mi-ți primi să mân la dumneavoastră, că-s străină, și de departe, și nu știu încotro să apuc... Și mai am și copilul acesta cu mine și nu sunt în stare să merg mai departe cu dânsul.

Mama copilului răspunde:

– Ba te-om primi, de ce nu... Ia poftim, treci mai aproape.

Femeia pune copilul jos și se așează și ea pe laiță, ca la sfat.

Mama o întreabă:

– Da cum îl cheamă pe băiețel ?

Și ea îi spune cum îl cheamă, dându-i un alt nume.

Atâta lucru e destul, pentru a face pe toată lumea să creadă că acest copil, astfel vândut, de acum nu mai este în primejdie, și că va trăi, precum trăiesc și ai cumpărătoarei.

Seriozitatea cu care s-au petrecut toate acestea lasă în sufletul părinților o oarecare amărăciune. Ei cred că, în adevăr, copilul aparține întrucâtva celei care l-a cumpărat și că pe Ceea-lume nu vor avea parte de dânsul. De aceea, prin unele localități, precum în Bucovina, părinții își răscumpără copiii mai târziu, tot pe fereastră, când cred ei că Diavolul le-a pierdut cu totul urma.

Cumpărătoarea, când schimbă numele copilului, nu-i mai pune unul pe care l-a mai avut vreun alt copil al părinților fără noroc. Ba, prin multe ținuturi, de pildă, în Bucovina, nici nu se pun nume de sfinți, ci mai cu seamă nume de fiare sălbatice, deoarece este înrădăcinată credința că de acestea nu se apropie duhurile necurate.

Așa se explică pentru ce pe mulți români îi cheamă *Lupu, Ursu*, acestea fiind nume de botez, nu de familie.

Tot de la acestă credință este datina moților din Ardeal de a-și boteaza copiii cu numele *Lupu, Grozavu, Ursu*, ca să fie scutiți de boli și să nu se apropie moartea de dânșii.

*

*　　*

Orice eveniment întâmplat în viața lui românul îl sărbătorește cu o masă mare.

Oricât ar fi el de nevoiaș, oricât de multe belele s-ar grămădi pe capul lui și i-ar amărî viața, el trebuie să petreacă, să se veselească la întâmplări ca acestea, când din moși-strămoși a apucat că trebuie să fie veselie.

Și țăranii noștri știu să cruțe de sfială pe omul sărac, care din pricina sărăciei nu ar putea să urmeze datină strămoșească, nu ar putea să dea masa obișnuită la botez.

Omul sărac își va scoate toată cheltuiala făcută din darurile fiecărui oaspete, daruri făcute în așa fel, încât cel care le primește să nu fie întru nimic jignit.

Masa care se dă în cinstea *cumătrului mare* sau a *cumătrilor mari*, dacă sunt doi ori mai mulți, se numește *cumătrie*.

Cumătria nu se face pretutindeni în aceeași zi.

În unele locuri se obișnuiește a se face în seara botezului; pe aiurea se face în seara zilei următoare după botez; în alte locuri se face peste câteva zile, ba chiar în aceeași localitate se întâmplă să varieze ziua aceasta, după împrejurări.

La cumătrie se poftesc, de obicei, numai gospodarii, adică oamenii însurați și nimeni nu vine nepoftit.

Pofta se face de tatăl copilului sau de altcineva din casă.

În Moldova, prietenul casei care face *invitările* intră în casa celui care urmează să fie poftit, ținând în mână o garafă de rachiu și un păhărel. După ce zice câteva vorbe de cinste pentru gazdă, umple păhăruțul, îl închină fiecăruia dintre gospodari și-i poftește pe seară la cumătrie.

Cine-i mai priceput, poftirea aceasta nu o face în mod banal, ca în orașe, unde suntem obișnuiți cu veșnicele cuvinte: „D. și d-na X au onoarea a invita pe d. și d-na Y...". Nu; la țară, hâtrul bun de glume zice cam așa:

„– Jupânul nănaș și jupâneasa nănașă, împreună cu ai lor cumătri se închină la cinstita fața d-voastră, ca la un mândru codru verde și vă poftește să osteniți deseară, până la casa domniilor sale, că li s-a născut prunc tânăr și frumos și de mare veselie s-a umplut casa lor. Tare se vor supăra cinstiții nănași și întreaga cinstită adunare, dacă veți da greș la aceasta".

La această poftire, gazda răpunde prin câteva cuvinte și apoi se cinstesc.

Când tatăl copilului face sigur poftirea, atunci, în Fundul-Moldovei din Bucovina, el se duce fără de rachiu în casele vecinilor și-i poftește zicând:

Poftiți să faceți un bine
Să veniți până la mine
Că fac astăzi botejune.

Cei poftiți, în multe locuri, nu se duc cu mâna goală. Femeile, mai cu seamă, iau cu ele ouă, câte un blid de brânză sau făină de grâu sau și alte lucruri de ale gospodăriei, precum câteva fuioare de cânepă, vreo legătură de lână, și când ajung la casa unde-i cumetria, dau darul în mâna mamei și zic:

„– Poftim, de sănătatea lui X".

După ce s-au adunat toți musafirii și după ce mai glumesc între dânșii, se așează la masă.

Bucatele cele mai întrebuițate la masa de la cumătrie sunt ciorba (zeama), sarmalele, friptura, plachia și plăcintele.

Friptura și plăcintele sunt însă mâncăruri tradiționale, care nu pot lipsi de la nici o masă mare, de ele fiind legate o mulțime de credințe și mai cu seamă de obiceiuri care nici nu s-ar putea practica fără aceste mâncăruri.

Dacă [sic !] cumva cumătria se face în zile de post, atunci se dă de mâncare borș de pește, găluște, pește prăjit și vărzare.

Cei de casă și moașa nu se așează la masă, iar musafirii, în cele mai multe locuri, stau de o parte bărbații și de altă parte a mesei, femeile. Nănașului i se dă locul de cinste, în capul mesei.

Când fiecare s-a așezat la locul lui și s-a adus pe masă sorbitura, tatăl copilului ia un pahar și închină la cumătrul sau la cumătra mare, zicând:

– Cumetre, bine ați venit la noi cu sănătate !

Cumătrul răspunde:

– Bine v-am aflat cu sănătate ! Bine și noroc să dea Dumnezeu peste tot locul și mai ales noului nostru finuț.

Tatăl iarăși zice:

– Să trăiți !... Precum ați ajuns de l-ați creștinat, așa să ajungeți și să-l cununați.

Cumătrul răspunde :

– Da Doamne !

Cât ține masa, fiecare închină câte un pahar în cinstea cumătrului și pentru sănătatea finului.

Unele din aceste felicitări se fac în versuri, precum se obișnuiește prin Bucovina, unde cel care închină în cinstea cumătrului zice:

Cumătre mare !
Precum ai ajuns să botezi,
Așa să ajungi să și cununi,
Să ai tot fin de fin,
Să-ți fie voia deplin !

Și acum vine rândul glumelor și al vorbelor de spirit, în privința cărora poporul nostru este neîntrecut.

Cumătra mare, când îi vine rândul să cinstească, ridică paharul și zice:

Dragu-mi-i paharul plin
Și badea nu prea bătrân.
Dragu-mi-i paharul ras
Și bădița nu prea gras.

Vreunul din mesenii șagalnici, vrând să facă pe cumătra mare să beie tot paharul, răspunde:

În fundul paharului
Sănătatea omului,
Deci cine nu bea de dușcă
Acela moare de pușcă.

Pe la Săliște, în Ardeal, se mai rostesc și versurile acestea:

Ce frumoasă adunare:
Tot de cei ce scurg pahare;
Deci, cel ce bea să trăiască,
Cel ce nu bea, să plesnească.
Cel ce bea e un om bun;
Cel ce nu bea, e nebun.
Cel ce bea e om voinic;
Cel ce nu bea, e calic.
Cel ce bea, e om voios;
Cel ce nu bea-i ticălos.
Cel ce vinul nu va bea
Nici în rai nu va intra,
Căci și Sfântul Petru zice:
Beți vinul să nu se strice.

Cumătrul și *cumătra* sunt însă obiectul atenției generale și al tuturor glumelor.

În pilda lor, numai ce auzi pe unul de la un colț de masă:

Lelea albă ca omătul
Se iubește cu cumătrul;
Da' cumătra să nu știe,
Vorbă-n casă să nu fie.
Lelea albă cum e cașul
Se iubește cu nănașul.
Da' nănașa să nu știe,
Lungă vorba să nu fie.
Brădănaș cu vârful verde,
Cumătra sprâncene negre,
Cine-o vede mintea-și pierde !

Când se întâmplă ca să meargă vorba prin sat despre cumătra, un răutăcios adaogă:

Lelea albă ca vătrarul
Se iubește cu jandarul.

Prin Bucovina, unde evreii sunt stăpâni pe sate, se mai aude și așa:

Lelea albă ca [sic !] ceaunul
Se iubește cu jupânul.

Când se pun pe masă sarmalele sau găluștele, dacă cumătria-i în zi de post, moașa aprinde lumânarea de botez – sau lumânările, dacă sunt două – le pune într-o cofiță și cofița o așează pe masă și zice:

Bună vremea la dumneavoastră,
Cinstiți meseni și gosodari,
Dar mai ales la cumătrii iști mari !
Iată că v-aduc lumini frumoase,
Strălucite, luminoase,
Înaintea dumilorvoastre
Să șadă,
Să ardă,
Să vă vedeți de voioși,
De bucuroși
Și de frumoși:
Să le priviți,
Să cinstiți
Și să vă veseliți;
La ele să cătați,
Să vă ospătați
Și să vă bucurați !

Moașa ia copilul din brațele mamei și-l închină înaintea cumetrilor așa:

Bună vreamea la dumneavoastră
Cinstiți meseni și gospodari,
Dar mai cu de-ales
La dumneavoastră, cumetri mari !
Bine v-am găsit sănătoși

Și voioși !
Iată, v-aduc un fin al dumneavoastră,
De la nănași pocinoc,
De la Dumnezeu noroc !
Poftim, cumătră mare,
Dăruiește finului dumitale
Ce te trage inima,
Ce-i vroi, ce ți-a plăcea !

Cumătra mare răspunde:

Mulțumim, moșică dragă !
Mulțumim că l-ai adus
Și-naintea mea l-ai pus;
Ia să văd câtu-i de mare,
De isteț și de frumos,
De voinic și sănătos !

Cumătra mare ia copilul în brațe, îl sărută pe frunte, apoi îl dă altei cumetre, și tot așa se perindează la toți oaspeții, până ce ajunge la cumătra care l-a luat întâi în brațe, și fiecare dă copilului în dar bani, care cât poate: un leu, doi lei, alții și mai mult, alții mai puțin, dar oricine se ferește a da altfel de bani decât de argint, așa că cincizeci de bani este darul cel mai mic.

Când dă banul, oaspetele zice:

Poftim, moșică dragă,
De la noi cam puțintel,
De la Dumnezeu mai mult.

Pe aiurea, precum în satul Bosanci de lângă Suceava, în Bucovina, cumătrul mare, când îi dă moașa copilul în brațe, ia un talger în care pune banii ce vrea să îi dăruiască; ceilalți oaspeți pun și ei darul lor, apoi cumătrul pune talgerul pe pieptul copilului și astfel îl dă mamei sale, zicând:

– Poftim, cumătră, grijiți și păstrați, să aibă finuța noastră de salbă și cercei. De la noi mai puțin, de la Dumnezeu mai mult, însutit și înmiit.

Cei de casă zic așa:

Mulțămim, cumătre, mulțămim !
De unde v-ați cheltuit
Dumnezeu să vă-mplinească
Însutit
Și-nmiit !
Să trăiți,
Să sporiți,
Tot din fin
În fin,
Cum ați ajuns să-l botezați,
S-ajungeți să-l cununați.

La care cumetrii răspund:

– Amin ! Deie Dumnezeu !

După ce s-au strâns darurile pentru copil, se dă câte ceva și pentru moașă, într-un talger pe care ea îl pune pe masă.

În Bosanci, moașa pune pe masă un colac lungăreț, numit *pupăză*, făcut anume pentru aceasta și, punându-l înaintea cumetrei mari, zice:

Poftim, gospodari cinstiți,
Cum stați aici și cinstiți
Tot așa binevoiți
Și-n pungă mâna băgați,
Parale albe cătați;
Și de mărunte n-aflați,
Chiar și întregi să luați,
În pupăză le-mplântați
Și moșicăi i le dați,
Să aibă și ea în ist an
Măcar de un peștiman
Și moșoiul de-un caftan,
Că așteaptă mai de-un an.
Fiți buni, fiți buni și-mplântați,
Nicidecum să n-așteptați
Ca să fiți prea mult rugați,
Că și moașa, de trăiește,

Fiecărui trebuiește,
Azi la unul, mâni la altul
Și tot așa la-ntreg satul.

Mesenii împlântă în pupăza banii pe care vor să-i dăruiască moașei.

În alte părți, cumătrul mare ia o plăcintă și o bucată de friptură, înfige în plăcintă o monedă și apoi le dă moașei. Moașa, jucând cu plăcinta în mână, se duce pe la fiecare oaspete, care îi dă câte ceva.

În ținutul Dornei din Bucovina, darurile copilului se dau înainte de masă.

Înainte de a începe oaspeții să mănânce, moașa pune copilul pe masă, dinaintea cumătrului, după ce mai întâi l-a supărat pe copil, ca să plângă. Dându-i copilul, moașa îi spune cumătrului că plânge pentru că îi trebuie bani de opinci, de căciulă, de ițari.

Cei de față, începând cu cumătrul mare, pun banii lângă copil, unii zicând că-i dau bani pentru pâne, alții pentru sare, iar alții zic:

Eu dau pentru sănătate,
Că-i mai bună dintre toate.

Prin județul Suceava, moașa, când prezintă nănașului copilul, zice așa:

Din găoază din rogoz
A ieșit ist făt frumos
Și cere scufă și salbă
Să se ducă-n lumea albă,
Cere cal de călărie
Și o stea la pălărie
Ca să treacă de pustie;
Și mai cere și-un cal breaz,
Că-i fecior de om viteaz.
Dă-i măicuță-un oboroc
Ca să-și cate noroc,
Și mai dă-i măicuță-o sită
Ca să-și cate de ursită;
Și mai fă maică-o plăcintă
S-o mâncăm până la nuntă.
Ca grâul X să crească
Și-ntru mulți ani să trăiască.

După ce au ospătat și s-au veselit, într-un târziu musafirii se împrăștie.

Despărțirea de gazde nu se face ca în toate zilele. Nu se zice: „rămâneți sănătoși“ sau alte formule de acestea obișnuite. Se observă și cu această ocazie un ceremonialul deosebit.

Cumătra mare își ia rămas bun cu un cântec care sună cam așa:

Frunză verde lemn de nucă,
Mi-a venit vremea de ducă;
Mi-a fost vremea mai demult,
Dar eu nu m-am priceput.

Se mai cântă și astfel:

Sara bună mi-aș lua,
Nu mă-ndur de dumneata,
Cumătriță, draga mea.
Seara bună, eu mă duc,
Muțămim, gură de cuc.
Sara bună nu de tot,
Că am gând să te mai văd.

Gazdele vor să mai țină pe musafiri, să mai petreacă. Mama copilului zice:

Cumătră, cireașă-amară,
Fă-mi cu ochiul pân' afară;
Cumătră, cireașă dulce,
Fă-mi cu ochiul când te-ai duce.

Cumătra vrea să plece cu tot dinadinsul, dar mama copilului zice:

Dragu-mi-i, boieri, de voi,
C-ați venit până la noi,
Și mi-i drag de dumneavoastră,
C-ați venit la casa noastră,
Da' de-acuma mai dragi mi-ți fi
Că și mai des mi-ți veni.

Dacă vede gazda că [sic !] cumătra nu glumește și se pregătește de plecare, o petrece până la poartă, cântându-i:

Cumătrița mea cea dragă,
Mi-a trecut acum de șagă.
Cumătră, cumătră hăi,
Când aud de sara bună
Mi se uscă limba-n gură.

Când au ajuns la poartă, se face încă o dată cinste cu un păhăruț de băutură și apoi se despart, urându-și fericire și sănătate.

Ulițele satului clocotesc de chiuituri și cântece de veselie; în curând apoi liniștea se întinde, ca o negură, peste tot și a doua zi fiecare își începe traiul obișnuit.

*

* *

Seria datinelor de botez nu s-a isprăvit numai cu acestă cumătrie.

Nașul trebuie să își scalde nepoata.

Scăldătoarea aceasta se face și ea numai cu anumite formalități.

Afară de naș, nici un alt bărbat nu este îngăduit a lua parte la acestă ceremonie.

Moașa pregătește scăldătoarea sau *scăldușca*, precum se zice în Bucovina, punând în apa neîncepută busuioc, mărar, mintă, romaniță și altele, care au darul de a transmite copilului toate calitățile lor.

Se înțelege că aghiasmă se pune și în acestă scăldușcă, precum se obișnuiește a se pune și în cea dintâi scăldătoare de după naștere.

Moașa vâră copilul în apa, iar nașul aprinde lumânarea care a servit la botez și picură cu dânsa cruciș în scăldătoare, în care aruncă și câțiva bani, și apoi cumătra mare scaldă copilul, îl învelește în *crijma* în care a fost pus după ce s-a scos din botez și, după ce-l șterge cu crijma în gură, subsuori și-n urechi, îl dă mâni-sa, zicând:

Poftim, ține-l !
Să fie voios,
Sănătos și frumos,
Lucrător,
Ascultător
Și-ndurător.
Să trăiască

Și să crească;
Să fie harnic foc;
Să aibă mult noroc.
Iar dumneata, cumătră,
Ca o mamă adevărată
Să trăiești,
Să poți să-l crești
Și să-l povățuiești.

Mama sărută mână cumătrei și-i mulțumește, zicând:

Mulțămim, cumătră,
Că l-ai botezat
Și l-ai creștinat.

O importanță deosebită se dă locului unde se aruncă apa care a servit la scăldătoare și aruncarea aceasta se face numai cu ceremonial.

În scăldătoare nu numai că s-a turnat aghiazmă, care a sfințit-o, dar în apa aceasta s-a luat și sfântul mir, cu care a fost uns copilul la botez. De aceea nu se poate arunca orișiunde.

Dacă în apropiere se află vreo apă curgătoare, scăldătoarea se aruncă în ea; de nu, se varsă în livadă, la rădăcina unui pom ori în grădina cu straturile.

Moașa ia covățica [sic !] cu scăldătoarea; cumătra ia lumânarea de botez, aprinsă, o sticlă de rachiu îndulcit cu miere și, urmate de celelate femei care au asistat la scăldătoare, iese din casă, prinzându-se de mână și formând un fel de dans, se duc la locul hotărât de mai înainte, tot jucând, cântând și strigând:

Hopa, hopa,
C-a zis popa
Să jucăm
Și să cântăm,
Să ne-nvățăm,
Bine-n lume să facem,
De rău să ne apărăm,
Să nu facem nicicând rău,
Să fie lui Dumnezeu

Neplăcut
Și urât.
Să facem numai frumos
Să placă și lui Hristos,
Să facem numai plăcut,
Să placă Duhului Sfânt,
Și să facem numai bine,
Să placă la orișcine.

Ajungând la locul acela, de pildă, la un pom, răstoarnă covățica, apoi o așează cu gură în jos și se așează moașa pe dânsa, zicând:

S-a răsturnat covata,
Să trăiască nepoata;
Și s-a răsturnat deodată
Să mai facă înc-o fată,
S-a răsturnat pe-un picior,
Să mai facă și-un fecior.

Celelalte femei care au stat roată în jurul moașei încep a cânta:

Joacă, moașă, pe covată
Să mai aibă câte-o fată,
Joacă, moașă, pe știubei
Să mai aibă nepoței.
Să trăiască nepotul,
Să mai facă și un altul,
Să trăiască și nepoata
Să mai facă și alta.
Nepotul dac-a trăi,
Noi bine ne-om veseli
Cu fete și feciori,
Că de-acestea ne-a fost dor.
Să jucăm, să ne veselim,
Tot de-acestea ne gătim,
Și nepotul să trăiască,
De-acestea să ne gătească.

Și cum stă moașa pe covată, femeile joacă în jurul pomului și a moașei, chiuind așa:

Dragul mamei sugător,
Să trăiești, să crești ușor,
Să fii tatei de bun spor
Și mamei de ajutor
De pe vatră pe cuptor.

Dacă e fată, chiuitura e astfel:

Draga mămucăi păpușă,
Să trăiești, s-ajungi mătușă,
Să fii bună jucăușă
Cu gunoiul după ușă.

În timpul cât se învârte a treia oară în jurul pomului, se chiuie astfel la adresa nașei:

U, iu, iu, nănașă mare,
Ia și suflă-n lumânare,
Doar a arde și mai tare.
Să zvârlim cea scăldătoare
În grădina cu florile,
Să strângem nurorile.

Sfârșindu-se și învârtitura și chiuitura, cumătra mare stinge lumânarea.

Când se scolă moașa de pe covată, îndeamnă pe femei să sară peste covată, ca să aibă noroc și ele și să capete un fecior ori o fată:

Hai, săriți peste covată,
S-aveți și voi câte o fată;
Dar săriți cam năltișor,
S-aveți și câte un fecior.

După ce au sărit peste covată, unele în serios, altele mai în glumă, cumătra mare le cinstește pe toate cu rachiul îndulcit cu miere, și ceea ce rămâne în sticlă, aruncă la rădăcina copacului, unde s-a turnat și scăldătoarea.

Întoarcerea în acasă se face tot cu un ceremonialul special.

Femeile împodobesc pe moașă.

Dacă-i vară, o înfloresc cu diferite flori; dacă-i iarnă, îi pun numai câteva fire de busuioc și fiecare dintre ele își pune busuioc la ureche. Și tot ținându-se de mână, cântând și chiuind, intră în casă.

În unele locuri din Bucovina, precum în Boian și Mahala, femeile pun pe moașă în covățică și așa o aduc în casă. Asta se face pentru mai mult haz.

La toata ceremonia acesta a aruncării scăldătoarei, nașul n-a luat nici o parte. El a stat în casă vorbind cu mama copilului și dându-i sfaturi bune cum să-l crească și să-l facă gospodar de soi. Când danțul intră în casă, moașa se desprinde dintre jucăușe, ia copilul cu pernă cu tot în brațe, îl dă nașului și zice:

Cinstite cumătre mare !
Poftim un cioban la oi,
Că pe dealuri și pe văi
Toată vara le-a purta
Și le-a paște și-nturna.
Pe dealul cu florile
El a paște oile;
Pe valea cu carpenele
A înturna caprele.
Caprele-s iuți de picior,
Dar și el e sprintenior.
Ciobănașu-i mititel,
Dar fiindcă-i ușurel
De picior îi bun și el,
Măcar că e mititel.

Când îl pune pe mâna cumătrului, moașa zice:

Cinstite cumătre mare !
Poftim că finul cel mare
Cere numai o oaie mare,
Iară cel mai mititel
Cere-o vacă cu vițel.

Nănașul, luând copilul în brațe, pune pe crijmă o sumă de bani, cât îl ține punga, ca dar pentru finu-său, zicând:

Poftim, moașă, de-un purcel,
Să aibă parte de el.

După aceasta moașa încredințează copilul mamei sale.

Pe aiurea, cumătra mare dă copilul în mâinile mamei, zicând aceste cuvinte:

Poftim, cumătră, finul
Cu pâne și cu sare,
Cu darul sfinției sale.
Eu l-am scăldat,
L-am spălat,
L-am îmbrăcat
Și l-am înfrumusețat.
Iar dumneata-l ține
Și mi-l crește bine
Cu noroc și sănătate,
Ca să ai de dânsul parte.

La această urare, mama copilului răspunde:

Mulțămim, cumătră !
Cum ai ajuns de l-ai botezat
Și încreștinat,
Așa s-ajungi să-l și cununi.
Iar lumina aceasta
Cum ai făcut-o
Și ai gătit-o
Și ai împodobit-o,
Așa s-o vezi și-n Ceea lume
De gătită
Și împodobită.

Lumina de care se pomenește este lumânarea de botez, pe care moașa o stinge atunci în grindarul casei.

Scăldătoarea se sfârșește cu o masă care-i cu atât mai îmbelșugată, cu cât sunt și gazdele mai cu dare de mână.

Creștinul care a primit de la cumătrul său atâtea daruri la botezul copilului trebuie să-i mulțumească într-un chip mai deosebit, să-i arate recunoștința.

Acesta se face ducând cumătrului *colaci.*

Manifestarea de mulțumire pentru că i-a creștinat copilul sau răspuns la cinstea făcută, acest obicei, *colăcimea*, se confundă adesea cu superstițiile. Săvârșește un păcat acela care nu duce colaci.

Dacă pruncul a murit și părinții lui nu au dus colaci nașului, se crede că acest copil se leapădă de părinții lui și nici nu se mai roagă lui Dumnezeu pentru dânșii.

De aici putem înțelege cu câtă sfințenie trebuie să urmeze și acestă datină.

Colacii care se duc cumătrilor sunt mai mari și mai cu îngrijire pregătiți decât cei obișnuiți. De regulă se împletesc în câte patru, șase sau câte opt împletituri și se mai înfloresc chiar și cu flori.

Când copilul botezat trăiește, colacii trebuie să fie cu soț și acoperiți cu o pânzătură, tulpan, testimel, basma, năframă etc.

Când copilul e mort, colacii sunt fără soț, iar învelitoarea trebuie să fie sub colaci, care stau descoperiți.

Tot pentru copiii morți se duce și *pomișor*, împodobit cu lumânărele, fructe – mere, perje, nuci – și un șip cu mursă sau o ulcicuță cu apă. Acestea se dau de pomană, pentru ca sufletul celui mort să aibă pe Ceea-lume.

Când ajunge cu darurile acestea la casă, cumătrului i se închină o *orație*, pe care dacă nu o poate spune tatăl copilului, care nu e bun de gură, însărcinează pe altul să o rostească.

Orațiile care se spun în asemenea ocazii sunt în felul acesteia:

Bună ziua,
Bună ziua
La dumneata, cumătre mare
Și la dumneata, cumătră mare !
Ne arătăm cu colăcei;
Colăceii-s mititei
Dar mândri și frumușei,

Că-s făcuți din grâu frumos
Ca și fața lui Hristos.
Colacii ni-s mititei,
Dară voia noastră-i mare
La fața dumitale,
Și voia noastră-i deplină
Și inima încă ni-i bună.
Poftim de întinde mâna
Că ți-e vina.
Uită-te în sus și-n jos
Și la fața lui Hristos.
Să lași inima păgână,
Să iai inima română,
Să prinzi colacii în mână.
Uită-te în fundul covățelei
Găsi-vei funia vițelei...
Cum ai ajuns a-l boteza,
Să ajungi a și-l cununa !

În cazul când copilul aceluia care aduce colacii este mort, orația aceasta este astfel:

Ne arătăm cu colăcei,
Colăcei de grâu frumos
Ca și fața lui Hristos.
Colăcei-s cum i-a dat
Dumnezeu cel prea-ndurat;
Dară voia noastră-i mare
Către fața dumitale;
Voia noastră îi deplină,
Că-i dăm din inimă bună,
Poftim, cumătră, de-i primește
Pentru numele lui Dumnezeu
Și de sufletul lui X.

În unele localități, precum în satele Rădășeni și Mălini, din județul Suceava, se obișnuiește a se duce trei soiuri de colaci: *colaci de mort*, *colaci de scăldătoare* și *colaci coperiți*.

Colacii de mort se duc după înmormântarea pruncului botezat.

Colacii de scăldătoare se duc de părintele copilului, împreună cu moașa, care-i închină cumetrilor, zicând:

Bună vremea, cumătri mari !
Se-nchină finii Dumneavoastră
Cu colaci de grâu frumos,
Fața Domnului Hristos.
Cum vedeți, colacii-s mici,
Pentru că și finii-s mici,
Dară voia lor li-i mare
Asupra feții Dumneavoastră.
Ei se roagă să-i primiți
Dară să nu bănuiți,
Ca dacă finii Dumneavoastră
Or crește mari și-or trăi,
Și colacii i-or mai mări,
Voia Dumneavoastră-or împlini.
Și Dumneavoastră-ți cheltui,
Poftim, să vă fie de bine !
Dar ... nu uitați nici de mine !

Colacii coperiți se duc mai târziu ca [sic !] ceilalți și cu mai multă ceremonie.

Într-o zi hotărâtă de mai înainte și, de obicei, după jumătate de an sau chiar după un an de la botez, părinții, întovărășiți și de câțiva prieteni, duc într-un paner acoperit cu o pânzătură colaci în greutate de opt ocale, orez, săpun, zahăr, două păpuși de smochine, coarne de mare, o garafă de vin, pe care moașa le închină cumetrilor, zicând această orație:

Bună vremea, cumătru mare !
Iaca se închină finul dumitale
Cu colăcei
Frumușei !
Colăceii-s cam mititei,
De-abia-i țiu în mână de grei.
De se roagă cumătrii dumneavoastră
Către cinstita fața dumneavoastră,

Că după cum îs ei de ostenitori
Să nu fiți bănuitori,
Ci să fiți binevoitori
Și de colaci primitori.
Poftim, să vă fie de bine
Și să vă-ndurați a pune
În fundul covățelei
Funicica vițelei.
Da de-ar fi și-o cârlănică,
Că nu-i trebuie funicică.

Ardelenii au foarte frumoase orații de acestea. Pe lângă Șomcuta-Mare se cunoaște orația următoare:

Cinstiți boieri de cinste !
Este rând
Și cuvânt
De la Dumnezeu cel sfânt
Întâia oară,
Și-a doua oară
Este rândul
Și cuvântul
Maicii Precistei
Și-a apostolilor
Și-a tuturor sfinților;
Iar al treilea rând
Este cuvânt
De la gazdele de loc.
Da-li-ar Dumnezeu noroc.
Cinstiți cumătri mari
Ai nânașilor celor mari...
Știm noi drept și-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat,
Că doară noi am avut
Nu tocmai tare de mult
O odraslă din trupul nostru,
Care-n maica mănăstire

Prin rostul nânașilor
Și-a preotului de loc
A primit sfântul botez,
Dară una noi nu știm:
Cu ce să le mulțumim;
Și-una nu ne pricepem:
Cu ce o să le-ntorcem ?
Întoarcă-le Dumnezeu
Cu mia și cu suta.
Dar și noi tot le răspundem
Doi colaci de grâu frumos
Ca pelița lui Hristos
Și strigăm toți la Hristos !
Să dea Dumnezeu noroc
Și viață la *poroboc*,
Și cu doi potilați lați
Tocmai din târg cumpărați,
Din târg de la Țarigrad;
Niște zodii de mătasă,
Să le poarte sănătoasă
Cinstita gazdă de casă.
Știm drept și-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat,
C-am avut, din întâmplare,
Și-o cinstită moașă mare,
Dumnezeu să ne-o trăiască,
Ca și de-acum să moșească,
Și la dânsa nu putem
Zoală să i-o întorcem,
Întoarcă-i-o Dumnezeu,
Dar noi tot îi răspundem
O pâne de grâu curat,
Cum Dumnezeu i-a lăsat,
Și-o zadie de mătasă,
Ca s-o poarte sănătoasă.
Avut-am și-un ceteraș

Înălţuţ şi drăgălaş,
Fără de care
N-am fi în stare
Treaba acesta s-o făcem.
Şi lui încă-i răspundem
Cu colac de grâu frumos
Ca peliţa lui Hristos,
Să dea Dumnezeu noroc
Şi creştere la poroboc.
Iar ştim drept şi-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat,
C-am avut şi-un chemător,
Om voinic şi cu bun spor,
Care pe toţi ne-a chemat
Şi aici ne-a adunat
Şi pân' ne-a adunat
Sărit-a el multe garduri,
Trecut-a multe prilazuri;
Îi răspundem deci şi lui
Un colac de grâu frumos
Ca peliţa lui Hristos,
Să strige şi el noroc
Şi creştere la poroboc !
Ştim drept şi-adevărat
Cum Dumnezeu a lăsat,
C-am avut şi-un socaci
Fără pic de gaci,
Care mults-a mai trudit
Şi mult pe mânuri s-a fript
Tot puind şi luând
Oalele de la foc...
Îi răspundem deci şi lui
Un colac de grâu frumos
Ca peliţa lui Hristos.
Să strige şi el la Hristos
Ca să dea mult noroc
Şi creştere la poroboc.

Colăcimea se sfârșește iarăși cu o masă gustoasă, precum se încheie toate petrecerile românilor.

*

*   *

Acestea sunt datinele poporului nostru la naștere.

Desigur că prin unele localități vor fi și alte obiceiuri, nedescrise în aceste pagini și care sunt încă necunoscute, pentru că nu a avut cine să le dea la lumină.

Și încă un lucru mai este sigur: datinile strămoșești se prăpădesc, și încă în locul lor se introduc, pe la sate, obiceiuri urâte din mahalalele târgurilor.

Și e mare păcat !

DATINILE NOATRE LA NUNTĂ

Românul crede că toate câte trebuie să i se întâmple în cursul vieței îi sunt scrise de mai înainte și, orice ar face, soarta nu i se poate schimba. Și iarăși mai crede că, până ce nu vine vremea să se întâmple un lucru, nu se întâmplă.

Când îi vine vremea românului să se însoare, atunci îi vine și lui rândul de însurătoare. Altfel, stă de vorbă, joacă în horă cu fata care-i menită să-i fie nevastă, dar el nu se gândește la asta, cum nu se gândește la moarte. Și într-o bună zi, așa, ca din senin, se vede omul prins în laț, ca un pițigoi. Și atunci i-a venit vremea.

Și vremea asta îi vine românului de timpuriu, pentru că însuratul de tânăr și mâncarea de dimineață sunt de samă. Și când e omul nins pe musteți, mai greu își găsește pâreche.

Frunză verde tilipin,
Am rămas flăcău bătrân
Și aș vrea ca să mă-nsor,
Dar fetele nu mă vor
Pentru că sunt cam cărunt,
Numai de cincizeci de ai
Și nu pot mânca mălai,
Că-i mălaiul cam uscat,
Dar eu tot îs de-nsurat.

„Flăcăii bătrâni" sunt de râsul satului și rar, foarte rar se găsesc prin satele noastre fetelei de aceștia cari să nu fie în rând cu oamenii și cărora să li se stingă sămânța.

Unii cred că oamenii aceștia, cărora li-a murit ursita, sunt buni la Dumnezeu, pentru că n-au știut niciodată ce-i bun și ce-i rău pe lume. Alții însă zic că aceștia sunt niște păcătoși, morți cu sufletul și cu trupul.

Creștinului îi este dat să se însoare:

Florile de pe izvor
Toate-mi strigă să mă-nsor,
C-ar fi prea mare păcat
Să rămân neînsurat.

Dar și însurătoarea are rostul ei, și românul știe că până la 20 de ani se însoară cineva singur, de la 20 pâna la 25 îl însoară alții, de la 25 până la 30 îl însoară o babă, iar de la 30 de ani înainte, numai dracu-i vine de hac.

De aceea, mai toți flăcăii noștri se însoară înainte de 25 de ani, după cum au apucat datina din moși-strămoși.

Dacă „holteii tomnatici" sunt obiectul glumelor și satirilor satului, apoi vai de capul bietelor fete care împletesc cosițe albe !

Timpul de măritat este între 15 și 25 de ani; după vârsta asta, fata e stătută și se mărită mai cu greu. Și pentru ce ?

Fata care e bătrână
Șede-n casă, țese lână,
Căci ei vremea i-a trecut
De a mai ști de iubit.

Că doar românul mai caută și dragoste în căsătorie, nu numai ajutor în bucătărie, și măcar că unii zic:

Dragostea de fată mare
Ca fasolea din căldare:
Nici un vino-ncoace n-are.

Flăcăii, bată-i să-i bată, tot după fete tinere se țin.

Și au dreptate. Ce să facă ei cu o fată bătrână, care-i o piatră de moară și pentru cei din casă:

La răchita rămurată
Șade o mamă supărată
Că-i fata nemăritată.
Mărita-o-ar, nu se-ndură,
Că mai are-un dinte-n gură,
Legat într-o pânzătură.

Amândoi să fie tineri; așa-i frumos în căsnicie.

Românul însă e cam pretențios. Deși el știe că nu se prea poate „și lăptoasă, și mănoasă, și devreme acasă“, el nu se mulțămește să fie fata numai tânără, pentru a-și lega viața cu dânsa. Mai caută el și alte calități. Mai întâi trebuie să aibă minte:

Frunză verde frunzuliță,
Am avut o mândruliță
Și-am lăsat-o să mai crească,
Minte-n cap să dobândească.

Toate greutățile pot să le îndure niște însurăței cu mintea coaptă și, mai târziu, când își aduc aminte de ele, râd și nu le pare rău. Dar când n-a fost potriveală din pricina că au fost tineri fără de minte, atunci oftează amândoi și ispășesc din greu greșeala ce au făcut:

Nici eu n-am fost de-nsurat,
Și nici ea de măritat.

Mult preț pune românul pe vița din care se trage fata.

Flăcăii caută ca mireasa lor să fie *din vița bună, din neam bun, din oameni de omenie*, cinstiți și cu vază în sat, pentru că tot ei știu să spuie:

Vița de vie
Tot învie,

și tot al lor este proverbul străvechi: „Nici din talpă cerc de bute, nici din mojic om de frunte“.

În satele noatre există o adevărată aristocrație. Rar de tot se întîmplă, și atunci e un mare scandal, o mare indignare în tot satul, ca fata unui gospodar să se mărite cu un argat, ceea ce constituie o rușine. Numai în județul Bacăului, pe unde sunt mulți unguri, și probabil sub influența lor, prin unele locuri este obiceiul de a se face căsătorii între stăpâni și argați, dar și acolo în anumite cazuri, adică atunci când moare stăpânul și argatul e un om înțelept. În asemenea împrejurări, căsătoriile sunt rezultatul unor necesități economice, al unei combinații de gospodari, nu însă al unei porniri sufletești.

Altfel, pretutindeni la români se consideră ca o mare necinste, în tot cazul, este o „mésaliance“ căsătoria între un gospodar și o slugă:

Necăjit îi omul, Doamne,
Când se culcă și nu doarme;
Necăjit îi omu-atunci
Când își dă boii pe junci
Și vacile pe juninci,
Și copila după slugi.

Tânară și de neam, tot nu-i de ajuns: să mai fie și frumoasă. Peste tot locul se știe că:

Totdeauna fețișoara
Mărită pe fetișoara.

Și așa de mult tine flăcăul român la fețișoară, încât pentru dânsul este o lege:

Decât voi întinge-n unt
Și m-oi uita în pământ,
Mai bine-oi întinge-n sare
Și mă voi uita la soare.

Fata frumoasă el o aseamănă cu soarele, și bogația nu-i poate da nici o strălucire. Țăranul nostru nu se închină bogației, de aceea nici nu se întreabă el ce avere are fata care i-a căzut la inima. Ba, când îl cunoști mai bine, vezi că el disprețuiește bogăția:

De-aș trăi cât frunza-n vie,
Nu iau fată cu moșie
Să-mi poruncească ea mie,
Ci-oi lua una mai săracă,
Ce i-oi porunci să facă
Și să-mi fie mie dragă.

Asta e: cât de săracă, dar să-i fie lui dragă.

Și, ca să-i fie lui dragă, trebuie să fie frumoasă ca soarele. Și nu numai frumoasă ca soarele, dar și drăgăstoasă ca dânsul:

Ce folos de chip frumos
Dacă nu e lipicios!

Și dacă Dumnezeu n-a făcut pe toate fetele frumoase, asta nu înseamnează că cele urâte trebuie să rămâie nemăritate.

Frumusețea este și ea ceva trecător:

Frumusețea veștejește,
Iar înțelepciunea crește.

Mulți flăcăi uită că fata-i nu-i frumoasă, dacă-i înțeleaptă, pentru că

Nevasta cu minte bună
E bărbatului cunună.

Și apoi:

De s-ar lua numai dragi,
N-ar mai fi frunză pe fagi;
Da se iau și cei urâți,
De-accea-s fagi înfrunziți.

Alege flăcăul, alege, dar nici fată vrednică nu prea culege. Caută și ea calități.

Frumusețea bărbatului nu-i este o podoabă, pentru că „bărbatul să fie puțintel mai frumos decât dracul", și-i destul. Sunt însă și fete de acele pe care le orbește frumusețea și, dacă se mărită cu unul urât, îi amar de traiul lor.

Maică, dă-mă după drag…,
Șapte sărindare-ți fac;
De mă-i da după urât,
Să n-ai odihnă-n pământ.

Fie cât de bogat urâtul și cât de sărac cel frumos și care-i place fetei, asta nu-i nimic; în tovărășia celui frumos, toate ies bine:

Nu mă da după urât,
De-ar avea casă pe zid;
Dă-mă după cine-mi place,
De n-are casă, și-a face,
C-om sluji o lună, două
Și ne-om face casă nouă,
Și-om sluji un an și doi
Și ne-om face car și boi.

Frumusețea nu se întâlnește pe toate cărările. Feții-frumoși au început a se împuțina. Bărbații mai au și alte daruri cu care răpun inimile fetelor. Voinicia, de pildă, este foarte prețuită:

Decât sfântă c-un mișel,
Mai bine c-un voinicel;
Voinicul are noroc
Și cu dânsul treci prin foc.

Omul care rupe mâța în două atrage privirile tuturora.

Rada !... Legendele noastre povestesc așa frumos despre Rada cea frumoasă, care l-a ars la inimă pe căpitanul Matei. Și ce nu-i făgăduiește căpitanul, numai să-l ia pe dânsul !

Ruble chiar o mie,
Papuci în bodii
Aduși din Indii,
Blană lungă moale,
Cu samur în poale,
Și un așternut
Cu aur țesut.

Ce-i trebuie Radei blănuri de samur ! Ea-i răspunde:

Cât ești de bogat,
Nu mi-i fii bărbat,
Că ți-i barba sură
Și n-ai dinți în gură.

Și ce căuta Rada ?

Bărbat oi lua
Care s-a afla
Dunărea s-o-noate
Ridicând din coate,
În picioare stând,
Buzdugan purtând.

Căpitanul Matei, cât era el de bogat, dar așa lucruri nu putea să facă.

S-a găsit cineva să împlinească pofta Radei; s-a găsit „un argățel tânăr, voinicel“, care a trecut Dunărea în picioare, înotând din coate și purtând buzduganul și atunci i-a crescut inima Radei ca o pâne, și i-a zis:

Vin' voinicule,
Argățelule !
Pe tine te vreu
Bărbat să te ieu,
Că-i o zicătoare
De însurătoare:
Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muierea.

Așa-i firea femeii: dacă n-o avea ea respect de bărbatul ei, nu-i mulțumită. Și când se întâmplă ca femeia să-și bată bărbatul – și se întâmplă și asta, câteodată – tot femeia-i mai supărată, pentru că ea știe vorba veche: „Mă bate bărbatul, semn că mă iubește“. Și chiar de mănâncă ea câte o bătaie, așa trebuie să fie, de vreme ce „Femeia nebătută-i ca moara neferecată“.

Și la urmă fata mai trece multe cu vederea și se deprinde cu toate, chiar cu un bărbat mai slutișor, numai un lucru să nu i se întâmple: să nu iasă din satul ei. Între străini cu greu se deprinde românul: și străin pentru dânsul este oricine nu-i din satul lui. Satul are un farmec deosebit, poate necunoscut în sufletele târgoveților, și cine-și lasă satul, dacă-i țăran cu sufletul curat, nu-l mai lasă niciodată:

Care fată-și lasă satul,
Mânce-o jalea și bănatul,
Că și eu mi l-am lăsat,
Multă jale m-a mâncat.

Și când îl auzi doinind:

Decât în țară străină
Cu pită și cu slănină,
Mai bine în satul tău
Cu mălaiul cât de rău,

să nu gândiți că prin țară străină înțelege țăranul ceea ce a înțeles Depărățeanu, când a cântat:

Fie pânea cât de rea,
Tot mai bine-n *țara mea.*

Țară străină este și satul de peste deal și satul de la zece poște, în care fata urmează pe flăcăul de care și-a legat zilele.

De obicei, căsătoriile se fac între fetele și flăcăii din același sat. Prin unele locuri se obișnuiște a se căsătorii tinerii din anumite sate deosebite. Totuși, dacă au preferință pentru flăcăii din satele lor, țăranii își dau bucuroși fetele și după flăcăi din alte sate, mai cu seamă dacă-s mai de viță, ori mai cuprinși.

Se mai întâmplă și altfel: uneori flăcăul se mărită, nu se însoară, adică se duce el la casa fetei, chiar în sat străin. Decât acesta este un venetic și până se împământenește bine, are ce răbda din partea autohtonilor.

Se mărită de dragul ei, și nu prea, cu un străin din satul ei, fata românului, dar cu un străin de lege nu se mărită niciodată.

Dar nu numai fata nu-și schimbă legea, ci și flăcăul se ferește de un așa mare păcat:

De-ai fi, badeo, vreun român,
Ți-aș purta dragostea în sân,
Dar *nu ești de legea mea,*
Ne-am iubi și n-om putea.

Flăcăul e și mai energic, el nici n-o poate iubi:

Mândrulică, draga mea,
Te-aș iubi, de te-aș putea,
Dar maica mea nu te vrea,
Că nu ești de legea mea.

Dacă ar fi de legea lui, împotrivirea mâni-sa nu ar fi de nici un folos:

Dac-ai o româncuță,
Te-aș lua eu de mânuță
Și de-ar vrea maica, sau ba,
Noi, dragă, ne-am cununa.

Legea care-l face pe român să-și calce dragostea este religia, pe care o confundă cu naționalitatea. Omul „de lege străină“ nu este numai turcul, ori

evreul, nici neamțul catolic, ci chiar și rusul pravoslavnic și grecul cațaonul, măcar că-s ortodocși. Pentru românul nostru, străin de naționalitate înseamnă străin de lege, și poate numai asta ne-a scăpat de multe primejdii.

Românca din Basarabia nu poate suferi pe cel ce s-a muscălit:

Când erai român curat,
Sufletul meu ți l-am dat,
Dar de când te-ai căzăcit
Ești ca dracul de urât.

Ba chiar îl și dușmănește:

Puiculița ce-am iubit
Zice că m-am moscălit
Și-mi vorbește dușmănește
De pe mal când mă privește.

Câte pricini pentru ca tinerii îndrăgostiți să-și puie stavilă pornirilor inimii lor !

Altă stavilă mai pune și înrudirea. Poporul știe că amestecătura de sînge distruge familia, că [sic !] copiii născuți din părinți care sunt într-un grad de înrudire prea apropiat devin neputincioși, infirmi. De aceea, este datina, în unele părți, de a se ține după pravilele vechi, care opresc căsătoria între rude până la a șaptea spiță, iar în unele locuri, pe unde a pătruns mai mult civilizația, păcatul acesta se socotește numai până la a patra spiță.

Rudenia sufletească e mare lucru. *Cumătrii* nu se căsătoresc niciodată; ar fi un păcat care nu se poate răscumpăra cu nimic în lume. Dacă un naș botează unuia un băiat și altuia o fată, acești copii sunt socotiți ca frați sufletești și nu se pot însoți. Ba, mai mult, frați sufletești sunt și aceeia care au fost botezați în aceeași apă. Nici copilul luat de suflet nu se poate căsători cu copilul adevărat al tatălui său de suflet, nici cu vreo rudenie de ale acestuia.

*
* *

Fata care nu se mărită când i-a venit vremea crede că nu-i destul de frumoasă, ori nu-i plăcută. Pentru asta sunt leacuri: se face un descântec foarte nevinovat.

Când răsare soarele, fata stă în fața lui și zice:

Răsai soare,
frățioare,
razele tale
în brațele mele !
Tu ai douăzeci și patru de raze:
Douăzeci și le ține ție
și patru să mi le dăruiești mie.
Cu una să mă îmbraci,
cu una să mă încalți,
cu una să mă încingi
și una să mi-o pui în cap;
cunună în cap,
laudă în sat;
laudă la cei bătrâni
și dragoste la cei tineri.
Cum strălucește sfântul soare
peste toată lumea,
așa să strălucesc eu
și vorba mea la toți oamenii:
și cei bătrâni cu lauda,
și cei tineri cu dragostea.

Dacă descântecul nu a folosit, altă pricină nu-i decât că este ursit să nu poată să fie dragă nimănui. Atunci se face alt descântec, mai complicat.

Descântecul se face în *apă neîncepută* și *tăcută* și cu mănunchi de busuioc. Din apă se bea de trei ori și cu restul se spală pe trup, iar cuvintele descântecului sunt acestea:

Am purces pe cale,
pe cărare,
gras, frumos,
sănătos
și voios.
Când am fost la miez de cale,
mă-ntâlnii cu vrăjmașii mei,
cu pizmașii mei,

Dar pe loc cum m-au văzut,
în dos m-au întinat,
în față m-au băligat,
în mare urât m-au băgat.
Iar eu m-am luat
cu glas mare până-n cer
și cu lacrimi până-n pământ.
Nimeni în lume nu m-a văzut,
nimeni în lume nu m-a auzit,
numai sfânta Marie
Maica Domnului
auzitu-m-a
și de întrebat întrebatu-m-a:
– Ce te căinezi ?
ce te văicărești ?
– Cum nu m-oi văicăra,
cum nu m-oi căina,
că purcesei la casa mea
sănătos,
voios,
cinstit
și iubit;
când am fost la miez de cale,
mă-ntâlnii cu vrăjmașii mei,
cu pizmașii mei.
De pe loc cum m-au văzut,
în dos m-au întinat,
în față m-au băligat,
în mare urât m-au băgat.
– X (numele fetei) taci, nu te căina,
nu te văiera,
că sunt harnică de a te curăți
și a te apăra,
că eu oi striga
nouă zori,
nouă surori

a sfântului soare;
te voi lua de mâna cea dreaptă,
te voi duce pe cărarea lui Avram,
la fântâna lui Iordan
și în undă te voi arunca,
de urât te voi spăla,
de toată ura,
de toată pâra.
Bine spăla-te-voi,
bine limpezi-te-voi
și în gură îți voi sufla,
glas de rândunică îți voi da
și-ți voi însemna
în amândouă umerile obrazului
doi luceferi ai sfântului soare
și în spate luna,
și împrejur pe la poale
stele
mărunțele;
și îți voi da glasul cucului
și auzul șoimului,
genele,
sprâncenele
pana corbului,
și te voi lua pe ulița satului
cu cal galben tropotind,
cu frâu verde zornăind,
cu telinca telincind,
cu stebla de busuioc amenințând
și cu glas de cuc cântând
și cu auzul șoimului auzind.
Toți sătenii,
toți poporenii,
toți preoții,
toți dascălii,
toți cântăreții
pe garduri se vor surpa

și la mine se vor uita,
la vorba mea,
la cinstea mea,
și se vor uita la mine
ca la cuc când cântă,
ca la câmp când înverzește,
ca la măr dulce când înflorește,
ca la codru când înfrunzește,
ca la grâul de vară când se coace.
Se întrebau: – Ce crai ?
ce împărat ?
Că nu-i nici un crai,
nici un împărat,
ci-i Ileana cea cinstită,
cea iubită.
Eu să rămân curată,
luminată
ca un struț de busuioc,
ca un vișin înflorit,
ca un pom mândru rodit
cu mere meruit
și cu agheazmă aghezmuit.
Ieșii afară: căutai în sus,
căutai în jos,
văzui vișin înflorit
mărgărit;
sunt trei surori a sfântului soare:
cinstea,
dragostea
și frumusețea.
Cu cinstea mă cinstesc,
cu dragostea mă drăgostesc,
și cu frumusețea mă înfrumusețesc !

Dacă nu se mărită nici acuma, cînd în obraji are luceferi, în spate luna și pe la poale stele mărunțele; când are glasul cucului, auzul șoimului, genele și sprâncenile ca pana corbului; când trece pe ulița

satului cu cal galben tropotind, cu frâu verde zornăind, cu telinca telincind, cu busuioc amenințând, cu glas de cuc cântând și cu auzul șoimului auzind, încât toți sătenii, toți poporenii, toți preoții, dascălii și cântăreții surpă gardurile ca s-o vadă trecând... dacă nici acuma nu se mărită, apoi se vede că i-a murit *ursita*.

Dacă-i trăiește ursita, fata poate să afle cine este și dincotro are să vie. Sunt atâtea vrăji pentru asta !

În ajunul Sfântului Vasile, în puterea nopței, se duce la cotețul porcilor și începe a striga: „Ho, anul ista; ho ! la anu; ho ! la celalt an". Dacă porcii grohăiesc la întâiul *ho* fata se va mărita în cursul anului; dacă grohăiesc la al doilea *ho*, se va mărita la anul viitor.

Intră fata în ocolul oilor și, repezindu-se pe necăutatele în mijlocul turmei, prinde una. De va fi berbece, se va mărita numaidecât.

Ia doi peri de porc, totuna de lungi, și-i pune pe vatră, după ce s-a stins focul. Dacă perii se înlăturează unul de altul, fata nu se va mărita; iar dacă se apropie și se împleticesc, numaidecât va face nuntă.

Dacă vrea să știe încotro-i este partea, fata încalecă pe melesteu (făcăleț) și, mergând așa, se suie pe poartă și zice: „U ! partea mea, unde ești ?" Încotro vor lătra câinii, de acolo să aștepte.

Poate să afle cum îi va fi soțul. Pentru asta se dezbracă fata numai în cămașă, se despletește, își leagă ochii, iese în curte și, pe dibuite, începe să numere parii de la gard. La al zecelea par se oprește și, după ce-l înseamnă, legându-l cu o șuviță de păr din capu-i, se întoarce în casă. A doua zi caută parul însemnat și, de va fi drept și sănătos, va avea parte de un bărbat tânăr, voinic și frumos; iar de va fi parul strâmb și noduros, nici bărbatul nu-i va fi mai de seamă.

În sfârșit, poate chiar să vadă aievea pe acel car-i va fi partea.

Asta se face așa: fata ia făină cât încape în trei degete de trei ori, ia apoi sare de trei ori cu trei degete; aduce de la fântână trei guri de apă fără să vorbească cu nimeni, și face o turtă. Mănâncă jumătate din ea, iar cealaltă jumătate o pune sub perină. Noaptea visează că *partea* îi aduce apă.

Se mai face și altfel:

Fata merge la fântână cu lumânarea de la Paști; pleacă în fântână capul, se acoperă cu o prostire, aprinde lumânarea și, dacă are să se mărite în acel an, își vede *partea*.

*

* *

I-a venit flăcăului vremea de însurătoare. De acum trebuie să-și aleagă *partea* lui.

De multe ori o știe cine-i, pentru că așa-s lucrurile acestea: te pomenești că ți-ai ales-o, dar să te pice cu lumânarea, că n-ai putea spune de când și cum. Ș-apoi cine ar putea să spuie cum fac flăcăii cunoștință cu fetele ! Când îs dintr-un sat, se mai încape cunoștință ? Dacă-s din alte sate, se văd la hore, la praznice, la muncă.

În Bucovina și Transilvania, prin unele locuri, se obișnuiește ca in fiecare an, la începutul Câșlegilor, să se facă o petrecere, la casa unui fruntaș din sat, la care petrecere, numită *bere* sau *berean,* în Bucovina, și *ospățul feciorilor*, în Transilvania, se adună fetele cărora le-a venit vremea de măritat și băietanii care ies pentru întâia dată în lume.

În Munții Apuseni ai Transilvaniei, în Țara Moților, este un obicei foarte vechi, care ni s-ar părea nouă foarte ciudat. În cea dintâi duminecă după Sân-Petru, moții si crișenii se adună la poalele muntelui Găina, un munte înalt de 1744 metri, unde se ține *târgul de fete,* la care vin fete de măritat de prin toată împrejurimea, ca să fie pețite de *feciori.*

În zori de zi, doi aleși din partea moților din comuna Vidra-de-Sus, unde se ține târgul, și doi partea crișenilor din Bulzești, vecini cu moții, trag o linie de despărțire între moți și între crișeni, în câmpul târgului. Linia se trage așa, ca moții să vină în partea dinspre răsărit, iar crișenii în partea dinspre apus a târgului.

Fetele cari vin la acest târg își aduc toata zestrea. În lăzi frumos sculptate și zugrăvite, își așează tot ce au tors, au țesut, au cusut, au împletit atâția ani de zile; lăzile apoi le încarcă pe cei mai frumoși cai și, împreună cu vitele cele mai frumoase, stupii cei mai bogați și tot ce au mai de preț în zestrea lor vin la *târgul de fete.* Aici, fiecare familie își face un cort deosebit, în care se expune zestrea și aleșii familiei așteaptă pe pețitori.

Feciorii, de asemenea, vin însoțiți de neamurile lor și își aduc ce au și ei mai de soi în averea lor, dar mai cu seamă câte o curea frumoasa plină cu aur si argint și, după ce își aleg miresele, urmeaza *încredințarea* prin schimbări de năfrămi, numite *credințe.*

Încredințarea se face înaintea publicului.

De fapt, alegerea sau cumpărarea aceasta a miresei este numai o formă, pentru ca la acest târg se expun în cort numai fetele a căror căsătorie a fost de mai înainte hotărâtă; probabil însă că, într-o vechime îndepărtată, ceea ce este astăzi numai o aparență era o realitate.

Acest târg se face numai pentru moți, pentru că moțul nu-și dă fiica după un străin. Și nici moțul nu se însoară cu altă fată afară de *moțogancă*, pentru că nu-i numai degradantă, ci și necurată căsătoria cu alte muieri. Ca excepție numai, și foarte rar, se însoară un crișan cu o moață, dar un moț cu o crișană – niciodată.

Perechile încredințate pe Găina, la Sân-Petru, nu se pot cununa mai degrabă decât în primăvara următoare. Asta-i pentru că, după Sân-Petru, moții pornesc cu oile la iernat și se întorc numai la Sân-Georgiu, la păscătoare de vară.

Târguri de fete, ca acel de pe Găina, se mai fac în Transilvania și prin alte părți, precum la *Recea*, în Țara Făgărașului, care se ține în ziua de Bobotează; la *Teiuș*, pe Mureș, în ziua de Sântă-Mărie, și la *Blaj*, la Ispas, dar la aceste târguri fetele nu-și iau zestrea cu ele și încredințarea nu se face la fața locului, ca pe Găina.

În Banat, în loc de târg de fete, se ține un *hram bisericesc*, la care se face o serbare numită *rugă*. Și aici se obicinuiește a se expune în corturi, pe lângă biserică, lucruri de-ale fetelor de măritat, care însă nu-și aduc toată zestrea și nici nu fac încredințare. Serbarea aceasta se face mai mult pentru a se cunoaște tinerii și a petrece.

După săvârșirea liturghiei, protopopul, sau în lipsa lui, preotul cel mai de vază, deschide jocul, în care nu poate intra orice fată din cele de față.

După ce și-a pus flăcăul ochiul pe fată sau – mai drept vorbind –, după ce s-a înțeles cu fata și a căpătat și consimțământul părinților, fără care nu se însoară nimeni, vine vremea să se trimită *în pețit* la părinții fetei, sau *în stărostie*.

Ca pețitori se aleg doi din cei mai buni de gură și mai cu seamă care știu *orații*.

Starostii se îmbracă frumos, iau o ploscă plină cu rachiu, pe care o țin ascunsă asupra lor, și se duc la casa cu pricina. După ce-și dau bună-vremea, se pun la sfat cu părinții, fiind de față și fata. Vorbesc ei una-alta, ca oamenii, și de la o vreme unul dintre starosti se face a

întreba dacă n-au de gând să-și mărite fata. Fata, când aude vorba asta, pricepe cam ce are să mai urmeze și-și caută treabă pe afară.

Tatăl fetei, că doar cu el se începe vorba, se arată la început cam greoi: ba că fata-i prea tânără, ba ca n-are frică să îi rămână *fata-n păr* și la urmă se mai înmoaie și el și, dacă s-ar găsi un ginere care să-i placă și lui și fetei, poate n-ar zice ba.

Auzind așa, starostii pricep că pot să înceapă vorba și, sculându-se, scot ploscuța și o pun pe masă. Acum părinții înțeleg pe deplin că aceștia sunt starostii și îi întreabă cum îi numele feciorului.

Atunci starostele care-i mai bun de gură se îndreaptă către părinții fetei și cuvântează cam așa:

Tânărul nostru împărat,
cel de toți lăudat,
ne-a ales pe noi,
pe noi acești doi,
două slugulițe
cu bună-credință,
mici de stat
și buni de sfat,
mici de statură
și buni de gură,
și-a zis să mergem
și să-i aducem
cu cai în olac
un mândru conac,
care de fân
și buți cu vin,
ialovițe grase
și jemne la masă.
Tânărul nostru împărat
a auzit, a aflat
că-n grădina dumneavoastră
asta mare și frumoasă
este un corci foarte frumos
care-a crește – crește
și-a-nflori-înflorește,

locu-mpodobește,
dar a rodi – nu rodește.
Și iar a aflat
Tânăru-mpărat
c-odraslile-i cresc
și a-nflori-nfloresc,
dară nu rodesc,
loc nu-mpodobesc.
Și el v-ar ruga,
v-ar pofti așa:
lui odrasla-a-i da.
S-o dați împăratului
la săraiurile lui,
ca a crește – să crească,
și-nflori – să-nflorească,
și-a rodi – să rodească,
loc să-mpodobească !

Pe urmă se spune și numele *împăratului,* adică al tânărului care pețește fata.

Dacă părinților nu li convine persoana răspund că le pare și lor rău, dar fata-i prea tânără, în sfârșit, găsesc și ei motive de invocat, care să nu jignească nici pe starosti, nici pe tânărul pentru care au venit.

Prin multe locuri, dacă părinților nu le place tânărul propus, atunci așa, pe nesimțite, umplu ploscuța cu rachiu pe cât a fost și o pun înaintea starostilor. Acesta-i semn că propunerea nu le-a fost primită.

Dacă însă părinților le place tânărul, atunci cheamă și pe fată în casă, îi spun ceea ce se plănuiește pentru dânsa și o întreabă dacă vrea să meargă după feciorul care o pețește. Întrebarea aceasta o mai repetă părinții, punându-i în vedere toate greutățile căsniciei și amintindu-i vorba din bătrâni: „Căsătoria nu-i un măr, să-l muști și să-l arunci".

Dacă fata nu dă un răspuns bun, atunci starostii se duc de-i spun flăcăului isprava ce-au făcut; dacă fata primește propunerea, încep cu toții a cinsti din ploscă și a se veseli. Dacă sunt gazdele pregătite cu de-ale mâncării, cinstesc pe oaspeți și fata umblă ca un spiriduș ca să-i mulțumească pe toți.

Într-un târziu pleacă și starostii, lasând plosca în casa fetei care petrece pe starosti până afară și apoi se apucă de direticat prin casă, căci nu se știe ceasul când va sosi și mirele, cu starostii sau vorbitorii, ca s-o pețească.

Prin Maramureș, starostii cari se duc în casa părinților au asupra lor unul o ploscă de rachiu și altul un măr în care sunt vârâți câțiva bani de argint sau de aur, după cum e și starea flăcăului.

Mărul este semnul încredințărei și, dacă fata primește mărul pe care i-l dăruiesc starostii, însemnează că a primit și propunerea.

În unele părți din România, după ce-au băut din ploscă, fata vâră în ea, pe ascuns, o bucățică de lemn dintr-un jug, încredințată că, facând așa, dacă va lua în căsătorie pe flăcăul care o pețește, vor fi amândoi nedespărțiți ca doi boi într-un jug și-n viața lor vor trage deopotrivă în dreptate.

În cea dintâi joie sau duminică, și nu în altă zi, feciorul se duce cu părinții, cu starostii și cu câteva rudenii, întovărășiți de lăutari, ca *să pețească* el însuși fata.

Cum au intrat în casă și după ce și-au dat bună-ziua, unul dintre starosti, care e mai bun de gură și știe a *ura* mai frumos, zice:

Bună vremea,
bună vremea,
boieri pământești !
Boierul de casă
Afară să iasă,
ceva să vorbim.

Tatăl fetei se face a întreba:

Cine sunteți dumneavoastră ?
Ce căutați la curtea noastră ?
Spuneți de unde sunteți,
la ce-ați venit și ce vreți ?

Starostele începe a recita o *orație* lungă, în care spune că tânărul lor împărat

Dimineață s-a sculat,
pe obraz că s-a spălat,
la icoane s-a-nchinat,

lui Dumnezeu s-a rugat,
pe cal murg a-ncălicat
și la vânat a plecat.

Împăratul n-a vânat nimica, iar către seară dă peste o urma de fiară. Și fiindca nu știa ce fel de fiară e, a strâns fel de fel de filosofi învățați

și pe toți i-a întrebat
să-i spuie cu adevărat
de ce-i urma ce-a aflat ?

Unii stau și cumpăneau și pe urmă ziceau:

că-i urmă de fiară mare,
să fie de-mpreunare
tânărului împarat,

iar alții ziceau că-i floare de grădină:

să fie de azi de la cină
cu-mpăratul de-mpreună.

Tânărul împărat i-a ales pe dânșii:

Și după ce ne-a-nsemnat,
pe loc că ne-a și mânat
pe crângul ceriului,
pe razele sorelui,
pe numărul stelelor
floarea să i-o căutăm
și pe loc să i-o ducem.

Ei au căutat-o multă vreme și n-au gasit-o, și:

pe când pe gânduri stam
și ce-om face nu știam,
iat-atuncea că se lasă
o stea mândră, luminoasă,
drept spre curtea dumneavoastră.

După acest semn s-au luat, au zărit floarea și o cer să i-o ducă tânărului împărat.

Părinții fetei scot înaintea lor pe bunica fetei și zic:

– Pe aceasta o căutați ?

Lăutarii zic un bocet jalnic și starostii răspund într-un glas că nu-i aceasta.

Atunci vine mama fetei, apoi vreo servitoare bătrână și la urmă aduc pe fată.

Lăutarii își rup strunele cântând cântece vesele, pețitorii scot ploștile și se începe cinstea.

Se înțelege că obiceiurile acestea variază în diferite părți locuite de români, fondul însă e același.

De acum începe o chestiune mai gospodărească. Părintele feciorului, care vrea să știe ce zestre are fata, cuvântează cam așa:

– Cinstiților gospodari și meseni, până acum ni-a mers bine, că am aflat ceea ce căutam și stăpânii de casă s-au învoit s-o dea tânărului împărat, însă eu unul aș vrea să știu și ce ne mai dau dumnealor pe lângă dânsa ?

– Da, da, răspund oaspeții.

Atunci tatăl fetei spune ce dă el de zestre fetei lui și încheie zicând:

– Atât de la mine, iar de la Dumnezeu mai mult.

Tatăl flăcăului fiind mulțumit cu cele giuruite, ia un pahar de rachiu și, închinând la tatăl fetei, zice:

– Să trăiești, *cuscre*, la mulți ani ! Dumnezeu să dăruiască tinerilor viață îndelungată și fericită, și nouă de asemenea, ca să ne putem bucura de dânșii.

– Amin ! Dumnezeu să te audă, răspunde tatăl fetei.

Apoi acesta-l întreabă ce dă el tânărului împărat; și după ce-i înșira toate lucrurile câte are de gând să i le dea, amândoi părinții dau mâna și cinstesc câte un pahar.

Zestrea variază după cum sunt și părinții de bogați, ba chiar după cum e și fata de frumoasă, pentru că

zecile
mărită secile,
sutele
mărită mutele,
miile
mărită urgiile.

Uneori părinților nu le convine tânărul care-i îndrăgostit de fata lor și nu vor să i-o dea. Atunci, dacă-i place fetei, flăcăul o fură și peste câtva timp se întorc înapoi la casa fetei, părinții îi iartă și apoi se logodesc.

Prin unele părţi din Transilvania, obiceiul acesta este aşa de răspândit, încât pare a fi o regulă generală.

Şi că *o fură* pe fată, vorba vine; ei fug amândoi, fiind mai dinainte înţeleşi.

Fata, ai cărei părinţi se împotrivesc pornirii inimii ei, zice drăguţului:

Intră-n casă, nu te teme,
vin' la mama de mă cere:
de m-a da, de nu m-a da,
scrie-n carte că-s a ta,
pe fereastră ne-om fura.

Şi ce frumos mai zice fata:

La soare ne-om încredinţa,
la lună ne-om cununa.
Este-un popă-ntre moliţi
ce cunună pe fugiţi;
este-un popă între fagi
ce cunună pe cei dragi.

Câtă poezie !...

Se întâmplă câteodată, dar mai rar, ca flăcăul să răpească în realitate pe fata care nu vrea să-l ia de bărbat. În asemenea cazuri, de multe ori urmează judecăţi şi condamnarea răpitorului.

În sfârşit, şi mai rar se întâmplă ca răpirea să fie pusă la cale chiar de părinţii fetei, şi anume când feciorul este de *altă lege*, adică de altă naţionalitate, şi ca să nu creadă ceilalti români că ar fi cu voia părinţilor căsătoria între tineri.

De acuma urmează *logodna* sau *încredinţarea.*

În România, Bucovina şi Basarabia, cuvântul *logodnă*, de origine slavă, este singurul întrebuinţat, pe când în Banat şi în Munţii Apuseni ai Transilvaniei, acest cuvânt este necunoscut şi se întrebuinţează numai cuvintele *încredinţare* şi *credinţă. Au făcut credinţa* însemnează *s-au logodit*, iar *şi-a stricat credinţa* însemnează *şi-a stricat logodna.*

Logodna se face în felurite chipuri, dar totdeauna şi oriunde la români se întrebuinţează grâul sau orezul, simbolul fecundităţii.

Foarte frumoasă este datina logodnei prin părțile Dornei și ale Câmpulungului din Bucovina.

Feciorul care are să se însoare poftește la el acasă, într-o seară, și mai cu seamă joia, pe neamuri, cu care apoi se duce la părinții fetei ca să se logodească. Se înțelege că lăutarii nu lipsesc.

La casa fetei sunt de asemenea adunați oaspeți, care așteptă sosirea mirelui și, cum zăresc alaiul, se vâră toți în casă și încuie ușile.

Cum sosesc, iese înainte unul dintre ei, acela care va fi colăcer în cursul nunței, se așează la fereastră și ține o orație, o variantă de ale acelora de care am pomenit mai înainte, orație în care se vorbește de urma de fiară, după care i-a trimis pe dânșii *tânărul împărat*. Orația aceasta se sfârșește:

Ușile să descuieți,
că de nu, dăm din armăți.
Și vom da cu armățile
și vom sparge ușile,
și vom da cu pistoalele
și-om sfarâma fereștile.

Cei din casă descuie ușile și atunci împăratul intră înăuntru, dar nu găsește pe tânăra, care-i ascunsă în vreo cămară.

Tânărul împărat întreabă:

– Unde-mi este floarea cea aleasă, prea înălțata împărăteasă ? Unde ați ascuns-o ? Aduceți-mi-o mai degrabă, căci oastea mea este nerăbdătoare s-o vadă.

Neamurile fetei răspund:

– Înălțate împărate, fii bun și mai așteaptă puțin, că acum ți-om aduce-o.

Și-i aduc o babă urâtă, ori un flăcău îmbrăcat femeiește, până ce, după mai multe glume dintre acestea, îi aduc aleasa lui, care intră smerită și rușinoasă, iar flăcăul o apucă de mână și se așează cu dânsa în *capul* sau în *crucile mesei*, unde-i locul cel de cinste.

Pe masă este un blid cu grâu ales. În acest grâu tânărul varsă câțiva bani de argint, iară fata o năframă frumoasă, cusută de dânsa. Pe urmă unul dintre neamurile fetei zice:

– Ia-ți, copilă, lucrul tău ! – adică năframa.

Unul dintre neamurile feciorului răspunde:

– Ba nu, ia-ți mai bine banii, căci pentru lucrul tău îți sunt plată acești bani.

După aceasta tinerii vâră mâinile în blid, el scoate năframa, ea scoate banii și amândoi luând câte puțin grâu, îl aruncă cruciș asupra celor din casă. Cealaltă parte din grâu părinții fetei o strâng până după cununie, adică până la colăcărie.

Fata își strânge banii, iar flăcăul scoate traista ce-o purta pe umăr și, împreună cu năframa de la fată și cu cușma din cap, le încredințează viitorului său socru.

Socru-său, primind aceste lucruri, îi pune pălăria sa pe cap, iar lucrurile le încredințează fetei, care coase năframa la cureaua traistei, iar la cușmă-i coase o *pană* frumoasă, făcută din pene de păun și la mijloc cu bani de argint. După ce sfârșește de cusut, fata dă lucrurile tatălui său, care le întoarce îndărăt viitorului său ginere, luându-și pălăria sa înapoi și urează tinerilor să trăiască ani mulți și fericiți.

După ce astfel s-a făcut logodna, părinții duc pe mireasă iar în cămara în care a stat ascunsă și o lasă acolo până ce se începe jocul, în care timp părinții tinerilor pun la cale ziua când va fi cununia.

Urmează masa, cu lăutari și veselie, și apoi se începe jocul la care se aduce și mireasa.

În Transilvania, pe valea Someșului, pețitorul dă fetei un inel, numit *credință* sau *inel de credință*, iar fata îi dă o năframă de buzunar, numită tot *credință* sau *năframă de credință,* după care își dau mâna dreapta, iar *grăitorul* îi stropește cu apă și le taie (desparte) mâinile ca și la oricare alt târg încheiat.

Năframa și *inelul* se întrebuințează la logodnă de către românii de pretutindeni. Flăcăul care ia năframa sau inelul unei fete îi făgăduiește, numai prin aceasta, fără a-i spune vreun cuvânt, că o va lua de nevastă. Și când voinicul nu-și ține cuvântul, cât îl urăște fata:

Uite, mamă, voinicul,
cum mi-a luat inelul;
eu i-l cer ca să mi-l deie,
el spune c-ar să mă ieie.
Când aș ști că m-ar lua,
singură m-aș spânzura

în mijlocul câmpului,
în creanga sovârvului,
în drumul voinicului.

După ce s-a hotărât nunta și s-a statornicit ziua cununiei, se incep pregătirile.

La casa viitoarei mirese e zarvă mare. O parte din zestre o are pregătită de mai înainte, fiecare fată căreia i-a venit vremea de măritat, dar unele lucruri trebuie făcute acuma. Și neamurile dau năvală ca să ajute care cum poate.

Cu ajutorul lui Dumnezeu zestrea-i gata, ziua cununiei se apropie și *vorniceii* își încep slujba.

Vorniceii sau *chemătorii* sunt cei ce se numesc în orașe *cavaleri de onoare*. Și mirele și mireasa au vorniceii lor, și fiecare face *chemările*, adică „invitările" în numele persoanei pe care o reprezintă.

Vorniceii se aleg dintre neamurile mai apropiate ale logodiților, precum un frate mai mic ori un văr, iar în lipsă de rude se aleg și prieteni buni.

În ajunul cununiei, iar în alte părți chiar cu două zile mai înainte, vorniceii mirelui se adună la casa lui, iar ai miresei la casa ei. Se înțelege ca sunt îmbrăcați cu hainele cele mai curate și mai frumoase. Mirele și mireasa dau fiecărui vornicel câte o ploscă plină cu vin sau rachiu și câte o năframă pe care o leagă la capătul unui băț de alun cu cordele colorate: le mai dă și câte o floare de târg, pe care vorniceii o prind la pălărie sau la căciulă, unde o țin până după nuntă.

Vorniceii miresei, îndată ce s-a isprăvit cununia, ies din slujbă; ai mirelui însă au slujbă ceva mai lungă, până după *masa-mare*, când începe rostul *vătăjițelor*.

Unul dintre vorniceii mirelui, care are o însărcinare foarte însemnată, se numește *vornicel-primar* și merge întotdeauna în fruntea celorlalți.

După ce ți-au primit „insignele", vorniceii pornesc prin sat.

Chemarea se începe de la nunii mari, apoi se cheamă fruntașii satului și se sfârșește cu oamenii sărmani.

Cum intră în casa omului, vornicelul ține către gazde o cuvântare cam în felul acesta:

Mirele nostru vestit
azi prin mine v-a poftit
să faceți o cale

pân' la curtea dumisale,
la un scaun de odihnă
și un pahar de băutură
și mai multă voie bună.
Eu sunt sol împărătesc,
la curtea lui vă poftesc
și dacă mi-ți asculta
cușma din cap mi-oi lua
pân' la pământ m-oi pleca,
dumneavoastră m-oi ruga
să faceți bine să veniți,
dară să nu bănuiți.

Vornicelul scoate plosca și păhărelul, îl umple cu vin ori cu rachiu, după cum are și el în ploscă, cinstește pe stăpânii casei și pe cei străini, dacă se întâmplă să fie, și apoi pleacă la altă casă.

Vorniceii nu au timp de pierdut, mai cu semă când satu-i mare și chemările se fac în ajunul cununiei. De aceea ei nu șed când intră în casa cuiva, ci stau în picioare și, când gazda-i poftește pe scaun, unul dintre ei zice:

N-avem scaun de ședere,
nici loc de rămânere,
că-avem cale de călătorie,
ca Dumnezeu să ne ție.

Pe când vorniceii cheamă pe săteni la nuntă, la casa miresei *druștele* o gătesc.

Druștele sunt „domnișoarele de onoare", două din partea miresei și două din partea mirelui, alese, ca și vorniceii, dintre rudele mai de aproape sau chiar dintre prietenele mai bune.

Druștele îngrijesc de „toaleta" miresei: o piaptănă, o îmbracă și o însoțesc. Ele pregătesc *beteala* și, în părțile unde este obiceiul, *cununa* miresei, pe care o poartă pe cap în ajunul cununiei și a doua zi, la cununie.

În timpul cât o piaptănă pe mireasă, druștele și celelalte fete, și mai ales nevestele înrudite cu mireasa, cântă niște cântece de jale, în care se descriu suferințele ce o așteaptă în căsătorie.

Iată, de pildă, cum o jelesc prin județul Râmnicu-Sărat:

Copiliță cu părinți,
la ce focu' te măriți,
că mila de la părinți
anevoie s-o mai uiți;
că-i mila de la străini
ca gardul de mărăcini,
și mila de la bărbat
ca frunza de plop uscat:
când gândești
să te umbrești,
atuncea te dogorești;
când gândești să trăiești bine,
atuncea e vai de tine.

Prin unele părți din Bucovina, când piaptănă pe mireasă, nu-i împletesc tot părul, ci-l lasă o parte despletită, ca să atârne pe spate, iar din părul împletit fac *gâță* în jurul căreia pun o floare de târg, precum și cordele în culorile naționale, roșii, galbene și albastre, care toate la un loc formează *cununa* sau *coroana*.

Prin Transilvania aceste cununi sunt anume făcute și mireasa o pune pe cap când pleacă la biserică, iar prin ținutul Dornei, în Bucovina, cununa aceasta se face astfel: „se înșiră de-a lungul unei petele atâtea monete câte sunt de-ajuns spre a cuprinde capul miresei; la mijlocul petelei fac o rotiță, iar în nuntrul acesteia pun o floricică în forma unei steluțe și aceasta tot de monete, așa ca floricica să vie pe frunte, iară peteaua sau cealaltă parte a cununei peste tâmple. Pe lângă peteaua aceasta mai înșiră încă și alte petale de mărgele".

În cele mai multe părți ale Bucovinei, precum și în celelalte țări locuite de români, cununa aceasta este făcută din flori naturale, culese ori de mireasă însăși ori de mire.

În România și pe valea Someșului din Transilvania este datina de a se împodobi miresele cu peteală.

Când fac peteala, i se cântă miresei așa:

Săriți, flori, de-mbobociți,
că mie nu-mi trebuiți.

Până ieri cu fetele
și-astăzi cu nevestele.
Bate, vântule, prin munți,
adă-mi dor de la părinți;
bate-mi, vântule, prin flori,
adă-mi dor de la surori;
bate, vântule, prin brazi
și-mi adă dor de la frați.

Însăși mireasa întristată și amărâtă își cântă cântecu-i de jale:

Câtă frunză-i pe pământ
toată-a zis să mă mărit,
numai frunza de ovăz
zice ca să mă mai lăs.
Doară floarea scaiului
spune-mi lungul traiului,
c-acela-i un lucru-așa
că nu-l mai poate strica
nici popă, nici birău,
numai singur Dumnezeu;
nici popa, nici vlădica,
numai moartea grabnica.

Cântând își alină durerile inimii; și cele care o ascultă și știu în ce foc se vâră, o îndeamnă să cânte mereu:

Cântă-ți, fată, cântecul,
că, dacă te-ai mărita,
a cânta nu-i cuteza:
în casă de soacră-ta,
în tindă de socru-tău,
afară de mutu-tău,
în poiată
de cumnată
și nu-i cânta niciodată.

După ce miresa a fost pieptănată și îmbrăcată, după ce i-a pus și *salba* de gât, pe unde se obișnuiește aceasta, vine *socrul mic*, adică tatăl miresei,

iar dacă n-are tată vine un frate sau vornicelul primar și, luând pe mireasă de mână, o așează după masă, pe o pernă ori pe o pereche de scoarțe; de-a dreapta ei se pune *drușca mare* și de-a stânga *drușca mică*, iar dinaintea miresei, pe masă, se așează, unul peste altul, doi ce colaci frumoși.

Părinții și druștele încep a plânge, iar mireasa care-și stăpânește lacrimile, cu osebire când mirele e urât, ia un pahar și închină la părinți. Întâi închină la tatăl său, care, cu mâna înfășurată într-o năframă, ia paharul, închină la mireasă și-i urează viață îndelungată și trai bun. Mireasa închină apoi la mama ei și apoi pe rând la frați, surori și neamurile care se afla în casă.

După ce a închinat la toți afară de tineret, vornicelul miresei poftește pe părinții ei să-i pună cununa pe cap și s-o binecuvânteze.

Părinții, luând cununa din mâna druștelor, o țin câtva deasupra capului miresei și, după ce o binecuvântează, *o încoronează*.

Numai cine a văzut o scenă ca aceasta știe cât e de solemn acest minut !

Nuntașii cântă apoi un cântec de acestea:

Frunză verde mărăcină,
Ia-ți, mireasă, ziua bună
de la frați, de la surori,
de la grădina cu flori,
de la strat de busuioc,
de la feciorii din joc,
de la frunza cea de brad,
de la puiul cel cel lăsat.
Plânge, mireasă, cu jele,
că n-oi mai purta petele,
nici în degete inele,
și nici în urechi cercei,
nici n-oi ședea cu flăcăi.
Cununița ta cea verde
cum te scoate dintre fete
și te dă între neveste !
Și cununa cea de flori
Te scoate dintre feciori
Și te pune-ntre nurori !

Cântaţi, fete, şi horiţi
până sunteţi la părinţi;
cântaţi, fete, horile
şi vă purtaţi florile;
după ce v-ăţi mărita
horile nu-ţi mai juca,
florile nu-ţi mai purta.

Nici la casa mirelui nu-i tocmai multă veselie. Pe când druştele gătesc pe mireasă, pe mire îl bărbiereşte unul din vornicei şi altul, sau lăutarul, îi cântă cam aşa:

Frunză verde, mere, pere,
nu te mai însura, vere;
destul m-am însurat eu
şi-am luat un lucru rău.
Plângeţi ochi şi lăcrămaţi
că voi sunteţi vinovaţi,
că nu cătaţi ce luaţi;
vă lăcomiţi la avere
şi trăiţi făr' de plăcere.

În alte cântece se face aluzie la femeile *belea:*

Tinerel m-am însurat
şi femeie mi-am luat.
Mi-am luat-o de lucrat,
dar ea şade numa-n pat,
cere ciubote de ţap.
Vai de mine, ce să fac ?
Numai să iau lumea-n cap !

După ce s-a bărbierit şi s-a îmbrăcat în hainele de mire, părinţii sau neamurile cele mai apropiate îl iau de mână şi-l aşează în capul mesei, cu druştele lângă dânsa, cam pe când începe a se îngâna ziua cu noaptea, încep a se aduna şi cei poftiţi de vornicei, aducând daruri pentru tineri. Darurile cele mai obişnuite constau în colaci, unt, brânză, găini, fructe, în sfârşit, ceea ce-i dă mâna fiecăruia.

Aceste daruri, numite prin unele părți ale Bucovinei *cinste*, sunt cunoscute în județele din Neamț, Roman și Bacău sub numele de *vedre*.

Fiecare oaspete, când prezintă miresei darul adus, i-l închină cam așa:

Bună vremea,
Bună vremea,
Înălțată-mpărăteasă !
Ședeți în coate după masă
Ca și-o garoafă frumoasă,
De-aceea femeile
Din toate părțile
Năzuiesc ca albinele
La dumneavoastră
Și s-arată cu colăceii
Mândri și frumușei,
Să aveți parte de ei;
Colac mândru și frumos,
Ca și fața lui Hristos,
Să faceți bine să-i primiți
Și să nu bănuiți.

Mireasa se scoală, primește cinstea și cinestește pe toți.

Același lucru se petrece și în casa mirelui, care, stând și el pe o perină între druștele sale, primește darurile ce i se aduc și cinstește pe fiecare.

Un obicei comun tuturor românilor este ca mirii, înainte de cununie, să-și ceară *iertare* și *binecuvântare* de la părinți.

În multe părți, aceasta se face în ziua cununiei, dimineața; în alte locuri se face în ajun, după primirea darurilor, când, sculându-se mireasa și druștele de la masă, în locul lor se așează părinții, cari țin în brațe o pereche de colaci și sare, iar *colăcerul*, stând în picioare la spatele miresei, care îngenunche înaintea părinților ei, cere *iertare* sau *iertăciune* în numele miresei.

Cuvintele prin care colăcerul cere iertarea nu sunt niște banalități obișnuite în viața zilnică; de aceea nu orișicine poate îndeplini funcția de *colăcer*. Acesta trebuie să fie un adevărat orator, care el singur se dă drept un „purece al satului“, când se descrie:

Mic de stat
Şi bun de sfat,
Mic de statură
Şi bun de gură.

Şi trebuie să fie „bun de gură", pentru că discursul lui este o oraţie foarte lungă, pe care nu o citeşte de pe o carte, ci trebuie să o spuie ca apa.

În oraţia aceasta se spune cum a făcut Dumnezeu lumea şi pe Adam şi Eva, care au călcat porunca dată, din care pricină au fost alungaţi din rai, dar mai pe urmă Dumnezeu s-a îndurat de ei, i-a iertat şi i-a binecuvântat să se înmulţească şi să stăpânească pământul. Spune apoi că tinerii aceştia cari vor să se căsătorească, trăind în lume, vor fi greşit multe şi ei şi vor fi supărat pe părinţi, pe care acuma-i roagă să-i ierte şi să-i binecuvânteze.

Isprăvind colăcerul oraţia lui, părinţii binecuvântează pe mireasă cu pânea şi sarea pe care le-au ţinut pe braţe tot timpul cât şi-a rostit colăcerul oraţia.

Adeseori mirele nu-i dintr-un sat cu mireasa; în asemenea cazuri mirele pleacă sâmbătă des-de-dimineaţă ca să-şi aducă mireasa acasă.

Mirele este însoţit e o armată întreagă de călăreţi, iar în urma lor vin căruţele şi un car cu patru boi, cum şi lăutarii, fără cari nuntă nu se poate.

Cei din satul miresei au avut grijă să caute în apropiere de casa miresei o *gazdă*, un *conac* unde să tragă mirele cu suita sa.

Ajuns în sat, se trimet doi călăreţi, numiţi *conăcari*, să vestească miresei că mirele se apropie. Unul dintre conăcari, de regulă *colăcerul*, ţine celor ce-i ies întru întâmpinare o oraţie, care începe aşa:

Bună ziua,
Bună ziua,
La dumneavoastră cinstiţi
Şi vestiţi
Oşteni împărăteşti,
Dar mai cu de-ales
Bună ziua,
Bună ziua
La dumneata,
Stolnic împărătesc !

După ce s-a sfârșit orația, se leagă câte o năframă la frânele cailor conăcarilor, și, însoțiți de un călăuz dintre nuntașii miresei, se întorc la locul unde-i așteaptă mirele cu ceata lui și cu toții se duc la conacul ce li s-a pregătit.

Dacă mirele e dintr-un sat cu mireasa, după ce aceasta și-a luat iertăciune de la părinți, urmează *închinarea schimburilor*, iar dacă mirele e din alt sat, aceasta se face după conăcărie.

Închinarea schimburilor este schimbul de daruri ce-și fac mirele și mireasa, datină care nu se găsește pretutindeni unde sunt români. Acolo însă unde se obișnuiește, se face așa: toate darurile pe care mirele voiește să le facă miresei, împreună cu lucruri, bune de mâncat, precum nuci, mere, alune, le pune într-o strachină mare, într-o sită ori într-un ciur care se numește *corabie*, le acoperă cu un tulpan și le încredințează vornicului primar, care de astă dată se mai numește și *corăbier*, ca să le ducă și să le închine miresei.

Corăbierul, însoțit de mai mulți flăcăi, cu lăutarii în frunte, pornesc spre casa miresei. Vorniceii miresei, cum văd că alaiul se apropie, dau de veste miresei ca să se retragă în *cetate*, adică se se așeze după masă între druște, apoi aleargă la poartă, o închid, o leagă bine și pun câțiva portari ca să nu lase pe nimeni să intre.

Când sosește corăbierul cu ai lui, unul dintre portari îi aține calea și zice:

Voi voinici,
Voinici ostășei,
Mari și mărunței,
Tineri, sprintenei,
Mândri, frumușei,
Spuneți, ce umblați
Și ce căutați ?
Unde vă este calea,
Calea și cărarea ?
Cine v-a-nșelat
Și v-a fermecat
De umblați pe-aici
Cu cei bezmetici ?

Unde ați sosit
Voi n-ați nimerit,
Zău !, ați rătăcit !

Corăbierul răspunde:

Ce umblăm,
Ce căutam
Nimănui seamă
Nu avem să dăm !
Am sosit,
Am nimerit,
Ne-nșelați,
Nefermecați,
Chiuind
Și hohotind
Vom descuia
Și vom intra
La a noastră înălțată
Și lăudată
Împărăteasă
Mireasă.

Chiuind și în cântecele lăutarilor, intră alaiul pe poartă și pătrunde în casă.

Se face liniște. Corăbierul zice:

Bună vremea,
Bună vremea !
Bucuroși sunteți de noi ?

Părinții miresei răspund:

Bucuroși, poftim la noi !

Corăbierul începe a juca schimburile, cântând:

Dacă nu ne-ați fi poftit,
Noi pe-aici n-am fi venit;
Dacă nu ne-ați fi chemat,

Noi pe-aici n-am fi-nserat.
Dar noi n-avem de-nchinat
Ciuboțele
Frumușele
De pe la armeni,
Tulpănașe
Drăgălașe
De la olendreni[1].
Tulpănașele-s cu flori,
Să fie de sărbători;
Tulpănașele-se cu zdrențe[2],
Ca să fie de blândețe
Pân' la adânci bătrânețe !

Zicând aceste cuvinte, corăbierul se apropie de masă, pe care sunt trei colaci puși în rând, dintre cari cel din mijloc e acoperit cu o năframă cusută de mireasă, cu fluturi și găurele și împăturită în patru cornuri, astfel că florile de la cornuri vin deasupra și, ținând corabia cu darurile în fața miresei, i le închină rostind o lungă orație, în care se povestește cum înălțatul împărat

Toate târgurile a umblat,
Toate orașele-a călcat,

Dar n-a găsit miresei marfă după fața înălțatei împărătese. Atunci împăratul și-a adunat oastea și a trimes-o

Să vâneze fieri
Și jderi,

dar și-a luat de seamă că fieri și jderi poartă numai *domnii*, și atunci a dat poruncă sfetnicilor de au gătit corabia și s-au dus la Țarigrad și au încărcat corabia cu marfă și au plecat înapoi. Pe mare i-au apucat

Vânturi grele
Și vremuri rele;

---

1 De la *Holländer*.
2 Adică *ciucuri*.

Vânturile-au abătut,
Corabia-n loc a stătut.

Atunci tânărul împărat a adunat patriarhii și vlădicii

Și trei zile-ne-ncetat
Și trei nopți neprecurmat
Lui Dumnezeu s-au rugat
Până vânturile au stat.

Dar

Când au fost pe la mijloc
De mare, într-un rău loc,
A dat Dumnezeu un vânt
Cum n-a mai fost dat nicicând,
Un vânt mare spulberat,
Corabia au răsturnat,
Negoațele s-au înecat.

Aflându-se și ei călători pe acolo, au sărit și

Negoațele mai mice
Le-am luat toate-n caice
Și le-am adus pân-aice.

În orație se numără apoi darurile trimise de mire. Astăzi darurile n-or mai fi aceleași, ca mai înainte vreme, dar măcar amintirea lor se păstrează în orație.

Și ce este în corabie ?

Alune și nuci,
Turtișoare dulci,
Ca să le mănânci;
Mere, pere, alune,
Papuci și smochine,
Niște pupucași
Tare drăgălași;
Taftă de mătasă,
Ciubote frumoase

Ca pentru mireasă;
Năfrămuțe pestricioare,
Ciuboțele gălbioare,
Ca să-ți fie dumitale
Oricând de tras pe picioare
Și de ieșit la plimbare
Seara, la apus de soare,
Dimineața pe răcoare.
Și-ncă ți-a mai cumpărat
Tânărul nostru-mpărat,
Un *festilat* lat
Să-ți fie de-nhobotat,
Și-un fesușor roșior
De care cam multișor
Dumitale ți-a fost dor,
Cu canaful de mătasă
Să-l ai de plimbat prin casă,
Și un testimel
Frumușel
Cu floricele,
Să-ți fie de mângâiere;
Jupâneasă
Mireasă,
Dacă pe mine nu mă crezi,
Poftim, pune mâna și vezi !

Mireasa dă să puie mâna pe *corabie*, dar corăbierul o trage repede înapoi, continuându-și orația, în care spune multe glume, cam de acestea:

Nu te grăbi la luat,
Cum te-ai grăbi la măritat.

În sfârșit, isprăvind orația, pune corabia dinaintea miresei pe masă și zice:

Colăceii ți i-oi da,
Dară tulpănașul ba !

Apoi descoperă schimburile și le lasă pe masă, iar tulpanul cu care au fost învălite le ia el, zicând:

Amin ! amin ! amin !
Și cine n-a zice amin
Să se-mpiedice de-un arin,
Să deie cu capu-n spin,
Că noi cu toți zicem amin !
Și mie ce mi se cuvin ?
Un păhăruț de vin
Și-o năframă de in,
Să-mi șterg mustața de vin.

Mireasa îi cinstește cu un pahar, mulțămindu-i pentru schimburile aduse, iar corăbierul, închinând paharul, mulțămește miresei și-i urează fericire prin o lungă orație.

După ce corăbierul și-a îndeplinit misiunea, pleacă și vornicul miresei cu schimburile la mire și, ducându-se cu același ceremonial, închină mirelui, care stă între druștele sale, după masă, schimburile trimise de mireasă, iar la urmă corăbierul, primind păharul de la mire, zice *orația paharului*, adică îl felicitează, presurând urările cu multe glume.

După ce s-au isprăvit toate acestea, se începe *danțul*, sau *piperul*, cum se zice în Transilvania, sau *la pom*. Și anume: vornicelul primar poruncește lăutarilor să cânte un joc, care în Bucovina și Moldova se numește *moldoveneasca*, un fel de *horă de brâu*, iar el prinde de mână pe cel întâi oaspete din dreapta miresei, începe a juca și scoate cu danțul pe mireasă și pe druște de după masă, chuind:

De trei ori pe după masă
Să scoatem floarea din casă,
Să rămâie binele,
Să roiasc' albinele.
Pe la noi acum roiesc
Ca și vara, când cosesc,
Și cosesc rânduri de flori
La fete și la feciori.

Al doilea vornicel, care de obicei stă la coada danțului, zice și el îndată după asta:

Tot așa, că-i bine-așa !
Multă vreme n-a fi așa.
Ba a fi, de-om mai trăi
La vară, când vom cosi,
Și-om cosi rânduri de-flori,
Să fie de sărbători
Pentru fete și feciori.

La adresa miresei câte un drumeț strigă:

Tu mireasă veseloasă,
Nu fi așa de voioas,
Că bota-i pe grindă-n casă,
Cioplită în patru dungi,
Cât ți-e spatele de lungi.

Dacă mirele-i din alt sat, ca să-i facă inimă rea miresei, unul strigă:

Joacă nunta de trei zile
Și mirele nu mai vine;
Joacă nunta pe surcele,
Mai încetu vătăjele,
Că vezi, mireasa mai moare
De atâta așteptare.

Tot jucând și chiuind iese din casă, dar, când ajunge în pragul ușei, vornicelul care conduce danțul face mai întâi o cruce, zice: „Sănătate la bătrâni și tinerilor noroc“ și apoi pășește peste prag.

Afară urmează danțul înainte, până târziu după miezul nopței.

Aceeași rânduială-i și la casa mirelui; tot așa-l scot și pe dânsul de după masă, chiuindu-i lucruri potrivite pentru el.

Ca măgulire pentru gustul lui ales, când mireasa-i frumușică sau în ironie, când îi mai slută, i se strigă:

Floricică albăstrea,
Ce-ai crescut pe seama mea
Așa naltă, frumușea ?
Floricică de pe șes,
Dintr-o mie te-am ales,
Te-am ales numai pe mers !

Pentru cei bătrâni, tinerii strigă:

Cât e moşul de bătrân,
Tot doreşte măr din sân.

Și când moșul zâmbește pe sub mustața lui căruntă, un glumeț îi strigă:

Aruncă-te, moş bătrân,
Că la iarnă ți-o da fân.

Dar nici moșul nu se lasă mai pe jos; are el ac și pentru cojocul îndrăznețului:

Sub potcoava cizmei mele
Şede dracul şi-o muiere
Și mă-nvață-a face rele.
Sub potcoava mea cea nouă
Şede dracul și se ouă
Să vă facă papă vouă !

Și câte de acestea, care de care mai hazlii !

Pe când joacă danțul la casa mireului, vine un sol din partea miresei și-l poftește cu toată suita sa la *masa mică*, în casa miresei.

Mirele pornește cu danțul, în fruntea căruia se află *vornicelul* cel mai isteț. Când ajung la mireasă, ea-i la masă, înconjurată de druștile ei, iar afară tineretul joacă strașnic. Flăcăii au de grijă să se ție bine încleștați de mână ca să nu poată face nimeni loc printre dânșii și păzesc intrările în casa miresei.

Vornicelul care conduce danțul mirelui face tot soiul de figuri viclene ca să înșele pe cei din danțul miresei și să capete intrare în casă; dacă nu-i izbutesc șireteniile, chibzuiește el unde-ar fi mai puțin vânjoși flăcăii, ca să facă o spărtură între ei, și dă asalt. La urmă, dacă nu-i și nu-i de chip să pătrundă în *cetate*, unde-i așteaptă mireasa, nunul cel mare dă un dar bănesc păzitorilor cetății și mirele intră cu ai lui și se așează și el la masă.

Vornicelul miresei sau și altcineva ține iarăși o orație specială, în care îndeamnă pe oaspeți să ospăteze sănătoși și numai după aceasta încep să mănânce.

La sfârșitul ospățului se ridică toți de la masă și ies afară, dar cu o deosebită rânduială, și anume: se prind de mână în ordinea cum au fost înșirați la masă și, formând un lanț în mijlocul căruia se află mireasa, încep a juca și astfel, tot jucând, ies din casă.

Iar vătăjelul primar, care conduce danțul, zice:

Frunză verde de năgară,
Ia poftim danțul afară,
C-a fost vreme mai de mult,
Dar noi nu ne-am priceput.
Busuioc crescut pe masă,
Ia haideți nuntași pe-acasă,
Ori poftim și mai jucați,
Că d-asară tot mâncați.

*
* *

E ziua de cununie, de obicei duminică și uneori joia.

Viitorii soți, după cum este datina prin unele părți, trebuie să se scalde și apoi se gătesc.

Pe mireasă o gătesc druștele și nevestele cele tinere, așa precum s-a făcut și în ajunul zilei de cununie, punându-se acuma și mai multă băgare de seamă, ca să fie mireasa încă și mai frumoasă.

În Transilvania o piaptănă cu un pieptene special, numit *acar*, făcut fin fier sau din aramă, lătuț cam de un deget, ambele capete rotunzite și aduse spre olaltă, cam ca o semilună. Din păr îi lasă *cosițe*, pe care, în unele părți, le înfrumusețează cu diferite cordele.

Peste hainele cu care e îmbrăcată se încinge cu o *cingătoare* sau *brâu* de lână, căruia îi fac un *nod*, pe care mirele îl va deznoda la anume timp. Unde este obiceiul, i se pune *hobotul*, salbă la grumaz, și o încununează.

Pe când o gătesc, druștele îi cântă felurite cântece. Unele zic așa:

De la noi a treia casă
Se mărită o mireasă
Și pe noi, fete, ne lasă
Cu inima friptă, arsă.
Se mărită, se mărită
Și-ar să dea peste-o ispită,
C-ar să-și capete o soacră
Ca și poama cea mai acră.

Alte cântece sunt triste, menite să înduioșeze pe mireasă, pentru că datina este ca în tot timpul gătelei mireasa să plângă. Dacă nu-i vine a plânge, pentru a nu se călca datina, numai ce vezi o babă mai iscoditoare că dă pe la ochii miresei cu o ceapă zdrobită, ca măcar așa să-i curgă lacrimile.

După ce s-a isprăvit găteala, tatăl miresei își pune fata după masă, pe o perină, între druștile ei, care nu-s mai urât gătite.

Cum s-au așezat după masă, toate neamurile îi închină câte-un pahar, începând cu tata și mama și ea, luând paharul, îl duce la gură, fără a gusta din el, mulțămește și-l dă înapoi.

Înaintea ei, pe masă, este un colac acoperit cu o năframă frumoasă; în cornurile mesei este sare.

Când se scoală de la masă, mireasa ia năframa cu care a fost acoperit colacul și o pune în brâu.

Apoi vornicelul primar începe danțul și scoate pe mireasă de după masă.

Același lucru se petrece și la casa mirelui, care acuma trebuie să fie îmbrăcat cu *cămașa de mire*, pe care i-a cusut-o mireasa anume pentru cununie.

După aceste încep *iertăciunile*, acolo unde această ceremonie înduioșătoare nu s-a făcut în ajunul cununiei, precum se obișnuiește în multe locuri.

După ce s-a sfârșit și ceremonia aceasta, vine vremea de plecat la cununie, care se face totdeauna în biserică.

În diferitele părți locuite de români obiceiul este același, amănuntele însă variază.

Regula generală este că miresele se duc pe jos la biserică; în părțile de munte și mirele și mireasa, și alaiul lor merg călări; și când mirele e mai sărac și nu are cal împrumută de la un prieten. Așa se face, de pildă, în ținutul Dornei și al Câmpulungului, din Bucovina. Prin unele locuri în fruntea alaiului se poartă un *steag*, anume făcut, purtat de un *stegar*, și nuntașii merg în anumită ordine.

În alaiul miresei sunt și lăutari, cari cântă întruna, până ce ajung la biserică; lăutarii mirelui îi cântă numai până ce iese de pe poartă.

De obicei, mirele merge înainte, vorniceii alăturea în urma lui și după vornicei vin ceilalți feciori, tot câte doi.

Prin unele părți din Transilvania oaspeții mirelui împodobesc două care cu patru sau șase boi, cu năfrămi și cu petele, cu crengi verzi și cu flori la coarnele boilor și clopoței la grumaz. Nunul mare cu nuna și bătrânii,

împreună cu socrul mare șed în carul din frunte, în care se va aduce mireasa, iar în carul din urmă, în care se va aduce zestrea miresei, șed ceilalți nuntași. Colăcarul, stegarul și mirele merg călări, în fruntea carelor, întovărășiți de doisprezece călăreți, cu năfrămi pe spate și pe umeri. Șase dintre călăreți merg înaintea mirelui, câte doi alăturea, și alți șase îndărătul lui, tot câte doi. La dreapta mirelui este stegarul, iar la stânga colăcarul.

În această rânduială merg până la calea jumătate, unde se opresc, se face cerc în jurul mirelui, nunul cel mare scoate băutura și colac, cinstește pe nuntași și apoi pornesc înainte.

Oricum ar merge la cununie, când iese mireasa din casă, una dintre femei îi cântă un cântec în care se descrie binele ce-l lasă ea în casa părinților și necazurile ce o așteaptă în casa mirelui de la soacră și cumnate:

Și mila de la soacră
E ca poama cea mai acră,
Ce se coace și se coace
Și dulce nu se mai face.
Și mila de la cumnate
E ca pelinu-n bucate.

Și mirelui, când pleacă la cununie, i se cântă un cântec jalnic, care începe așa:

Eu mă duc, codrul rămâne,
Frunza plânge după mine.

Un alt cântec interesant este acesta:

Frunzuliță, frunză creață,
Duminică dimineață
Mândră zi s-a mai ivit,
Mândru soare-a răsărit
Și pe mire l-am gătit.
Nu știu: soare-a răsărit
Ori mirele a-nflorit,
Că frumos mai e gătit:
Cu podoaba târgului,
Cu mirosna câmpului,
Cu cușmiță brumărie,

Cu cunună argintie.
L-am gătit la mănăstire
Și i-am dat numele mire;
L-am gătit la cununie
Ca să-și capete soție,
Și soție și nevastă,
De noi să se despărțească;
Și nevastă și femeie,
Ziua bună să și-o ieie:
De la strat cu busuioc,
De la feciorii din joc;
De la strat cu tămâiță,
De la mândrele fetițe;
De la stratul cu hemei,
De la fete și flăcăi.

Pe mireasă o zugrăvesc frumos:

Apa-i lină și gustoasă
Și mireasa-i prea frumoasă;
Apa-i lină, curgătoare,
Și mireasa-i ca o floare,
Pare că-i luptă din soare.

Vorniceii mirelui, cât merg pe drum, tot slobod puști și pistoale, ca să deie de știre:

Că-nălțatul împărat
La cununie a plecat.

În unele părți din Transilvania, nunul și nuna, împreună cu vornicul, intrând la socrul mare, cu tot alaiul, îl găsesc în curte, șezând pe un scaun, și vornicul îi spune, în versuri, că au venit pentru că i-au chemat și

Numai în casă intrăm,
Pe mirele să-l luăm,
În mâna nunului să-l dăm.

Și în adevăr, tot alaiul intră în casă și vornicul se adresează mirelui, tot în versuri, și-i spune ce caută ei acolo:

Iată, nunul a venit
Precum v-au făgăduit,
Mâna dreaptă îți va da
Și te va și cununa.
Deci acuma te gătește.
Și cu noi călătorește.

Ieșind împreună cu mirele, alaiul se oprește din nou înaintea socrului mare, care șade tot pe scaun, și vornicul i se adresează cam astfel:

Acum, cinstite socru mare,
Sănătate dumitale,
Că pe cine-am căutat
Iată că am și aflat...

și așa urmează o cuvântare mai lungă, în care-l roagă pe socrul mare

... Ca tată cu-ndurare
Să-i dai binecuvântare,
Ca fericită să-i fie
Scumpa lui căsătorie.

De la socrul mare alaiul se duce la socrul cel mic, pe care de asemenea îl găsesc șezând pe un scaun, și vornicul mirelui, printr-o orație ce-i adresează, începe o lungă discuție cu vornicul miresei, în care este iarăși vorba despre împăratul care, mergând la vânat,

O căprioară-a aflat,
Cu ea s-a întâmpinat
Și luând-o în brațe
A sărutat-o la față,
Dar din brațe i-a scăpat,
La dumneavoastră-a intrat.

La urmă, vornicul miresei îi răspunde că aici au aflat ceea ce caută.

Apoi intră cu toții în casă, iau pe mireasă și, când ies în curte, vornicul mirelui mai adresează câteva cuvinte socrului mic, după care pleacă alaiul întreg la cununie.

În alte părți din Transilvania, după ce alaiul mirelui a ajuns la calea jumătate și nunul mare i-a cinstit pe toți, colăcarul, împreună cu un

călăreț, pleacă înainte la casa miresei, ca să-i dea de știre că sosește mirele, dar, ajungând la poartă, o găsește legată.

Starostele miresei, care, însoțit de bătrâni și tineri, stă în dosul porței, îi arată colăcarului că drumu-i mai încolo. Colăcarul însă li se adresează așa:

Ce salt, ce veselie,
Ce lucru poate să fie,
Ce stați aici adunați
Dumneavoastră, iubiți frați ?

Apoi urmează iarăși o lungă orație, un dialog între colăcar și staroste, după care se deschid porțile; colăcarul și călărețul care-l însoțește intră în curte, înaintează până în fața ușei, unde se opresc, și starostele aduce un colac înfipt într-o suliță, o cană cu apă și o sticlă cu rachiu și le pune pe un scaun cu picioarele scurte; colăcarul se coboară de pe cal, încunjură scaunul, se pleacă și ia de pe scaun colacul și sticla, iar cana cu apă o varsă; sulița cu colacul în vârf o împlântă în tureatca cizmei, iar cu rachiul închină către staroste:

Cinstite vornice,
Să-ți mai spun oarece:
Să aveți grijă de buți cu vin
Și la cai iarăși de fân
Și de ovăz vânturat;
Iar pentru tânărul împărat
Mesele să fie gătate
Cu tot felul de bucate,
Că de n-or fi toate gătate,
Ți-or suna cojocu-n spate.

Încălicând din nou, colăcarul se întoarce la nuntași, cari-l așteaptă la calea jumătate, dă nunului colacul luat de la casa miresei și apoi cortegiul, în ordinea de mai înainte, pleacă la mireasă, unde găsesc porțile iarăși ferecate. După ce li se dă drumul, călăreții descalecă și se pun la joc, iar nunul cu mirele intră în casă, unde nunul ține o cuvântare, prin care cere mireasa ca să meargă la cununie și apoi cu toții pornesc spre biserică.

Prin unele părți ale Năsăudului, în Transilvania, mirele cu alaiul lui merge o bucată de loc, apoi se oprește, iar colăcarii, cu steagul și lăutarii, se duc la casa miresei.

Unul dintre colăcari, văzând atâta lume adunată, cuvântează:

Ce saltă, ce bucurie,
Ce lucru poate să fie ?
Căci noi oricând am umblat
Ca aice n-am aflat !
De trei luni de când venim
Și noi pe drum nu dormim,
Dar ori pe unde am trecut
Așa ceva n-am văzut
Și-am venit din casă-n casă
Dup-o stea mândră și-aleasă,
Până la această casă.
Și-ajungând la această casă
Iată steaua ni se lasă.
Deci ori steaua ne-arătați,
Ori în nuntru ne lăsați.

Vornicul miresei răspunde că asemenea stea n-a văzut și să se ducă pe aiurea s-o caute.

Colăcarul mirelui nu se dă bătut cu asta și-i zice:

Voinice, de-aici de casă
Cuvântul ți se-nmulțească,
Dumnezeu să te trăiască !
Dar nu te purta cu gândul
Că ne vei muta cuvântul
Ca și holbura cu vântul.

Spune apoi că tânărul împărat i-a ales pe dânșii:

Și ne-a ales pe noi,
Pe acești doi
Voinici
De stat mici,
Dar din gură mai chitaci

Și cu caii mai fugaci,
Să ispitim cu tărie,
Să-i dăm lucru cu trezie.

După mai multe împotriviri din partea nuntașilor miresei, colăcarii mirelui intră în casă și, scoțând pe mireasă, o duc până la locul unde o așteaptă mirele. Aici își dau amândoi mâna, apucă de câte un capăt năframa de credință și așa, mirele de-a dreapta și mireasa de-a stânga, merg înainte, până ce se întâlnesc cu nănașii, care de asemenea pleacă de acasă cu steagu și lăutarii. Atunci mirii li sărută mâna și cu toții pleacă la biserică.

„În Munții Apuseni ai Transilvaniei nuntașii se adună în dimineața cununiei mai întâi la mire și de la acesta pleacă apoi cu toții la mireasă. Mai întâi e vornicul călare pe un cal mic cu panglici roșii în coamă și cu un ciucurel roșu pe frunte. Vornicul are în mână o ploscă cu vin. Alăturea cu el sunt doi oameni, cari duc un colac numit *pupăză* și care are o formă împletită lungă ca de jumătate de metru. Cei cari duc colacul se numesc *colăcari* și pupăza o dau la poartă vornicului miresei spre a o da tinerei crăișoare, care o împarte fetelor de etatea ei. Urmează nașul, mirele și alți invitați, cari toți sunt călări. Pe urmă e carul, șezând pe *ceaglăul* denainte cuscrii cu stegariul, în mijloc nașa cu *surorile de mire* și pe ceaglăul denapoi lăutarii. La car sunt prinși câte opt-doisprezece boi cu colaci și nătrami în coarne și mânați de câte *patru-șase pogănici* cu biciuri lungi de piele cu care pocnesc ca trăsnetul.

Apropiindu-se de casa miresei, la o mică depărtare, carul se oprește și *vornicul*, însoțit de cei doi *colăcari*, se duc la poartă cu un *țipău* făcut chiar de mâna miresei și în coaja căruia sunt înfipte trei pene lungi de cocoș".

Sosind la poartă, vornicul mirelui cuvântează o orație la fel cu cele din alte părți, la care răspunde vornicul miresei, după aceasta *colăcarii* dau vornicului miresei *pupăza* ca s-o ducă miresei și, când aceasta vrea să intre în casă, vornicul mirelui îl oprește:

Jupâne frate !
Al nostru tânăr împărat
A lăsat
Casele să le-ncălziți,
Blidele să le umpleți,

Dar să nu vă aflăm semeți;
Să-i gătiți patru cai,
Două-trei care de fân
Cosite din postul lui Crăciun;
Două buți cu vin din cel ales,
Din luna lui Faur să fie cules,
Și-un sac cu vinars [rachiu]
Cu căpușa să fie legat,
Pe seama tânărului împărat
Să fie gătat.

Vornicul miresei dă apoi vornicului mirelui *țipăul*, adică o pâinișoară împănată cu pene de cucoș, și acesta se duce la car, pe care-l încunjură de trei ori, împreună cu stegarul și cu cuscrii, strigând: „Trăiască crăișorul și crăișoara tânără !“

Întorcându-se iar la poarta miresei, începe un dialog între vornicul mirelui și al miresei, după care alaiul intră în curte, unde mirele sau nașul sau chiar altul dintre nuntași trebuie să împuște oala cu cenușă care-i aninată în vârful unei *ciuhe*, adică o prăjină cât se poate mai înaltă.

Când să intre în casă, vornicul miresei îi oprește, zicând:

– Mă rog, fraților, v-am lăsat în curte, însă în casă nu vă las, fiindcă sunt șapte bătrâni cari fac judecată și nu-i putem sminti de la lucrările lor.

Vornicul mirelui răspunde:

– Ne rugăm, frate, lasă-ne în casă, că noi plătim bani ca să facem altă casă.

Și, scoțând câțiva bani, îi dă vornicului miresei.

Intrând în casă, vornicul mirelui, adresându-se către al miresei, zice:

Frate vornice din loc,
Să-ți deie Dumnezeu noroc;
Noi avem o dorire:
Să vedem crăișoara în ce voie-i ?

Vornicul miresei aduce o copiliță de 4-6 ani, iar vornicul mirelui îi răspunde:

Nouă ni trebuie alta,
Mai bălțată și-mpănată,
Cu cizme roșii-ncălțată.

Atunci vornicul miresei o scoate din cămară și o aduce în casă. Când intră, toată lumea se ridică în picioare, afară de mire, și vornicul mirelui zice miresei:

– Vino spre mine, Doamna mea !

Apoi, luând-o de mână, se adresează vornicului ei, zicând:

– Iat-o, frate; când voi cere-o, să ni-o dai cum e acuma.

După asta pleacă la biserică.

În Timișoara, mireasa pleacă la cununie în trăsură cu patru cai.

Mireasa își ia ziua bună de la părinți, mama ei îi dezleagă copcile cămeșei, în semn că nu e încă legată; trage un pai din streșina casei, în semn că ea de dezlipește de familia din acea casă și apoi se urcă și ea în trăsură, de-a dreapta vornicului, care pe acolo se numește *diver* și care stă și el în trăsură cu mireasa.

În Macedonia, după ce solii mirelui cari au fost trimeși la mireasă se întorc la mire, acesta cu toți nuntașii merg călări la casa miresei ca s-o ia. În fruntea alaiului fâlfâie o *flambură*, adică un steag, în vârful căruia se pune o cruce de lemn, în ale cărei colțuri se înfig trei mere. Apropiindu-se de casa miresei, încep a slobozi puști și pistoale și, când au ajuns, mireasa îi întâmpină, îmbrăcată frumos. Costumul obișnuit în aceste împrejurări este astfel alcătuit: mireasa poartă trei fustanele una peste alta, fiecare mai scurtă cu trei degete, pentru ca să se poată vedea marginile lor de jos; în spate poartă o scurteică de postav, cusută cu fir sau mătasă; pe cap *telie* albă, adică peteală, uneori galbenă, iar fața-i este acoperită cu un *sovon*, adică văl alb transparent.

După ce se schimbă oarecare cuvinte, se începe *ceremonia turtei*. Două femei țin deasupra capului miresei *caniscul*, adică o turtă mare de aluat, și o altă femeie dindărăpt ține o garafă cu vin și, când se coboară mireasa în curte, i se așterne un cale un cearșaf alb, semn de nevinovăție și că viața casnică îi va fi nepătată în cursul căsniciei.

După ce intră mirele în casa miresei, părinții lui dau daruri rudelor miresei, iar mirele cu vorniceii lui scot papucii din picioarele miresei și o încalță cu alții, aduși în dar de către mire. Ea se preface că nu-i primește, aruncând papucii de trei ori cu piciorul și apoi lasă să o încalce.

Mirele după aceea aduce pe nun la casa lui, de unde apoi se duc iar la casa miresei, iar nunului, în semn de cinste, i se cântă așa:

Bună seara, nune mare !
Această oaste dimprejur
Este toată oastea ta:
una mie și cinci sute.

În sfârșit, pleacă alaiul la biserică, dar mai întâi rudele cele mai apropiate ale miresei o sărută pe rând, cântându-i:

Tremură soarele și apue,
Tremură inima miresei.
Se desparte mireasa de mamă,
De mamă și de tată.
Dă-mi un prânz, mamă,
Și mai ține-mă la prânz,
Ca să scap de străinătate
Și de necunoscuți.

Se mai cântă și alte cântece, foarte jalnice, și toate femeile plâng, jelind plecarea miresei din casa părintească.

După ce coboară mireasa în curte, mirele și neamurile lui trec pe dinaintea ei și se uit la dânsa cu băgare de seamă; apoi frații și neamurile de aproape o înconjoară tot timpul, ținând-o de braț ca să n-o atingă nimeni și așa, cântând și *ghiftiii*, adică lăutarii, merg spre biserică.

Mireasa merge cu ochii în pământ, cu trupul țeapăn, și calcă cu pași mici și rari.

Cununia se săvârșește după regulele bisericești și, în afară de câteva superstiții pe care le observă mai cu deosebire mireasa, nu sunt datine cu mult deosebite în diferite localități.

Prin unele părți din Transilvania este însă obiceiul ca mirii să intre în biserică cu pălăria sau cu căciula pe cap și așa să se cunune, ceea ce se întâmplă câteodată și prin România.

Aceasta se explică prin faptul că mirele este *împărat*, și împărații nu fac precum toată lumea. Ba, prin Transilvania, unii fac aceasta din vicleșug, pentru ca pe urmă să poată zice: „Ai cununat pălăria, părinte !“

Când ies din biserică mirele și mireasa, prin unele locuri, îi așteaptă la ușă vorniceii împreună cu tineretul, îi iau pe amândoi între druște și, formând un lanț lung, îi scot astfel din curtea bisericei și acolo întind o horă frumoasă.

Prin Transilvania este datină ca mirele, după cununie, își ia mireasa de subsuoară și, după ce iese din biserică, îi dă miresei în mâna stângă un pistol încărcat și, ținându-se amândoi de mână, mireasa sloboade pistolul.

După ce s-a sfârșit hora, mirele și vorniceii încalecă pe cai, iar mireasa, cu nuna, care ține în mână lumânările aprinse ce au slujit la slujba bisericească, se urcă în carul sau căruța menită pentru mireasă, împreună cu lăutarii, și așa pornesc la casa părintească.

Nevestele care însoțesc pe mireasă îi cântă felurite cântece, precum, de pildă, este acesta:

Frunzuliță de sub gheață,
Duminică dimineață
Mândru soare-a răsărit,
Mândră luna s-a ivit.
Nu știu: luna s-a ivit
Ori soarele-a răsărit,
Ori mirele-a-nflorit,
Ori mireasa s-a gătit
Și frumos s-a-mpodobit.

Mirele și mireasa fiecare se duc la casa lor.

Când ajunge mireasa acasă, vorniceii și druștele îi ies înainte, o coboară din car și, băgând-o cu danțul în casă, o așează după masă.

Vornicelul primar, care conduce danțul, când intră în casă face de trei ori cruce cu bățul pe ușă și zice:

Noroc și viață,
Trai bun cu dulceață.

Pe mire de asemenea, când ajunge acasă, îl întâmpină vorniceii și druștele și, băgându-l cu danțul în casă, îl așează după masă și nevestele îi cântă acest cântec frumos:

Legăna s-ar,
Clătina s-ar,
Legăna s-ar brazi-n munți,
Să se roage vântului,
Vântului,
Pământului,

Să le cruțe vârfurile,
Vârfurile,
Ramurile
Și să-i bată la trupină
Și mai jos la rădăcină,
Să mi-i scoată din pământ,
Din pământ,
Din negru lut,
La pământ să mi-i oboare,
Să mi-i facă trei pătrare,
Să-i despice-n mici bucăți,
Să-i împartă în trei părți
Și să-i ducă la trei târguri,
La trei târguri,
La trei meșteri,
Ca să-i facă săhănele,
Săhănele,
Păhărele
De cinstit, de ospătat,
Mirelui de închinat;
De cinstit părinților,
De-nchinat nânașilor,
Nânașilor,
Nuntașilor
Și vouă vătăjilor.

Mirele gustă puțin din bucatele de pe masă și apoi cu tot alaiul pornește la mireasă, iar mama lui rămâne acasă, pentru a face pregătirile pe când se va întoarce el cu mireasa.

Ajunși la poartă, o găsesc iarăși legată și începe iarăși discuția obișnuită între vornicul mirelui și al miresei.

Vornicul miresei zice:

Fraților,
Fârtaților,
Ce îmblați,
Ce căutați ?

La această întrebare vornicul mirelui sau *colăceriul* răspunde cu una din multele variante ale conăcăriilor, dintre care reproducem următoarea, pentru frumusețea unora din versurile cuprinse în ea:

Ce umblăm,
Ce căutăm
La nimeni n-avem
Samă să ne dăm.
Multe mări am trecut,
Multe țări am abătut,
Orașe și sate depărtate
Am colindat
Și nimeni samă nu ne-a luat.
Cine sunteți dumneavoastră
Să ne luați sama noastră ?
Dar, fiindcă ne-ntrebați,
Să ne lăsați cu-ncetișorul,
Să ne dăm cuvântul cu adevărul,
Că de multe ce sunt și dese
Nu le putem spune alese.

Tânărul nostru împărat
De dimineață s-a sculat,
Fața albă și-a spălat,
Chica neagră-a pieptănat,
Cu straie nouă s-a-mbrăcat,
Murgul ți l-a înșăuat,
Cu trâmbița a sunat,
Mare oaste a rădicat:
Două sute grăniceri,
O sută feciori de boieri
Din cei mai mari,
Nepoți de ghinărari,
Și pe la răsărit de soare
A plecat la vînătoare
Și-a vânat țara de sus
Despre apus,

Până caii ne-au stătut
Și potcoavele au pierdut.
Atunci ne lăsarăm mai jos
De un deal frumos
Și-am alergat
De am vânat
Munții cu brazii și fagii,
Cerul cu stelele,
Câmpul cu florile,
Dealul cu podgoriile,
Vălcelele cu viorelele
Și satele cu fetele.
Când a dat soarele-n de seară
Am ieșit la drumul cel mare
Și-am dat de-o urmă de fiară,
Stă toată oastea și se miară.
Unii au zis că-i urmă de zână,
Să fie împăratului cunună.
Așa s-au mai chibzuit
Și s-au mai găsit alți vânători
Mai cunoscători
Și-au zis că-i urmă de căprioară,
Să fie împăratului soțioară.
Dar nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe un cal
Ca un Ducipal,
S-a ridicat în scări
Și s-a umflat în nări
Și-a făcut ochii roată
Și când încoace a privit
Aicea a zărit
O floricică frumoasă
Și drăgăstoasă.
Și văzând că nu înflorește
Nici nu rodește

Şi nici locul nu-i prieşte,
Ci mai mult se ofilește,
Ne-a trimis pe noi, şase militari,
Călări pe şase harmăsari,
Cu coamele boite,
Cu frânele zugrăvite,
Cu unghiile costorite,
Cu coadele-mpletite,
Cu toții să pornim,
La curțile dumneavoastră să venim,
Floricica s-o luăm
Şi la împăratul s-o ducem.
Am pornit
Şi am venit
Pe fața pământului,
Pe aburii vântului,
Bând şi chiuind
Şi din pistoale trăsnind,
Caii încurând,
Pe nări flăcări vărsând
Şi din unghii scăpărând,
Până am sosit
Şi v-am găsit.
Acum ori floricica să ne dați,
Ori de nu, nu mai scăpați,
Căci am venit cu hârlețe de argint,
Să scoatem floricica din pământ,
S-o scoatem din rădăcină,
S-o sădim la împăratu-n grădină,
Ca acolo să înflorească,
Să rodească,
Locul să-i priască
Şi să nu se ofilească.

Dacă dumneavoastră, socri mari,
Ne credeți nescai tâlhari,
Avem și firman de la împărăție:

Cine știe carte latinească
Să vie să ni-l cetească,
Iar cine nu știe
Să nu vie,
Ci ca de foc să se păzească,
Să ne aduceți, socri mari,
Oameni cărturari,
Vrun popă cu barba deasă
Să ne citească [sic !] carte aleasă;
Să nu fie cu barbă cănită,
Să rămâie cartea necetită,
Ori vreunul cu barba rară,
Să ne ție pân desară,
Ci unul cu barba ca fusul,
Să ne deie curând răspunsul.
Răspunsul nostru este:
Șese pahare cu vin,
Șese năframe de in
De care se găsesc pe aici,
Cusute cu flori și arnici;
Fie și cu strămătură,
Numai să fie cu voie bună;
Să fie și de mătasă,
Numai să fie de aici din casă,
De la cinstita mireasă,
Să nu fie de pe la vecine,
Să pățim vreo rușine,
Că atunci va fi cinstea noastră
Și ocara dumneavoastră.

Socri mari, ascultați
Și în urechi băgați:
Când a da soarele-n desară
Mare oaste vă împresoară;
De nu-ți avea bucate de ajuns,
Să vă cătați loc de ascuns;
Să aveți buți cu vin,

Cară cu fân,
Vaci lăptoase,
Fete frumoase;
Să mai aveți, socri mari,
Și lăutari,
Să vie tot satul,
Să se veselească împăratul.
Când a fi soarele-n deseară
Mare oaste vă-mpresoară:
Să lărgiți casa,
Să întindeți masa,
Că vine împăratul îndată
Cu oștirea lui toată:
O sută cincizeci și cinci
De cei mai voinici,
Cu fețele alese,
Cu mânicele sumese,
Gătiți, soacră mare,
Pentru oasele tale.

Noi am vra să descălicăm,
Dar n-avem jos pe ce să ne dăm.
Nu suntem ciobani de la oi
Să descălicăm în noroi,
Nici niscaiva morari beți,
Să descălicăm în scaieți,
Ci suntem boieri mari,
Ghinărari de lângă mare,
De unde soarele răsare.
Noauă să de aduceți scaune de argint,
Să descălicăm aici pe pământ,
Sau să întindeți covoare,
Să descălicăm în pridvoare;
La cai să dați trifoi verde,
Cosit în noaptea Sfântului Gheorghe,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,

Strâns de sărbători
De două fete surori,
Caii noștri să mînânce
Și din capete să nu miște,
Caii noștri să beie
Și din capete să nu deie,
Că și dumneavoastră
Din partea noastră
Urechile vi s-or tăia.

Noi am descălica
Și am mai sta
De am mai ura,
Dar ni-i frică c-om însera
Și avem de trecut stânci
Și văi adânci,
Munți cu brazi mărunți
și întunecoși,
Bine v-am găsit sănătoși !

Socru mare ! Ce s-a făcut
Nu mai e de desfăcut,
Să dai numai opt boi
Și șapte vaci
Ș-apoi să rabzi și să taci.
Ține, socru mare,
Ia astă rădăcină uscată,
Jos crăcănată,
Mare și spătoasă
Ca o broască țestoasă,
P-icea lată, p-icea lată.
La inimă, socrule, odată !
Să nu o săruți tare,
Că și căciula din cap îți sare,
Să o săruți mai binișor,
Să-ți pară mai dulcișor.
Poftim de beți și vedeți

Că-i vin de Odobești,
Când bei te veselești,
Iar nu liurcă de-a dumneavoastră,
Când bei multă
Te umflă-n burtă,
Faci pântecele dobă,
Intri după sobă
Și stai cu grierii de vorbă.

Tot urând, socri mari,
Vedem că toți au rămas:
Cei de la spate
Cu gurile căscate,
Cei dinainte
Cu gurile proțăpite.
Aduceți dar un căuș
Cu poame uscate,
Să aruncăm în cele guri căscate;
O strachină cu poame
Să dăm la cele cucoane,
Că vedem că au slăbit de foame,
Și câtiva căței de usturoi,
Să dăm pe la ciocoi,
Fiindc-au poftit pe la noi.
Munți înalți, luminoși,
Bine v-am găsit sănătoși !

Vornicul miresei se pune la sfadă cu al mirelui – se înțelege că sfada aceasta este tot în versuri, o continuare a conăcăriei – și după o luptă prefăcută se deschide poarta și alaiul mirelui intră în curte, în mijlocul căreia este un scaun lung acoperit cu un lăicer. Pe un capăt al scaunului este o cofiță cu apă neîncepută sau cu agheazmă și un buchet de busuioc sau alte flori, dacă sunt pe vremea aceea; pe celalt capăt al scaunului este o strachină cu grâu, preferându-se grâul care a rămas de la logodnă, iar la mijlocul scaunului – un colac mare și frumos. În dosul scaunului stă al doilea vornicel al miresei, care acuma are numele de *stolnic* și care păzește cofița, grâul și colacul.

Colăcerul vrea să apuce colacul și să intre în casă, dar stolnicul nu-l lasă, aruncă în el cu grâul și-l stropește cu apă.

Colăcerul începe atunci orația numită *la colac*, care-i numai o variantă a celei de mai sus, apoi se dă un nou asalt de către nuntașii mirelui și unul din ei izbutind să puie mâna pe colac, vorniceii mirelui își încrucișează betele sus, pe sub care se petrece mirele, se petrec și vorniceii, cari apoi rup colacul în două.

În urmă se pornește danțul și vorniceii cari-l conduc chibzuiesc așa ca în clipa când mirele intră pe ușă în casă să se întâlnească față în față cu mireasa, care tot în danț cu nuntașii ei iese din casă.

În casa-i pregătită masa, la care se așează mirele cu nuntașii, într-o ordine anumită, după cum vom arăta îndată.

Ceremoniile colăcăriei variază foarte mult, încât nu s-ar putea determina o regulă generală.

Prin ținutul Dornei și al Câmpulungului, în Bucovina, la ieșirea de la biserică mirele nu se mai abate pe la casa lui, ci merge de-a dreptul la mireasă. Nuntașii miresii, când văd că se apropie alaiul mirelui, țin miresei o orație, numită *la zăvoare*, după care socrul cel mic deschide zăvoarele de pe poartă, le pune jos, iar soacra cea mică pune în mijlocul lor o cofă cu grâu, pe gura căreia este un colac mare.

Nunul cel mare și un vornicel apucă de călare colacul de pe cofă și, ținându-l în sus, unul de o parte și altul de alta, mirele se petrece pe sub dânsul. După asta rup colacul și-l azvârl înspre cele patru părți ale pământului. Apoi vornicelul mirelui, împreună cu acesta, amândoi călări, fac de trei ori ocolul dănțuitorilor, între care se află și mireasa; la al treilea ocol vornicelul oprește calul mirelui lângă mireasă, iar soacra cea mică aduce un scăuieș mic și pune pe scăuieș capătul catrinței, pe care sunt câteva fire de grâu. Mirele pune pe grâu un ban de argint și, descălecând, calcă pe grâul acela.

Unul dintre vornicii mirelui încalecă acest cal și înconjoară de trei ori pe nuntași, cari joacă mereu în două șiruri: spre răsărit șirul în care se află mirele, spre apus șirul în care se află mireasa, în fața mirelui.

Socrul cel mare dă nunului un colac. Nunul vine în mijlocul danțului și, ținând colacul sus, între mire și mireasă, îi zice miresei:

Uită-te, că-ți răsare
Sfântul soare !

Mireasa se uită prin borta colacului, spre cele patru părți ale lumei. Mirele se uită și el după mireasă.

După aceasta intră în casă și se pun la masă.

Mirele stă totdeauna în capul mesei. La dreapta lui vine *nunul cel mare* și după el se așează nuntașii, dar numai gospodarii, adică oamenii însurați, după rangul p care-l au în lumea lor: întâi fruntașii, apoi mijlocașii și la urmă cei mai nevoiași. Bărbații stau pe aceeași lature a mesei. La stânga miresei stă *nuna cea mare* și apoi celelalte femei, toate de aceeași lature a mesei, rânduite tot după aceeași normă ca și bărbații.

Mireasa și tineretul joacă în altă odaie ori într-o șură sau afară, chiar când e destul de frig.

Mâncările cele mai obișnuite la *masa mare* sunt răcituri (piftii), zeamă cu tăieței și sarmale sau găluște. Sticlele cu rachiu sunt de obicei astupate cu flori în loc de dopuri și-s legate cu ață roșie, semnul nevinovăției.

Dinaintea mirelui se pun două pâini, acoperite cu o năframă, iar denapoia lor doi colaci, unul peste altul.

Când toată lumea-i așezată la masă, colăcerul miresei ține o lungă orație, prin care invită pe oaspeți să mînânce.

Cât ține orația aceasta, mesenii stau în picioare și, după ce colăcerul își încheie orația, zicând:

Faceți bine și luați
Și ospătați,
Ca și ai noștri frați
Și nu bănuiți,
Ca și ai noștri cinstiți
Și buni părinți,

toți se așează și încep să mănânce.

Cine-i mai cu haz la vorbă începe a închina paharul. Primul „toast" e pentru socrul mare:

Socru mare,
Socru mare,
La voia dumitale !
Să trăiești întru mulți ani

Cu bucurie
Și cu veselie !

Socrul mare răspunde:

– Amin ! Să te audă Dumnezeu !

Un alt nuntaș zice iar:

Socru mare,
Socru mare,
Dă Doamne pâne și sare
Fiilor domniei tale,
Să aibă zile, să trăiască,
Pe părinți să-i pomenească !

Socrul răspunde:

Deie Dumnezeu, amin !
Să-ți fie voia deplin !

Se închină apoi pentru soacra mare:

Soacră mare,
Soacră mare,
Să ai noroc și voie bună,
Că suntem azi împreună
Și și-atunci când te-oi mai vedea,
Nici atunci cu voie rea.

Și așa, închinând în sănătatea tuturor și ascultând lăutarii petrec nuntașii.

Pe unde se întâmplă câte un cunoscător al vechilor cântece, acesta cântă fiecare mâncare de la masă. Așa, dacă se dă de mâncare curechi (varză), colăcerul zice:

Aci e curechiul
Gătit cu marafeturi,
Precum e și carul
Ferecat cu gânjuri...

Când aduce friptura:

Aci e carne de vită
Cu sos bun și cu hirean,

Tot cu de acestea trăise
Și patriarhul Avram.
După carne bun e vinul...

Când vin copturile de aluat:

Iată că vi s-au adus și copturile,
Placă-vă și gustați dintr-însele,
Că gazda a plătit
Cinci sute de galbeni
Pentru că le-am gătit...

Și în toate aceste cântece se laudă mâncarea adusă și se îndeamnă mesenii să mînânce.

Către sfârșitul mesei se aduce pe masă, dinaintea mirelui și a nunilor mari o *găină friptă* acoperită cu un talger.

Aceasta e semnul că a venit vremea să se aducă mirelui mireasa.

Nunul, văzând acest semnal, poruncește vorniceilor miresei s-o aducă, zicând:

Tânărul nostru împărat
Mare poroncă v-a dat
Ca-ndată să vă duceți
Și pe loc să vă-ntorceți
Cu-nălțata-mpărăteasă,
Cinstita noastră mireasă,
Șă șadă și ea la masă
Cu-nălțatul împărat
În acest măreț palat.

Vorniceii încep o serie de glume. Aduc întâi o copiliță, apoi o fată urâtă foc, pe mama miresei, pe bunica ei și nunul pe toate le respinge, găsind pentru fiecare un cuvânt de haz, de care toți mesenii râd cu plăcere, și la urmă aduc și pe mireasă, după ce aceasta se împotrivește și fuge de se ascunde.

Când o aduc vorniceii, unul dintre ei zice:

Poftim, înălțate împărate,
Soț îți dau,

Băț nu-ți dau,
Că-i trece printr-o luncă mare
Și-i tăia un băț mare
Și-a fi și pentru spatele dumitale !

Mirele sărută mâna socrului său, ia pe mireasă de mână și o așează lângă el.

După asta vorniceii aduc și pe druște, care de asemenea se împotrivesc, și le pun și pe ele la masă.

Se bea un pahar pentru mireasă, pentru druște, pentru vornicei și apoi vornicul primar poruncește lăutarilor să cânte *Războiul*, cum se zice prin Bucovina.

În acest timp, nuna ia hobotul de după grumazul miresei și-l aruncă pe două crengi verzi pe care le ține vornicul primar în mână și se începe o luptă între acesta și druștele miresei, care stau la spatele ei pentru ca să-și puie hobotul pe cap.

Câteva încercări nu izbutesc și atunci vornicul zice răstit către druște:

Ce vroiți voi, druștelor,
Druștelor, măiestrelor,
Pentru ce slujiți mireasa ?

O druscă răspunde:

Voim parale albe
Să ne facem salbe.

Vornicul:

A crește la vară nalbă
Și veți face câte-o salbă.

Drușca-i răspunde, în râsul tuturor:

Nalba noi vom dumica
Și pe voi vom ospăta.

Vornicul pune dinaintea druștelor o bucățică de pâine și drușca zice:

Aceasta nu-i de la voi,
Că-i de aice de la noi.

Vornicul întreabă:

Apoi dară ce voiți ?
Spuneți-mi iute, vorbiți !

Drușca răspunde:

Voim parale mărunțele
Să ne cumpărăm mărgele.

Vornicul:

Noi v-om da bani de surcele
Să vă cumpărăm mărgele.
Mărgele veți cumpăra,
Noi mireasa vom lua.

Drușca:

Surcelele de-om lua,
Foc cu ele-om ațâța
Și pe voi v-om afuma.
Noi voim gălbănași
Pentru condurași.

Vornicul:

Noi vom prinde-un iepuraș
Ca s-aveți de condurași.

Drușca:

Dacă-i treaba așa,
Și noi vom lua
Paie de săcară
Să dăm voniceii
Pe ușă afară.

Vornicul:

Eu cu drușca cea frumoasă
Voi s-astup cahla la casă.

Drușca:

Vornicelul cel frumos
L-om pune proptea dindos.

Vornicelul pune câțiva bani pe un talger și-i dă druștelor, dar i se răspunde:

Cu vr-o două-trei prale
Nu-i cumpăra niciodată
Cosiță de fată mare.

Vornicelul încearcă din nou să puie hobotul pe capul miresei și, văzând că druștele nu-l lasă, zice către nunul cel mare:

Frunză verde lemn uscat,
Îi vremea de-nhobotat
Și druștele nu mă lasă,
Mă-ndeamnă să merg acasă
Și hojma mă năcăjesc,
Îmi cer bani să le plătesc.

Nunul scoate câțiva bani de argint ca să plătească druștelor, care în sfârșit îl lasă în pace să puie hobotul pe capul miresei.

Mireasa poartă hobotul până ce intră în casa mirelui și-l ridică puțin numai când trebuie să mulțămească oaspeților cari o cinstesc.

Deși, de obicei, românii se căsătoresc numai între ei, totuși prin unele sate din Bucovina, îndeosebi lângă Prut, fetele de români se mărită cu ruteni. Creștini sunt și unii și alții, de aceea românii nu se prea împotrivesc acestor căsătorii, fără a-și da seama că acesta este unul din cele mai puternice mijloace prin care rutenii îi deznaționalizează, încât s-a ajuns ca regiuni întregi de populație românească să devie complet rutenizate.

În aceste sate, când se mărită o fată de român cu un rutean, după ce i s-a pus hobotul pe cap, tinerii cântă o doină cu un vers foarte duios, în care parcă ar răsuna plângerea unui neam întreg.

Iată, în întregul ei, o asemenea doină:

Plângi, fiicuță, și suspină,
Că mergi în casă străină

Și te-or mustra fără vină
Și te-or bate fără milă.
Mergi la grindă ne-mbrăcată,
La casă nemăturată,
La blidele nespălate
Și la toate-nstrăinate.
Mărioară, fătul meu,
Dragul meu, puiuțul meu,
Ridică-ți hobotul tău
Și-i vedea pe socrul tău:
Samănă cu tatul tău,
Ba poate-i și mai frumos,
Numa nu-i așa milos,
Cum al tău, nene, ți-a fost.
Mărioară, fătul meu,
Ridică-ți hobotul tău
De vezi pe cumnatul tău:
Samănă cu frate-tău,
Ba poate-i mult mai frumos,
Numa nu-i așa milos
Cum al tău frate ți-a fost.
Marioară, draga mea,
Dezrădică-ți basmaua
Și-i vedea pe soacră-ta:
Samănă cu maică-ta,
Ba poate-i mult mai frumoasă,
Numai nu-i așa miloasă
Cum era maică-ta acasă,
Căci dulceața cea de soacră
E ca poama cea mai acră,
Ce cât lumea de s-ar coace,
Dulce tot nu s-ar mai face,
Și-i ca frunza de pelin
Și ca mursa de venin,
Tot amară ca și-o fiere,
Tu te strângi și ea nu piere.

Mărioară, fătul meu,
Dragul meu, puiuţul meu,
Dezrădică-ţi basmaua
Şi vezi pe cumnată-ta:
Samănă cu soră-ta,
Ba parcă-i mult mai frumoasă,
Numai nu-i nici pic miloasă,
Cum era sor-ta acasă,
Că-i o fiară-nveninată
Ce muşcă şi mori îndată.
Îi număra stropi-n mare
Şi iarba pe cinci hotare,
Frunzele de pe-o pădure,
Ghimpii de pe-un rug de mure,
Stelele câte-s pe ceri
Şi macul din nouă veri,
Pana pe paseri ce zboară
Şi ea tot nu-i sorioară,
Ca s-o pui la inimioară,
Că-i sămânţă de străin,
Şi-i amară, şi-i pelin,
Şi e fiere, şi-i venin.

Aşa-i de duioasă doina aceasta, încât plâng toţi cei de faţă. În lacrimele cari curg parcă s-ar oglindi ochii tuturor românilor, cari plâng o odraslă de ale lor pierdută în străinime.

După ce s-a înhobotat mireasa, vornicul primar închină un pahar către druşte; druşca primară ia primarul şi cinsteşte la druşca cea mică, dar nu bea conţinutul paharului, ci-l aruncă peste cap şi tot aşa se închină pentru fiecare, în timp când vorniceii cântă alte doine potrivite cu împrejurarea.

După ce s-a isprăvit *cinstea*, vornicelul primar îşi pune băţul său de vornicie pe masă, dinaintea miresei şi, ţinându-l în sus, zice:

Acest copăcel
Mândru, frumuşel,
Crescut-a, crescut

Chiar de la-nceput,
De la tinerețe
Cum îl vezi că stă,
Și-avea să mai crească,
Dar un mare vânt
L-a lovit
Și pe-astă masă
Mândră și frumoasă
Vântul cel cumplit
Mi l-a prăvălit
Și-acoperit
Cu tulpina – masa,
Cu margenile – talgerile,
Cu frunzele – lingurele
Și-n lumea cea mare
Acum nime n-are
Voie să-l ridice
Din loc, de aice.
Numai jupâneasa
Mireasa
Cu flori alese de matasă
Are voie să-l lege
Și de aice
Să-l ridice.

Când zice cuvintele: „mare vânt l-a lovit", vornicelul lasă bățul să cadă pe masă și, după ce vornicelul isprăvește cuvântarea, mireasa leagă bățul cu o năframă de mătase și-l dă vornicelului, care, după ce-i mulțămește tot în versuri, ridică bățul în sus și zice către lăutari:

Cântă, măi țigane,
Că ț-oi da parale,
Iar de nu-i cânta,
Pumni îi căpăta.

Și lăutarii cântă cu foc, iar vornicelul începe a juca cu bățul.

După câtva timp, cam la jumătate de ceas, nunul se scoală în picioare și strigă:

– Salahori, să se deschidă plaiurile !

Lăutarii încep a cânta cântecul numit *Războiul*, în care timp mama miresei aduce mai multe năfrămi frumos cusute pe care le leagă la bețele vornicilor, în semn că de acum vorniceii sunt *isprăviți*, adică încetează rolul lor.

Nunul atunci strigă:

– Firman împărătesc !

Mama miresei aduce îndată un talger pe care se află o năframă de in, numită *năframa mirelui*, o pâne și un pahar de rachiu, pe care ea singură sau un vornicel le închină mirelui, cuvântând astfel:

Bună vremea,
Bună vremea
La dumneavoastră,
Boieri de casă,
Sfetnici de masă,
Dar mai cu de-ales
Dumnitale, înălțate
Împărate,
Să trăiți întru mulți ani
Cu sănătate.
Milostivul Dumnezeu
Să vă îndrepteze
Pe loc
Cu noroc
Și la viață
Cu dulceață
Și să vă dăruiască
Bunul Dumnezeu
Cele șapte daruri
Care le-a dăruit
La cei șapte oameni:
Bogăția lui Iov,
Frumusețea lui Iosif,
Blândețea lui David,
Înțelepciunea lui Solomon,

Tăria lui Samson
Și vitejia lui Alexandru împărat.
Să vă bucure Dumnezeu,
După cum s-a bucurat
Fericitul Constantin împărat
Și cu maica sa Ileana
Când au aflat
Cinstita cruce.
Să vă bucure Dumnezeu,
După cum s-a bucurat
Fericitul Noe
Când l-a scos Dumnezeu
Din corabie
Pe muntele Sinaie
Și a sădit vița de vie
Și s-a umplut de bucurie.

Mirele bea puțin din pahar și aruncă restul pe podul casei, apoi pânea, năframa și paharul le vâră în trăistuță și dă soacrei înapoi talgerul, pe care a pus un ban de argint.

După asta nunul mare strigă:

– Caftan împărătesc !

Soacra cea mică aduce *cămașa de mire*, pe care o închină mirelui, și acesta i-o dă înapoi, și soacra o păstrează pentru a i-o da cu altă ocazie.

Nunul zice iar:

Trei funari funii făcea,
Trei lemnari lemne tăia !

La aceste cuvinte, soacra cea mică aduce mai multe prosoape de bumbac, brâie de mătase sau lână și felurite testemele, ca daruri pentru neamurile mai de aproape ale mirelui, cu deosebire pețitorilor.

După asta nunul ține o cuvântare, un „rechizitor" în contra buclucașilor, a turburatorilor care fac prin sate *răzmerițe* ca aceea de astăzi și cere să fie prinși și legați.

Atunci oaspeții dau să puie mâna pe starosti, adică pe cei vinovați și, după o discuție hazlie între dânșii, starostii sunt prinși, legați, peste

umărul stâng, cu câte un prosop, un brâu ori un testemel, ale căror capete sunt înnodate subsuoara mânei drepte.

Apoi să te ții la râsete și la veselie !

Vremea trece și mai sunt și altele de făcut.

Nunul cel mare poruncește lăutarilor să cânte *Busuiocul*, un fel de horă. Mesenii se ridică de la locurile lor și, dându-și mâna, fac un lanț în mijocul căruia sunt mirele și mireasa și, legănându-se în joc, încetișor, ies afară din casă.

Se înțelege că chiuitorii nu lipsesc nici acuma, și numai ce auzi câte pe unul bun de gură:

De trei ori pe lângă masă,
Să scoatem floarea din casă,
Să roiască-albinele,
Să rămâie binele,
Să trăiască mirele.

Când ajung mirele și mireasa în pragul ușei și dă să iasă în tindă, atunci un frate al miresei ori alt băietan sau chiar și o fată le aține calea, vâră un băț între mire și mireasă și cere să-i dea *vamă*, căci altfel nu-i lasă să iasă.

Dacă [sic !] cel care îi aține calea este băiat, mireasa taie *cumpăna*, adică bățul, cu un briceag, care rămâne al vameșului.

Vorba vine că-l taie, căci ia bățul pe dedesubt, cu briceagul, și-l ridică în sus.

Dacă în loc de băiat îi cere vamă o fată. mirele taie cumpăna cu o năframă, care rămâne a ei.

După asta, danțul iese afară, unde se joacă *moldveneasca*, zicându-se alte chiuituri poznașe.

Pe când joacă ei veseli, sosesc *cărăușii* cu carele în care au a duce pe mireasă la casa mirelui și le trag în fața ușei.

Vornicelul primar face un semn și toți flăcăii dau năvală în casă, pentru a ridica zestrea miresei.

Zestrea aceasta e așezată, în casa miresei, într-un anumit chip. Deasupra lăzei în care sunt valuri de pânză, ștergare, prosoape etc. sunt așternute lăicerile, scoarțele, plapumele, iar deasupra tuturora stau perinele.

Când vor flăcăii să se apropie de zestre, le stă împotrivă sora miresei ori altă fată și, apărându-se cu o năframă, zice așa:

Ho ! stați, stați,
Nu luați,
Căci și eu am tors la buci
Și-mi trebuie de papuci.

Atunci nunul răscumpără zestrea, dând celui care o păzește o păreche de papuci noi ori o plată în bani.

Pe urmă flăcăii ridică zestrea, începând cu perinele.

Fiecare perină și fiecare obiect din zestre este jucat și chiuit:

Să trăiască mămuța
C-a făcut perinuța,
Să trăiască [sic !] cea bătrână,
C-a făcut țoluri de lână,
Să trăiască fetele,
C-au scărmănat penele.
Perinuța cea dintâi
Că mi-or pune-o căpătâi,
Perinuța cea pestriță
Că mi-or pune-o sub costițe.

Tot jucând și chiuind înconjură carul de trei ori cu fiecare obiect pe care nuna cea mare trebuie să-l așeze în car. Flăcăul îi întinde obiectul, dar îl trage înapoi, chiuind:

Ia, ia, ia, dar nu ți-oi da,
De-i fi vrednică îi lua,
De nu, îi mai aștepta.

Când s-a sfârșit de scos toată zestrea, după multe glume și păcăleli nuna cântă:

Bine-mi pare,
Bine-mi pare
C-am umplut carul ist mare
De perini și de scorțare.

*
*   *

Mirii nu pot părăsi casa până ce mireasa nu-și va lua pentru ultima oară iertăciune de la părinți.

Solemnitatea aceasta se îndeplinește în diferite chipuri, prin părțile locuite de români, dar, dacă forma variază, fondul este același.

Vom arăta cum se face în unele sate de prin Bucovina, unde pare că s-au păstrat datinele noastre cele mai frumoase.

După ce s-a scos și s-a rânduit zestrea în trăsuri, se așează dinaintea casei o masă acoperită cu o față curată, pe care se pune sare, colaci și o sticlă cu vin sau cu rachiu, iar denapoia mesei un scaun lung, așternut cu un lăicer, pe care se așează părinții și neamurile mai de aproape ale miresei.

Pe când se fac aceste pregătiri, o nevastă cântă cu glas duios și plângător:

Frunză verde mărăcine,
Ia-ți, copilă, iertăciune
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori,
De la mamă, de la nene,
De la strat cu garofele,
De la fete, de la joc,
De la strat cu busuioc.

Mirele și mireasa îngenunche alăturea, în fața mesei, înaintea părinților, pe o perină pusă pe un lăicer așternut peste fân, chibzuindu-se lucrurile așa ca mirii să fie cu fața spre răsărit, iar un nuntaș, stând cu capul gol, între miri și părinți, zice o iertăciune cam în acest fel:

Gloate și noroade, stați
Și la mine vă uitați,
Precum eu acum mi-oi sta
Și din gură-oi cuvânta
Cât de frumos m-oi smeri,
Cât de cu rost eu voi fi
Și cât de mândru-oi vorbi
Cu capul plecat,

Cu șlicul luat.
Dumnezeu, dintru-nceput,
S-a-ndurat și a făcut
Cerul și pământul
Numai cu gândul și cuvântul,
Marea și câte-s-într-însa
Numai cu zisa.
Ș-apoi s-a milostivit
Și a împodobit
Cerul cu soarele
Și cu stele
Mărunțele,
Ca să privim noi la ele,
Și cu luna
La care privim totdeauna,
Cu luceferi luminoți,
La care noi, iști păcătoși,
Oricând privim bucuroși.
Ș-apoi iar a poruncit
Pământul de a-nverzit
Și pe pământ
L-a-mpodobit
Cu câmpii
Și cu munții,
Cu văile,
Cu dealurile
Și cu măgurile
În carele
Locuiesc tot fiarele,
Cu tot felul de copaci
Și cu tot felul de flori
Și pomi frumoși, roditori,
Care-și după seminția sa,
C-așa a vrut Sfinția sa.
Și cu aceste și cu toate,
Ca Dumnezeu cel ce poate,

A mai făcut
Raiul la răsărit
Osebit
De-acest pământ.
Iar după aceasta văzând
Dumnezeu, și cunoscând
Că n-ar fi bine să fie
De-nceput până-n vecie
Pământul fără de om,
S-a-ndurat
Și a luat
Pământ
Și-n sfârșit
A zidit
Omul ce i-a trebuit.
Și-a luat Dumnezeu lut
Și după-al său chip a făcut
Pe strămoșul nostru Adam,
De la care suntem neam:
Cu trupul din lut,
Cu oasele din piatră,
Cu ochii din mare,
Cu frumusețea din soare,
Cu toate stihirile sufletului,
Și a suflat cu duhul
Și i-a înviat trupul.
Și iar zise că nu-i bine
Omul cel dentâi pe lume
Singur să fie
Fără de soție.
Și iar puse Dumnezeu
Lui moș Adam un somn greu
Și l-a adormit
În mijlocul raiului
Și i-a luat din a stânga
O coastă mai mică,

Să nu-i fie de nimică,
Și a zidit pe strămoașa Eva,
De la care ni se-nțelege viața,
Și a suflat cu duhul
Și i-a înviat trupul.
Adam din somn s-a sculat,
A oftat, s-a bucurat
Și din gură-a cuvântat:
– Mulțămescu-ți, Doamne, ție,
Pentru că mi-ai dat soție !
Dar Adam a și greșit
Și din rai l-a izgonit
Și-a fost scos pe-acest pământ.
Numai pentru ne-ascultare
Îi dete pedeapsă mare:
Izgonit din rai afară
Să-i fie viața amară.
Puseră soarele veșnic
Să ne fie nouă sfeșnic
Și o puse și pe lună
Să ne fie nouă nună
Și le dete iarăși rază
Ca-n toată lumea să vază,
Și le zise Dumnezeu:
– Să trăiți,
Să odrăsliți,
Ca iarba să vă-nmulțiți !
Și de-atunci și noi
Ne tragem neam
Din neam
Și viță
Din sămânță
Pînă ce-a venit
Și-a sosit
Vremea și acestor feți
Ai dumneavoastră fii drepți,

Cărora Dumnezeu le-a rînduit
Zi de căsătorit,
După cum s-au și gătit
Cu genunchii plecați
Și cu ochii lăcrămați,
Cu genunchii la pământ,
Ca mlădița cu rod mult
Și se roagă cu glas tare
Să li dați binecuvântare
Dumneavoastră cinstiți
Și buni părinți,
Să vă îndurați
Să-i iertați
Și să-i binecuvântați.

Cuvântarea aceasta nu se isprăvește aici. Oratorul mai spune încă multe, dar tot restul se învârte în jurul aceleiași idei: se cere iertăciune pentru supărările ce va fi făcut mireasa părinților și neamurilor ei.

După ce s-a sfârșit iertăciunea, părinții miresei pun pînea și sarea pe capul mirelui, apoi pe al miresei, și-i binecuvintează, zicând:

Dumnezeu cel prea-ndurat
Să vă binecuvinteze
Cu pâne și cu sare,
Cu darul sfinției sale,
Cu tot binele
Din roua cerului
Și grăsimea pământului.

Apoi pâinea și sarea le-o dă mirelui, după care ei se scoală din genunchi și mireasa sărută mâinile părinților și ale tuturor neamurilor luându-și rămas-bun, pe când câte vreo nevastă cântă doine de despărțire, cu viers foarte duios, doine ca aceasta:

Busuioc mândru pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi sara prin casă

Ca ș-o garoafă frumoasă.
Busuioc mândru tufos,
Rămâi, tată, sănătos,
Dacă n-ai fost bucuros
Să trăiești cu fiica-n casă,
Să mănânci cu ea la masă.

Părinții cinstesc pe tineri, mulțămesc oaspeților pentru cinstea ce le-au făcut, apoi se formează iar un fel de danț, în mijlocul căruia vine mirele și așa merg până la carul sau căruța în care e încărcată zestrea, înconjoară căruța de trei ori, apoi mirele își ia mireasa în brațe și, făcându-se că o lovește de trei ori cu biciul peste spate, o urcă în care, iar o nevastă de lângă dânsa îi cântă:

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te-oi duce
Când o face plopul pere
Și răchita vișinele,
Și proțapul mugurele,
Și tânjala viorele,
Și atunci și nici atunci.

Nuna cea mare ia o pâne, o rupe în două în vârful capului și cu amândouă bucățile o atinge pe mireasă, ca și cum ar ștergе-o cu o perie, și-i pune amândouă bucățile lângă dânsa.

După asta încalecă mirele și așa pornește alaiul spre casa lui, pe când nuntașii cari mai rămân la casa miresei aruncă după dânșii cu grâu sau cu orez, urându-le:

Să-nfloriți
Ca merii,
Ca perii
În mijlocul verii,
Ca toamna cea bogată
De toate-ndestulată.

Când mirele nu-i dintr-un sat cu nevasta, atunci flăcăii, ca răsplată pentru că au jucat-o în horă, cer de la mire să le plătească *vulpea* și nu lasă alaiul să treacă pe poarta curței până ce nu li se achită datoria.

Vulpea se plătește prin o cinste pe care o face mirele.

Prin unele locuri din Transilvania este obiceiul ca, după ce a mers alaiul o bucată de loc, se oprește, și mirele cu colăcarul se întorc înapoi la casa miresei, ca să ceară *pintenul.*

Ajungând acolo, mirele și colăcarul se opresc călări la ușa casei și colăcarul ține o orație numită *pintenul*, care se sfârșește cam așa:

Pe noi ne-a trimes
Jupâneasa
Mireasa,
Dumneaei așa cuvântează:
– Să caute taica și maica
Unde a șezut jupâneasa mireasa,
Este o năframă frumoasă;
Cine s-ar afla
De-a ne-o dat,
Bună cinste va căpăta.

Soacra aduce întâi o cârpă, dar colăcarul n-o primește, până ce-i aduce o năframă frumoasă, care-i *pintenul miresei,* și pe care i-o dau când se apropie de casa mirelui, ca să-și șteargă lacrimile care le-a vărsat până acolo.

La casa mirelui cum ajung, prin unele locuri părinții lui, adică socrii mari, îi întâmpină afară, cu pâne și cu sare, iar prin alte locuri socrii mari așteaptă în casă și întâmpinarea o fac neamuri de ale mirelui.

În unele părți ale Transilvaniei este datină ca să ție colăcarul o orație la poarta mirelui; pe aiurea se așează în curte o masă pe care se află flori, pâne, băutură și sare; pe această masă se suie mireasa și aruncă grâu în cele patru părți ale pământului, apoi se coboară de pe masă, soacra cea mare o învârte de trei ori în jurul unui vas cu apă și mireasa toarnă de spălat socrului și soacrei, în semn că le va da ascultare; la urmă, după ce stropește pe toți cei de față, varsă apa în grădină, la rădăcina unui pom.

Când să treacă pragul în casa socrilor, mireasa opune rezistență și, după multe rugăminți, intră. Soacra o leagă de mână cu un frâu ori cu un prosop, o unge cu miere pe frunte și, înconjurând odaia, unde cu miere cele patru colțuri ale casei.

Mireasa întinge în miere o bucată de colac, gustă o bucățică și restul îl pune în vatra focului.

Aceste obiceiuri nu sunt aceleași în toate ținuturile locuite de români și multe dintre datinele care se țin la aceste ocaziuni prin diferite localități nu vor fi fiind scrise prin cărți. Toate însă au aceeași însemnare simbolică: intrarea femeii sub stăpânirea bărbatului și a părinților lui.

În Bucovina, socrul cel mare rădică mireasa pe sus și așa o vâră în casă, fără ca ea să atingă pragul și în satele în care nu-i acest obicei mireasa intră în casă pășind pragul.

Se înțelege că soacra mare ascultă multe epigrame la adresa ei; mult glume se fac pe socoteala cinstei ce-o va avea de la noră.

Numai ce auzi chiuindu-se:

Bucură-te, soacră mare,
Că-ți vine pieptănătoare,
Să te pieptene pe cap
Cu două lemne de fag !

Sau așa:

Bucură-te, soacră mare,
Ți-aduc noră ca o floare,
Ți-a pune de lăutoare
Și te-a unge cu unsoare
Și te-a la, te-a pieptăna,
Cu capul de gard te-a da !

În vremea asta vorniceii descarcă zestrea și, puind fiecare lucru și chiuind, îl aduc în casă.

După ce s-a isprăvit de adus zestrea, socrii își așează musafirii la masă și un frate de-ai mirelui ori un văr sau chiar și un vornicel, jucând înaintea miresei cu două vărguți verzi de măr sau de păr în mână, la un timp îi ridică, de pe fată, cu vărguleţele, hobotul pe care nu l-a mai lepădat de când i l-au pus și mireasa îi dă, în dar, o năframă.

Mai este obiceiul ca după ce s-a ridicat hobotul miresei i se aduc desagii în care este *merindea* de la părinți, pe care mireasa o așează pe masă, iar dinaintea mirelui pune o găină friptă.

Colăcerul ține o orație anumită, după care mirele, rupând găina, o împarte tuturor oaspeților, gustă și el, iar mireasa nu, crezându-se că dacă ar gusta din acea găină trai bun nu va avea cu bărbatul ei.

În acest timp mireasa închină un păhar socrului, căruia pentru prima oară îi zice *tată*, iar acesta o numește *noră*; tot așa cinstește și pe soacră-sa.

După aceasta oaspeții se așează la masă.

Prin unele locuri însă este obiceiul ca *masa mare* în casa mirelui să se dea a doua zi de cununie.

Și la această masă mare solemnitatea se începe cu o orație și cu urări în versuri.

Oaspeții aduc daruri, care prin Transilvania se numesc *cinstea miresei*.

După ce mesenii au ospătat bine, bucătărița aduce pe masă o găină friptă sau un cucoș fript, care se pune înaintea nunilor celor mari și care-i prilej pentru ei de a o cinsti pe bucătăreasă.

Mirele apoi aduce o strachină și un pahar cu apă și le dă nunilor mari de spălat, iar mireasa le întinde câte un ștergar pentru a-și șterge mânile. Nunii, după ce se șterg cu acest *ștergar de nănașă*, aruncă un ban de argint în strachină.

Acuma încep a se închina *paharele dulci*, adică unul dintre meseni, care-i mai bun de gură și mai cunoscător de urături, iar două talgere și pe unul dintre ele pune două pahare pline cu vin sau cu rachiu îndulcit cu miere și se înfățișează înaintea mirelui, căruia ține o orație, pe când nevestele tinere joacă și bat mereu din palme.

Nunul pune în talgerul gol bani cât îl lasă puterile și tot așa fac toți oaspeții cărora li se închină pahare dulci.

Cu modul acesta se adună o sumă de bani mai mare sau mai mică, după cum este și starea nuntașilor; banii se numără în auzul tuturora și, legându-se într-o năframă în care se mai pune pâne și sare, se dă tinerilor, cari au astfel un ajutor la începutul gospodăriei lor.

După masă tineretul începe a juca și jocul cu glumele și chiuiturile ține pînă în zorii zilei, iar uneori până la prânzul cel mare.

Lumea se împrăștie; în casa mirelui începe liniștea și nuna mare conduce pe tineri în camera nupțială.

*
* *

A doua zi după masa mare din casa mirelui socrii, nunii, neamurile și nuntașii toți se adună iarăși la casa tinerilor, pentru a face *uncropul.*

Nuna cea mare îmbroboade pe tânăra nevastă, care de acuma nu mai are voie să umble cu capul gol și pe când se face această găteală, o nevastă îi cântă jalnic:

Ilenuță, fătul meu,
Nu-ți mai pară ție rău
După portișorul tău,
Portișor de fată mare,
Unde calcă, iarba-nfloare;
După ce se logodește
Unde calcă, veștejește,
Dar după ce se cunună
Unde calcă, cade brumă.
Portișorul de nevastă
Îi ca bruma de pe coastă:
Dimineața alb lucește,
Dând soarele se topește.
Ca și bruma te-i topi,
Ca și floarea-i veșteji !

Cântând și chiuind, ținându-se de mână și formând un danț, nuna și celelalte neveste introduc pe tânăra în odaia unde se află adunați ceilalți oaspeți și, pe când un glumeț strigă:

Când va da lapte din piatră
Atunci m-oi mai face fată,

înconjoară masa de trei ori și apoi se așează în jurul mesei.

Prin unele locuri este obiceiul ca îndată după aceasta să se aducă niște strachini goale, pe care le înșiră în mijlocul mesei și în ele se toarnă *uncropul*, adică un borș fierbinte, din care mănâncă oaspeții.

*

* *

La o săptămână după nuntă, însurățeii fac părinților fetei prima vizită ca gosopodari. Această vizită se numește *de cale primară.*

De obicei tinerii gospodari se duc de cale primară sâmbătă ori duminecă sara și totdeauna sunt însoțiți de părinții bărbatului, de nuni și de vecini de ai lor.

Tinerii duc părinților *colaci*, adică trei pâni care închipuiesc cei trei stâlpi pe care se reazămă pământul; mai duc vin, rachiu, un tulpan și altele.

Înainte de a intra în casa socrilor, însurățelul sloboade câteva focuri de pistol și socrul ieșind afară, își primește oaspeții cu vorbe bune, îi poftește în casă, unde li se întinde masa, la care ospătează și la care sunt rânduiți după cinste și bătrânețe.

Înainte de a începe cinstea cu rachiul, unul dintre oaspeți descoperă colacii din mijlocul mesei și-i închină socrilor, zicând o orație așa:

Bună vremea,
Bună vremea,
Cinstiți socri !
Iaca se închină fiii dumneavoastră
Și cu cuscrii și toți mesenii
Cu niște colăcei de grâu frumos
Ca și fața lui Hristos
Și c-o buticică de vin,
Să vă fie cheful deplin,
Și c-o băsmăluță de mătasă
Pentru fața dumneavoastră aleasă.
Colăceii îs cam mici,
Dar voia lor li-i mare
Asupra fețelor dumneavoastră.
Dumnealor se roagă să-i primiți
Și să nu bănuiți,
Că, de vor trăi,
Colăceii îi vor mări.
De nu credeți,
Puneți mâna și vedeți,
De dânșii parte să aveți !

După ce se închină păharele, se pun mesenii pe cinste şi veselie

La un an după căsătorie, prin unele locuri este obiceiul ca tinerii căsătoriţi să ducă şi nunilor colaci, ca mulţămită că i-au cununat.

Pentru aceasta se alege o zi anumită, precum a doua zi de Crăciun ori a doua zi de Bobotează, ori în Lunea Paştilor, când gospodarii cei noi duc nunilor colacii acoperiţi cu un tulpan sau altă învălitoare frumoasă şi se urmează ceremonialul cunoscut, cu oraţii şi închinare de păhare.

*

* *

În acest chip noii gospodari şi-au îndeplinit toate datoriile cătră acei cari i-au înstărit şi i-au aşezat la casa lor, urmând ca de acuma înainte să-şi îndeplinească alte datorii: cătră copiii cari încep a le înveseli gospodăria.

CUPRINS

Printed and bound in Romania
by punct

Ideea republicării acestor două studii ale lui Artur Gorovei – *Datinile noastre la naştere, Datinile noastre la nuntă* – a fost mai veche, deoarece am considerat că, fie şi în această formă mult simplificată în care sunt descrise două dintre cele trei mai importante obiceiuri româneşti (Gorovei intenționa să consacre un volum asemănător şi înmormântării, dar studiul nu a mai văzut lumina tiparului), materialul reprezintă un fel de compendiu, un rezumat – util uneori – al acestor tradiții.

Marcată puternic, aşa cum recunoaşte, de monumentala trilogie a lui Simion Florea Marian (primul dintre studiile lui Gorovei a apărut în 1909, iar al doilea în 1910), întreprinderea autorului nu este lipsită, totuşi, de accente de originalitate, aşa cum se întâmplă adesea în studiile pionierilor etnologiei româneşti. Cea mai reprezentativă trăsătură în acest sens o constituie racordarea la fenomenul contemporan, la care autorul face adesea trimiteri, scoțând în evidență bogăția şi originalitatea vechilor tradiții.

ISBN 973-596-101-6